

Co-funded by
the European Union

D2.2: Regionalna študija o podjetniškem izobraževanju in poklicnem usposabljanju v podsaharski Afriki

ERASMUS-EDU-2022-CB-VET

Projekt št. 101091883 “GSMESKILL”

*“Developing VET Entrepreneurial Green Mindset and Skills
for Small Business Development”*

Disclaimer: Co-Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Vsebina

Table of Contents	1
Acknowledgements	3
Disclaimer	5
Annexures	6
List of Tables	6
Acronyms	6
List of Definitions	7
Executive summary	8
Chapter 1: Background	10
Chapter 2: Introduction	12
Chapter 3: Literature Review	15
Chapter 4: Analysis of Existing Entrepreneurial Education and Vocational Training Tools	24
4.1 Introduction	24
4.2 Regional study on existing entrepreneurial education and vocational training in SSA	25
4.2.1 South Africa	25
4.2.1.1 General information	25
4.2.1.2 Educational organisations offering entrepreneurial formal programmes and tools.	28
4.2.1.3 Educational organisations offering entrepreneurial semi-formal programmes and tools.	30
4.2.1.4 Formal and semi-formal entrepreneurial programmes and tools	33
4.2.1.5 Evaluation reports on entrepreneurial programmes and tools	36
4.2.1.6 SWOT Analysis of entrepreneurial programmes, tools and content	37
4.2.2 Nigeria	38
4.2.2.1 The education and training sector in Nigeria	39
4.2.2.2 Educational organisations offering formal entrepreneurial programmes and tools	40
4.2.2.3 Evaluation reports on entrepreneurial programmes and tools	41
4.2.2.4 SWOT analysis of entrepreneurial programmes, tools, and content	43
4.2.3 Kenya	44
4.2.3.1 The education and training sector	44
4.2.3.2 Educational organisations offering entrepreneurial formal programmes and tools	45
4.2.3.3 Educational organisations offering entrepreneurial semi-formal programs and tools.	46
4.2.3.4 Analysis of formal entrepreneurial programmes, tools and content	47
4.2.3.5 Analysis of semi-formal entrepreneurial programmes, tools, and content	48
4.2.3.6 SWOT analysis of entrepreneurial programmes, tools and content	50

Chapter 5 Methodology	52
Chapter 6 Results	59
6.1 Overview	59
6.2 Summary of Results	62
6.2.1 Focus group South Africa	62
6.2.1.1 Quality of learning and teaching with reference to goals, target groups	62
6.2.1.2 The content and design of teaching methods	64
6.2.1.3 The role of the educator	65
6.2.1.4 Fit for purpose	66
6.2.1.5 Simulation of EEVT and its impact on a green economy	67
6.2.1.6 The efficacy of EEVT tools and content: A SWOT analysis	68
6.2.2 Nigeria	72
6.2.3 Kenya	75
6.2.3.1 Quality of learning and teaching with reference to goals, target groups	76
6.2.3.2 The content and design of teaching methods	77
6.2.3.3 The role of the educator	78
6.2.3.4 Fit for purpose.	78
6.2.3.5 Simulation of EEVT and its impact on a green economy	79
6.2.3.6 The efficacy of EEVT tools and content: A SWOT analysis	80
Chapter 7 Discussion	84
Chapter 8 Conclusion	91
Chapter 9 Recommendations/Limitations	93
References	95

Zahvala

Financer: Ta projekt in njegove integrirane raziskovalne komponente ne bi bili mogoči brez financiranja in podpore Evropske unije (program EU Erasmus+). Projekt z naslovom: Developing Vocational Education and Training (VET): Entrepreneurial Green Mind-set and Skills for Small-Business Development (GSMESKILL) se neizmerno hvaležen za finančni prispevek in podporo Evropske unije.

Udeleženci ankete in fokusne skupine: Hvala vsem udeležencem ankete in fokusnih skupin iz Nigerije, Kenije in Južne Afrike, ki so se odzvali našemu pozivu k izpolnjevanju Googlovega vprašalnika in sodelovanju v fokusnih skupinah. Dali ste dragocen prispevek k ugotovitvam in rezultatom raziskave.

Partnerji in deležniki: Ta projekt je sodelovanje med sedmimi državami in devetimi organizacijami in ne bi bil mogoč brez vizionarskega vodstva Eduforme in European Knowledge Spot, ki sta zasnovala projekt z vsemi njegovimi komponentami. Raznoliko partnerstvo sestavljajo še nevladna organizacija Nest Berlin, Fundacija Prizma Slovenija, Egunec Foundation Nigeria, Yadaversity Nigeria, Centre for Digital Skill Acquisition for Women and Youth in Africa Nigeria, Ūstadi Kenya in Southern Africa Development Research and Training Institute (SADRAT), Južna Afrika.

Projektni tim sestavljajo:

Eduforma, Italy Dr Dario Dessanai (vodja/koordinator projekta),
Dr Davide Destro

European Knowledge Spot, Dr Konstantina Kostami, Dr Regina Kalodiki
Grčija

Prizma, Slovenia Mateja Karničnik, Tatjana Pavlič

Nigerija Oludare Akinlaya, Ebere Ojadia, Gift Uzoma

Kenija Eric Bosire, George Masuri

SADRAT Institute
Južna Afrika Dr Randall Jonas, Gerhard Lück

Jezikovno urejanje: Lee Kemp; **Prevod:** Gerhard Lück and Dr Randall Jonas

To poročilo je zasnoval in pripravil višji raziskovalec dr. Randall Jonas s pomočjo Gerharda Lücka z inštituta SADRAT. Dr. Randall Jonas je podal tudi smernice za raziskovalni proces našim afriškim partnerjem iz Kenije in Nigerije ter širši projektni skupini.

Izjava o omejitvi odgovornosti

Inštitut SADRAT je to poročilo pripravil v sodelovanju s Fundacijo Prizma, Slovenija, Eugenec Foundation, Nigerija, Yadaversity, Nigerija, Center for Digital Skill Acquisition for Women and Youth in Africa, Nigerija in Ûstadi, Kenija z uporabo zunanjih virov, sistemov in drugih informacij, za katere menimo, da so bile v času priprave točne, popolne in zanesljive. Vendar točnosti in popolnosti ni mogoče zagotoviti in ne dajemo nobenih izjav ali jamstev, izrecnih ali implicitnih, glede točnosti ali popolnosti informacij v tem poročilu in nič v tem poročilu se ne šteje za nobeno zagotovilo ali jamstvo. V največji možni meri, ki jo dovoljuje zakon, ne prevzemamo odgovornosti za nobeno napako ali manjko v tem poročilu.

Avtorske pravice: EU Erasmus + GSMESKILL, SADRAT Institute, Avgust 2023. Vse pravice pridržane.

Priloge

Priloga A: Scenarij fokusne skupine za udeležence

Priloga B: Kodni okvir

Priloga C: Demografski podatki o udeležencih fokusnih skupin

Seznam tabel

Tabela 1: Podjetniško izobraževanje

Tabela 2: Protokol fokusne skupine

Tabela 3: Pozitivni in negativni rezultati

Tabela 4: Kvalitativni indikatorji procesa usposabljanja

Tabela 5: Kvalitativni indikatorji izidov/rezultatov

Seznam kratic

EEVT	Entrepreneurship Education and Vocational Training (Podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje)
EE	Entrepreneurship Education (Podjetniško izobraževanje)
ESD	Education for Sustainable Development (Izobraževanje za trajnostni razvoj, ITR)
MDG	Millenium Development Goals (Milenijski razvojni cilji)
SDG	Sustainable Development Goals (Cilji trajnostnega razvoja)
TVET	Technical and Vocational Education and Training (Poklicno-tehniško izobraževanje in usposabljanje)
MSP	Mala in srednja podjetja
MMSP	Mikro, mala in srednja podjetja
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo)
CESA	Continental Strategy for Education for Africa (Celinska izobraževalna strategija za Afriko)
CFE	Centre for Entrepreneurship (Center za podjetništvo)
HEQC	Higher Education Quality Council (Svet za kakovost v visokem šolstvu)
NQF	National Qualifications Framework (Nacionalno ogrodje kvalifikacij)
FGD	Focus Group Discussion (Razprava v fokusni skupini)
VET	Vocational Education and Training (Poklicno izobraževanje in usposabljanje)
NEIP	National Entrepreneurship and Innovation Plan (Nacionalni načrt za podjetništvo in inovacije)

Co-funded by
the European Union

SSA	Sub- Saharan Africa (Podsaharska Afrika)
AU	African Union (Afriška unija)
WEF	World Economic Forum (Svetovni gospodarski forum)
EDHE	Entrepreneurship Development in Higher Education (Razvoj podjetništva v visokem šolstvu)
ESG	Environmental, Social, Governance (okolje, družba, upravljanje)
EDA	Entrepreneurship Development Agency (Agencija za razvoj podjetništva)
SAIE	South African Institute for Entrepreneurship (Južnoafriški inštitut za podjetništvo)

Seznam definicij

Trajnost pomeni zadovoljevanje potreb sedanosti brez ogrožanja zmožnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe.

Pedagogika izobraževanja za trajnostni razvoj se nanaša na različne metode poučevanja in učenja, ki lahko s celostnim in interdisciplinarnim pristopom, ki temelji na vrednotah in je lokalno pomemben, olajšajo udeležbo in sodelovanje, razvijajo sposobnost kritičnega reševanja problemov in spodbujajo inovacije.

Sustainopreneurship je metoda združevanja podjetniških inovacij za trajnost, ki ustvarja gospodarske in negospodarske koristi.

Kakovostno izobraževanje pomeni dosledne, namenu primerne, dragocene in transformativne izobraževalne procese ter vključuje lastnosti učiteljev, procese poučevanja in učenja, ustanove za usposabljanje, procese izboljšav in inovacij ter lastnosti učencev.

Polformalno podjetniško usposabljanje je manj formalna vrsta usposabljanja, vendar je bolj strukturirano kot neformalno usposabljanje in je namenjeno zagotavljanju znanja in spretnosti, ki jih podjetniki potrebujejo za ustanovitev in vodenje uspešnega podjetja.

Podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje sta dva modela izobraževanja v družbi znanja, kjer tehnično ter poklicno izobraževanje in usposabljanje (TVET) učencem zagotavlja zaposlitvene spretnosti in znanje za določeno stroko ali industrijo, medtem ko podjetniško izobraževanje zagotavlja inovativne spretnosti in kompetence za razvoj izdelka ali storitve za zadovoljevanje družbenih potreb.

Povzetek

V tem poročilu je predstavljen pregled podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v treh državah podsaharske Afrike, in sicer v Južni Afriki, Nigeriji in Keniji. Analiza in ocena obstoječih programov in orodij podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v treh državah SSA sta se osredotočili na neločljivo povezana tveganja in priložnosti. Glavni cilj projekta je izmenjava najboljših pedagoških praks za podjetništvo malega obsega iz držav EU za spodbujanje okolju prijaznejše rasti in **razvoj inovativnih metodologij poklicnega poučevanja**, prilagojenih za Južno Afriko, Kenijo in Nigerijo.

Poleg tega je predvideno izboljšanje zmogljivosti ponudnikov in učiteljev TVET, zlasti na področju upravljanja, vodenja, vključevanja, zagotavljanja kakovosti, inovacij in internacionalizacije.

Namen študije je bil izvesti regionalno kartiranje podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v državah SSA s pomočjo dokumentacijske raziskave obstoječih orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT), tako formalnih kot polformalnih, v treh državah SSA ter terenske raziskave s fokusnimi skupinami s TVET in podjetji zasebnega sektorja o obstoječih orodjih in vsebinah podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT), tako formalnih kot polformalnih, v treh državah SSA.

Med junijem in septembrom je bilo v južnoafriških državah izvedenih pet fokusnih skupin, pri čemer so imeli prednost udeleženci s posebnim znanjem in izkušnjami na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter pooblastili za sprejemanje odločitev v organizacijah za poklicno izobraževanje in usposabljanje ter MSP. Kvalitativni podatki iz fokusnih skupin so zagotovili dragocen vpogled v naravo EEVT v SSA.

Zbiranje podatkov in SWOT analiza obstoječih orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja, tako formalnih kot polformalnih v državah SSA, je bilo združeno v študijo.

Sekundarna študija je pokazala, da so sedanji podjetniški programi in orodja neustrezni in neučinkoviti, zlasti glede na visoko stopnjo brezposelnosti mladih. Poleg tega razlike v kakovosti učenja in poučevanja, pomanjkanje praktične izpostavljenosti in izkušenj iz resničnega sveta zavirajo učinkovitost EEVT v hitro spreminjajočem se svetu. Fokusne skupine so zaznale **razkorak med teorijo in prakso** v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, tj. med tem, kar se poučuje v programih poklicnega izobraževanja in usposabljanja, in potrebami v resničnem

svetu. Nezdostno zagotavljanje in neizkušeni izobraževalci so bili zaznani kot slabosti EEVT.

Skupine so poudarile **potrebo po inovaciji učnih načrtov ter vključevanju spretnosti osebnega mojstrstva in poslovnega razvoja**. Spodbuja se sodelovanje in mreženje z zainteresiranimi stranmi, saj trenutno nista idealna.

Študija je pomemben korak k uvajanju učinkovitega razvoja spretnosti za vključujoče in trajnostne družbe. Podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje ima pomembno vlogo pri podpiranju podjetij iz vseh sektorjev in velikosti pri okrepanju in prihodnjem razvoju. Raziskovalni pristop te študije je pomemben prispevek k zbirki znanja, s spodbujanjem vključujočih strategij na področju spretnosti pa bo podprl inovacije in trajnostni razvoj.

1. poglavje: Ozadje

UNESCO, specializirana agencija **Združenih narodov**, meni, da je izobraževanje temelj miru in trajnostnega razvoja, ter vodi agendo "**Izobraževanje 2030**" kot del svetovnega gibanja za izkoreninjenje revščine. Cilj izobraževanja je zagotoviti vključenost in pravičnost. Akcijski okvir "Izobraževanje 2030" spodbuja sisteme tehničnega in poklicnega izobraževanja in usposabljanja (TVET) za povečanje števila mladih in odraslih s tehničnimi in poklicnimi spretnostmi, potrebnimi za zaposlovanje, dostojno delo in podjetništvo, in sicer z razvojem ustreznih spretnosti, ki ustrezajo povpraševanju na trgu dela in potrebam socialno-ekonomskega razvoja. Med prednostnimi področji so podjetništvo, pravičnost in enakost spolov, zelena gospodarstva in trajnostne družbe.¹

Analiza in ocena obstoječih programov in orodij podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v treh državah SSA se osredotoča na prisotna tveganja in priložnosti. To bi zagotovilo podlago za soustvarjanje najboljših možnih praks na področju pedagoških pristopov, orodij in programov usposabljanja za podjetništvo malega obsega.

Celinska izobraževalna strategija za Afriko (CESA 16-25) poziva vse partnerje k skupnemu prizadevanju za reševanje izzivov, povezanih s tehničnim in poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem ter vseživljenjskim učenjem: "S CESA 2016-2025 ... ne želimo le prevzeti globalnih ciljev trajnostnega razvoja, temveč jih prilagoditi in uskladiti z našimi lastnimi prizadevanji, saj glede želja in potreb ni univerzalnih ciljev."² Čeprav se je v zadnjih letih v sektorju TVET zgodil paradigmatški premik k bolj celostnemu pristopu k sprejemanju in priznavanju pridobivanja spretnosti v vseh vrstah usposabljanja, se vsi ne morejo pohvaliti s formaliziranim sodelovanjem delodajalcev.

Potreba po novih rešitvah vpliva na v povpraševanje usmerjeno usposabljanje, tako **kvantitativno** kot **kvalitativno**. Uskladitev ponudbe usposabljanja s potrebami industrije je nujna in jo je treba voditi v skladu z veljavnimi poklicnimi standardi in učnimi načrti. V povpraševanje usmerjeno usposabljanje je odvisno tudi od funkcionalne kombinacije kakovosti procesa poučevanja in učenja, kakovosti učnega osebja ter praktične izpostavljenosti učencev v realnem delovnem okolju za pridobivanje izkušenj. Vendar pa obstoječi sistemi poučevanja na splošno težijo k

¹ pridobljeno iz: <http://www.education2030-africa.org/index.php/en/task-team/technical-and-vocational-education-and-training>

² pridobljeno iz: https://au.int/sites/default/files/documents/29958-doc-cesa_-_english-v9.pdf, str.5

temu, da bi zagotovili podobno usposabljanje pred začetkom dela oziroma pripravo učiteljev TVET, kot so ga deležni njihovi kolegi na širšem področju poučevanja.

Usposabljanje, ki temelji na povpraševanju, mora biti usmerjeno k iskanju rešitev, da bi to dosegli, pa mora proces poučevanja in učenja zagotavljati poglobljeno izkušnjo z izpostavljenostjo na delovnem mestu in sodelovati z industrijo.

Usklajevanje učnega načrta z znanji, ki jih potrebuje industrija, motivira predavatelje, da "izboljšajo svoje znanje", in na splošno spodbuja dolgoročno sodelovanje med fakulteto in podjetjem.^{3 4 5}

Čeprav je število neformalnih zaposlitev v Afriki zelo visoko, učni pristopi, ki jih uporabljajo ponudniki formalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja, niso primerni za usposabljanje za neformalno gospodarstvo, saj se učni načrti na splošno osredotočajo na formalne kvalifikacije in se ne morejo prilagoditi posebnim potrebam neformalnih podjetij po znanju in spretnostih. Čeprav so sistemi poklicnega izobraževanja in usposabljanja pogosto nedostopni prikrajšanim in ranljivim skupinam, dokazi kažejo, da je treba več pozornosti nameniti usposabljanju, usmerjenemu v povpraševanje, in močnejšim povezavam z industrijo.

V **Nigeriji** so cilji tehničnega in poklicnega izobraževanja v nacionalni politiki izobraževanja (2004) povezani z zagotavljanjem usposobljene delovne sile na področju uporabne znanosti, tehnologije in poslovnih sektorjev, zlasti na obrtni, napredni obrtni in tehnični ravni; zagotavljanjem tehničnega znanja in poklicnih spretnosti, potrebnih za kmetijstvo, trgovino in gospodarski razvoj; usposabljanjem in posredovanjem potrebnih spretnosti posameznikom, da bi bili ekonomsko samozadostni. Dostop do formalnega in neformalnega poklicno-tehničnega izobraževanja ostaja ključnega pomena za množično ustvarjanje delovnih mest in zmanjševanje revščine v Nigeriji. Neformalni sektor, v katerem je zaposlenih več deset milijonov ljudi, predstavlja približno 60 do 70 % delovnih mest v gospodarstvu. Podjetniška strategija ostaja jedro nacionalnega razvoja s tehničnim in poklicnim izobraževanjem, ki upravičencem ponuja možnost, da so samostojni, da ustvarjajo delovna mesta in so delodajalci.

³ Bergami, R. Schüller, A., and Vojtko, V., 'Uniting classroom and industry: placements for Czech academics', Journal of the Worldwide Forum on Education and Culture, 2. 1 (2010), str. 107–116.

⁴ Bukit, M., 'Strengthening TVET teachers' education through teacher–industry linkages', in Collaboration TVET, Proceedings of the 2nd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training, Bandung, West Java, Indonesia, 4–5 December, 2012, ed. by Dittrich, J., and Abdullah, A.G., eds.,

⁵ Clayton, B., 'Keeping current: the industry knowledge and skills of Australian TVET teachers', in Dittrich, J., and Abdullah, A.G., eds, Collaboration TVET, Proceedings of the 2nd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training, Bandung, West Java, Indonesia, 4–5 december, 2012

V **Keniji** strateški načrt (2018-2022) za TVET vključuje kakovostne programe TVET, ki zagotavljajo močno povezavo med pridobljenimi znanji in spretnostmi ter potrebami trga dela z zagotavljanjem diplomantov z visoko stopnjo zaposljivosti. Nujno je treba opozoriti tudi na potrebo po večjem obsegu raziskav na področju TVET in njihovi zmogljivosti za prispevanje k inovacijam in ustvarjanju podjetij. Cilj je vzpostaviti boljša javno-zasebna partnerstva, ki bodo mobilizirala več finančnih sredstev za financiranje raziskav in razvoja TVET.

V **Južni Afriki** nacionalni oddelek za visoko šolstvo in usposabljanje (DHET) trdi, da se morajo visoke šole razviti v ustanove, ki se zelo dobro odzivajo na potrebe po srednješolskih veščinah na trgu dela, kar zahteva strokovno in natančno načrtovanje pri določanju ustreznih načinov usposabljanja in izvajanja veščin ter znatno razširitev možnosti za pridobivanje delovnih izkušenj in učenje z vključevanjem zainteresiranih strani in partnerstev.

2. poglavje: Uvod

Svetovno priznanje pomena podjetništva za svetovno gospodarstvo je dobro uveljavljeno, razvilo pa se je tudi trdno znanje. V zadnjih nekaj letih je podjetništvo pridobilo na pomenu in ima bistveno vlogo pri konkurenčnosti in inovacijah.⁶ Kljub temu se izzivi na področju podjetništva, kot so vrzeli v znanju in spretnostih ter neuskkljenost znanj in spretnosti, kakovost obstoječega podjetniškega izobraževanja in usposabljanja ter pomanjkanje usklajenosti, že desetletja nadaljujejo. Raziskave o podjetniškem izobraževanju v Afriki priznavajo njegovo vrednost, vendar je še vedno prisotnih več pomanjkljivosti: "... ni dobro usklajeno s kontekstualnimi posebnostmi"⁷ ter "poučevanje in ocenjevanje potekata po tradicionalni metodi v razredu."⁸

Evropska unija (EU) priznava pomen podjetniškega izobraževanja za konkurenčnost, gospodarsko rast in ustvarjanje delovnih mest ter se zaveda teh pomanjkljivosti. Poleg tega je treba v učne načrte vnesti več praktičnega pomena ter izboljšati infrastrukturo in opremo.

⁶ Mario, Franco, Entrepreneurship, Competitiveness and Innovation, Sustainability 12 916), 2020, str. 1-5

⁷ Samuel O. Olutuase, Pradeep Brijlal & Bingwen Yan, Model for stimulating entrepreneurial skills through entrepreneurship education in an African context, Journal of Small Business & Entrepreneurship, 35:2, (2023), 263-283, DOI: [10.1080/08276331.2020.1786645](https://doi.org/10.1080/08276331.2020.1786645)

⁸ [Jesselyn Co, M. and Mitchell, B., "Entrepreneurship education in South Africa: a nationwide survey", Education + Training, 48. 5 \(2006\), str. 348-359. https://doi.org/10.1108/00400910610677054](https://doi.org/10.1108/00400910610677054)

Ta raziskovalni projekt, ki temelji na dokazih, je del pobude za reševanje izzivov, ki skupaj s podrobnim popisom povpraševanja po spretnostih MSP v Nigeriji, Keniji in Južni Afriki preusmerja pozornost na analizo SWOT obstoječih orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja, formalnih in polformalnih, v teh državah. Projekt nadalje predvideva kartiranje najboljših praks za pedagoške pristope, orodja in programe usposabljanja za podjetništvo malega obsega. Pričakuje se, da bo z ustrezno usklajeno prilagoditvijo izobraževanja posebnim potrebam po znanju in spretnostih neformalnega podjetništva prišlo do podjetniške miselnosti.

Omogočil in prispeval bo k izmenjavi dobrih praks, izkušenj in orodij za dostop do digitalnega in sodobnega usposabljanja ter uspešnega podjetništva, zlasti ob upoštevanju izzivov podnebnih sprememb in potrebe po zeleni trajnosti. Zmožljivosti ponudnikov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter učiteljev so omejene in ne združujejo tehničnih kvalifikacij in izkušenj v industriji. Z razvojem inovativnih in digitaliziranih poklicnih metodologij za izvajalce poklicnega izobraževanja in usposabljanja, namenjenih opredelitvi dobrih praks za izvajalce in učitelje poklicnega izobraževanja in usposabljanja, se bodo izboljšale sposobnosti izvajalcev poklicnega izobraževanja in usposabljanja pri zagotavljanju digitaliziranega usposabljanja ter razvila orodja za premagovanje izzivov življenja v obdobju po uvedbi COVID. To bo združeno z dejavnostjo mednarodne izmenjave pedagoškega osebja ponudnikov poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki bo spodbujala vzajemno učenje. Nato bo razvit nabor orodij za usposabljanje na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja za podjetniško zeleno miselnost in spretnosti za razvoj malih podjetij, ki bo prilagojen kontekstu vsake države in predhodni analizi potreb.

Poleg tega bo razvoj platforme za e-učenje GSMESKILL podprl večdimenzionalno razširjanje in okrepil projekt. Narava poklicnega izobraževanja in usposabljanja pomeni, da morajo biti delodajalci pomembno vključeni, reforme v regiji pa mora voditi močna skrb za zagotavljanje, da se usposabljanje odziva na potrebe trga dela in industrije ter je zanje ustrezno. Tesnejše povezovanje z industrijo se zagovarja tako na nacionalni ravni kot na ravni institucij ponudnikov ter pri številnih dejavnostih, od oblikovanja politike do njenega izvajanja; od določanja nacionalnih standardov na podlagi poklicnih profilov do delovne prakse kot dela programa usposabljanja. Zato je dejavno vključevanje pridruženih partnerjev v fokusne skupine, svetovalne skupine in dejavnosti razširjanja izredno pomembno. Velika potreba po preoblikovanju TVET daje zagon cilju GSMESKILL, da se izboljša usklajevanje TVET s tržnimi priložnostmi. Prednostna naloga projekta je izmenjava najboljših pedagoških praks za podjetništvo malega obsega iz držav EU za spodbujanje bolj zelene rasti in razvoj inovativnih metodologij poklicnega poučevanja, prilagojenih za Južno Afriko, Kenijo in Nigerijo. S tem je povezan cilj povečati zmožljivosti ponudnikov in učiteljev TVET,

zlasti na področju upravljanja, vodenja, vključevanja, zagotavljanja kakovosti, inovacij in internacionalizacije.

Namen študije je izvesti regionalno vrednotenje podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v SSA in je dvojen:

1. Namizna raziskava obstoječih orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in usposabljanja, tako formalnih kot polformalnih, v treh državah SSA.
2. Terenska raziskava, ki vključuje fokusne skupine z izvajalci TVET in podjetji iz zasebnega sektorja o obstoječih orodjih in vsebinah EEVT, tako formalnih kot polformalnih, v treh državah SSA.

Analiza obstoječih programov in orodij za usposabljanje TVET se je osredotočila na tveganja in priložnosti. Zato je bilo v študiji uporabljeno zbiranje podatkov in SWOT analiza obstoječih orodij in vsebin za poklicno izobraževanje in usposabljanje, tako formalnih kot polformalnih, v državah SSA.

Raziskovalna vprašanja so bila:

1. Kakšna sta narava in obseg podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT) v državah SSA?
2. Kakšen je konkurenčni položaj in potencial podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT) v državah SSA?

Študija je pomemben korak k uvajanju učinkovitega razvoja spretnosti za vključujoče in trajnostne družbe. EEVT ima pomembno vlogo pri podpori podjetjem iz vseh sektorjev in velikosti pri okrevanju in prihodnjem razvoju. Raziskovalni pristop te študije je pomemben prispevek k zbirki znanja, s spodbujanjem vključujočih strategij na področju spretnosti pa bo podprl inovacije in trajnostni razvoj.

3. poglavje: Pregled literature

To poglavje na kratko pojasnjuje pregled izobraževanja in njegove vrednosti, mitov o njem ter načel za bolj trajnostno prihodnost. Osredotočeno je na podsaharsko Afriko in njeno zgodovino kolonializma ter pomanjkljivosti, ki so značilne za izobraževalne sisteme, pa tudi na ukrepe afriških vlad za premislek in izboljšanje izobraževanja v Afriki za "Afriko, kakršno želimo".

Nato so naštet in obravnavani koncepti in zamisli, ki so neločljivo povezani z izobraževalno vrednostjo v družbi in izobraževanjem za trajnostni razvoj.

Nazadnje se poudarek preusmeri na kazalnike kakovosti ovir za izobraževanje, dejavnike, ki vplivajo na spretnosti industrializacije in podjetniško izobraževanje v sektorju TVET.

Izobraževanje kot formalni sistem učenja, poučevanja in raziskovanja ne pomeni le prenosa znanja in spretnosti, temveč je tudi formativno in sociološko. Temeljno vprašanje, "čemu je izobraževanje namenjeno?", je hkrati prepričljivo in sporno. Izobraževanje kot močno orožje za spreminjanje sveta (če omenimo Nelsona Mandelo), je ključnega pomena za prenos mnogih stvari: izumov in ustvarjalnosti vsake družbe iz ene generacije v drugo; razvoj delovne sile za spodbujanje znanosti in tehnologije; vzgojo posameznika ter pomoč pri odpravljanju revščine, nepismenosti, bolezni in negotovosti; poleg tega je osrednjega pomena za trajnostni razvoj.⁹

Vrednost sodobnega izobraževanja se pogosto izraža z besedami, kot so "dobro", "blaginja", "znanje" in "moč". Vendar David Orr, v članku za Context Institute leta 1991 trdi, da so temelji sodobnega izobraževanja mitološki, in hvali nova načela, ki naj bi jih nadomestila. Razbija pogled na izobraževanje kot rešitev za nevednost, kot na ustvarjanje znanja in tehnologije, kot na primerno za upravljanje planeta Zemlje, kot na povečevanje človekove dobrote in kot na obnovo in vrhunec človeških dosežkov.¹⁰ Kot okoljski pedagog, Orr konceptualizira šest načel za izobraževanje znotraj okvira izobraževanja kot katalizatorja za trajnostno prihodnost planeta in trdi, da: (i) je vsako izobraževanje okoljsko izobraževanje, (ii) je cilj izobraževanja obvladovanje lastne osebe, (iii) je izobraževanje odgovorno za dobro uporabo znanja v svetu, (iv) moramo razumeti učinke znanja na ljudi in skupnosti, (v) morajo

⁹ Nwokeocha, S, 'Africa's Educational Development in Perspective. Transforming Africa through Education: Readings on the Continental Education Strategy for Africa (16-25)' Unpublished paper delivered at Addis Ababa: African Union Commission, 2022

¹⁰ David Orr, What Is Education For? Six myths about the foundations of modern education, and six new principles to replace them, (IC#27, 1991, (The Learning Revolution). <<https://www.context.org/iclib/ic27/orr/>>

profesorji in upravitelji biti vzorniki integritete, skrbi in premissljenosti, institucije pa so sposobne utelešati ideale v vseh svojih dejavnostih, (vi) način učenja ne sme biti izoliran od resničnega sveta. **Ekološka pismenost** je bistvenega pomena za izobraževanje vsakega študenta in mora med drugim predstavljati osnovno razumevanje zakonov termodinamike, načel ekologije, energetike, kako dobro živeti v nekem kraju, omejitev tehnologije, trajnostnega kmetijstva in gozdarstva ter okoljske etike.

Svetovni gospodarski forum o izobraževanju, spretnostih in učenju iz aprila 2020 opozarja na svetovno krizo izobraževanja in postavlja pod vprašaj izobraževalne sisteme, ki zgodovinsko temeljijo na industrijskem modelu, ki poudarja IQ, pomnjenje in standardizacijo. Z navedbo njegovih pomanjkljivosti glede dostopnosti, pravičnosti in prilagodljivosti je WEF pozval k svetovnemu izobraževanju, ki bo gradilo pripravljenost za delo in ustvarjalo dolgoročno gospodarsko vrednost.¹¹

Zgodovina izobraževanja v Afriki je zelo zapletena in vsak pojem, ki ni obstajal pred kolonizacijo, je veljal za zmoto. Pred kolonialnim obdobjem so bili afriški avtohtoni sistemi znanja, razvoja in spretnosti značilni in jih tuji vplivi niso omejevali. Tako je Afrika že dolgo pred prihodom tujih sil imela lastne sisteme avtohtonega znanja (IKS) in kulturnega prenosa: "Afriška celina je imela svojo lastno obliko usposabljanja in učenja, preden je bila kolonizirana in celo pred prihodom misijonarjev. Sistemi usposabljanja Afričanov, kot so tradicionalne šole, so obstajali, predvsem pa je družinska enota služila kot pomembna struktura za zagotavljanje in pridobivanje znanja."¹² Kljub temu so v izobraževalnem sektorju prevladovale pomanjkljivosti, ki jih je mogoče pripisati pomanjkljivim reformam, vsiljenim od zunaj.¹³

Glavni učinki uvedbe formalnega izobraževanja s strani kolonialistov so segali od preoblikovanja avtohtonih sistemov do uvedbe liberalizacije trga. Proces zahodnjaštva in evropocentrizma je tako povzročil odtujitev afriških sistemov znanja. Poleg tega so bili rezultati teh reform tako pozitivni kot negativni. Kritika reform razkriva njihovo neustreznost, če upoštevamo, da se še danes nadaljujejo revščina, onemogočanje, nepismenost in splošno poslabšanje življenjskih razmer.¹⁴ Poleg tega sta vključevanje zahodne civilizacije in širjenje izobraževanja v Afriki nepovratno vplivala na identiteto, izobraževanje in sisteme verovanja ter afriški način življenja. Po osamosvojitvi so afriške vlade začele izvajati ukrepe za ublažitev osiromašenja

¹¹ pridobljeno iz: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/our-education-system-is-losing-relevance-heres-how-to-update-it/>

¹² Mosweunyane, D. 2013. The African Educational Evolution: From traditional training to formal education.

¹³ Babaci- Wilhite, Z. & Geo-JaJa, M.A., A Critique and Rethink of 'Modern Education' in Africa's Development in the 21st Century. Journal of the School of Education, 30 (2011), University of Dar es Salaam.

¹⁴ &15. Babaci-Wilhite, Z et al., str. 137-138.

Afrike, povezanega s kolonialno dediščino,¹⁵ in odpravo slabosti zahodnih izobraževalnih sistemov, podedovanih od kolonialnih sil.¹⁶ Ne glede na politični in mednarodni vzpon Afrike z ustanovitvijo Afriške unije (AU) leta 2001 je bil nadzor nad izobraževalnim sistemom še vedno nedosegljiv, stopnja revščine pa visoka. Obubožanost Afrike, slab dostop do izobraževanja in slabe uvrstitve na lestvici indeksov izobrazbe so bili poudarjeni s kolonialno prevlado.

Poleg tega je zmanjšanje javne porabe za izobraževanje v Afriki omejilo tudi dostopnost in učinkovitost izobraževanja. Sredstva za ponovni razmislek in izboljšanje izobraževanja v Afriki se morajo osredotočiti na izzive, povezane z učnimi načrti, upravljanjem, viri, lokalnimi dejavniki in lastnostmi, tradicionalno in sodobno dihotomijo, političnimi in regulativnimi razsežnostmi ter vključevanjem v svetovno gospodarstvo.¹⁷

Na prvi svetovni konferenci o izobraževanju v Jomtienu (1994), na kateri so bile poudarjene prednosti izobraževanja kot nujnega pogoja za razvoj, so bili oblikovani cilji, ki so postali splošno znani kot Izobraževanje za vse. To je postal katalizator za določitev razvojnih ciljev tisočletja, ki jim je leta 2015 sledila razglasitev ciljev trajnostnega razvoja in Agende 2063 Afriške unije: "Afrika, ki jo želimo".¹⁸

Zato je bila uvedena Celinska izobraževalna strategija za Afriko (CESA) 16-25, ki naj bi obravnavala dejavnike in ovire za doseganje ciljev Afrike na področju izobraževanja. CESA je bila srednjeročni odziv na 4. cilj trajnostnega razvoja - Izobraževanje, da se zagotovi vključujoče in pravično kakovostno izobraževanje ter spodbujajo možnosti vseživljenjskega učenja za vse. Splošni namen CESA za obnovo afriškega izobraževalnega sistema je opredeljen v 12 strateških ciljih, med katerimi so: izboljšanje učiteljskega poklica za zagotavljanje kakovosti in ustreznosti; krepitev izobraževalne infrastrukture in razvoj politik za razširitev dostopa; izkoriščanje zmogljivosti IKT za izboljšanje dostopa, kakovosti in upravljanja izobraževanja; pospeševanje enakosti in enakopravnosti spolov; uvedba programov opismenjevanja po vsej celini; krepitev učnih načrtov za naravoslovje in matematiko; izboljšanje upravljanja izobraževalnega sistema in razširitev možnosti TVET na sekundarni in terciarni ravni ter krepitev povezav med svetom dela ter sistemi izobraževanja in usposabljanja.¹⁹

¹⁵ &15. Babaci-Wilhite, Z et al., str. 137-138.

¹⁶ Nwokeocha, S. 'Africa's Educational Development in Perspective. Transforming Africa through Education: Readings on the Continental Education Strategy for Africa' 2022, pp.16-25, African Union Commission

¹⁷ Babaci, et al, pp.142- 149

¹⁸ Nwokeocha, str. 2-4

¹⁹ Nwokeocha, str. 21- 24

Analiza evropskega izobraževanja in usposabljanja mora izhajati iz povezave med izobraževanjem in družbo. Idealno izobraževanje omogoča skladnost z družbenimi cilji in vrednotami. Družbeni red in "dilema med družbo in posameznikom, natančneje med strukturo in dejavnostjo, solidarnostjo, konsenzom in moralo" sta v središču kritike izobraževanja.²⁰ Funkcija izobraževanja vključuje analizo razmerja med **formativno in sociološko vrednostjo izobraževanja ter ustvarjanjem in razvojem ekonomske vrednosti v družbi**. Formativna vrednost izobraževanja daje posamezniku znanje, moč, spretnosti, osebno mojstrstvo in sposobnost za življenje, delo in bivanje v kompleksnem družbeno-kulturnem svetu. Za delovanje v družbi je najpomembnejša socializacija posameznika. Sociološka vrednost izobraževanja temelji na privzganju norm in vrednot ter socialnem vključevanju

Medtem ko je družbeni red pomemben za preživetje družbe, je **izobraževalna vrednost individualizacije bistvena tudi za inovacije in podjetništvo**. Individualizacija pomeni tudi družbeno odgovornost pri sprejemanju odločitev. Vprašanje, kako se prepletata individualizacija in individualizem, je bilo raziskano v milanski študiji med letoma 2017 in 2019 med mladimi, da bi ugotovili, (1) kako individualizacija kot strukturni zgodovinski proces postane stalni dosežek, del "zdravega razuma", ki ga ljudje uporabljajo za razlago svojih vsakdanjih izkušenj, in (2) v kolikšni meri se individualizacija in individualizem prepletata in sta si v nasprotju ter kako mladi v okviru zapovedi, naj postanejo avtonomni podjetniki sebe, oblikujejo in pomenijo družbene odnose.²¹ Pomen izobraževanja za uveljavljanje kulturnih in osebnih vrednot ter podjetniških namenov je očiten. Zato so individualistične vrednote, kot so dosežki, užitek, samousmerjanje in spodbudno življenje, povezane s podjetniško namero. Študija o podjetništvu in izobraževanju na vzorcu 2069 univerzitetnih diplomantov je pokazala "dvojni učinek kulture na podjetniško namero: učinek osebnih vrednot in učinek izstopajočih vrednot bo pokazal večjo podjetniško namero".²² Pomembno je, da je bila v študiji ugotovljena močnejša povezava med samoizboljšanjem in podjetniško namero.

Prej je bila omenjena **vrednost izobraževanja za trajnostni razvoj in kot katalizator trajnostne planetarne prihodnosti**. Medsebojna povezanost **podjetništva, inovacij in trajnosti** je očitna.

²⁰ Saha, L.J. 2001., 'Durkheim's Sociology of Education: A Critical Assessment'. Education and Society 19.. 2, 2001, (str. 21- 31).

²¹ Colombo, E., Rebughini, P., & Domaneschi, L, 'Individualization and Individualism: Facets and Turning Points of the Entrepreneurial Self among Young People in Italy.' Sociology, 56.3, 2022, pp. 430–446. <https://doi.org/10.1177/00380385211037857>

²² Lián, F., Moriano, J. A., & Jaén, I., 'Individualism and entrepreneurship: Do the pattern depend on the social context?' International Small Business Journal, 34.6 (2016), pp.760–

Tako se **trajnostna podjetniška dejavnost nanaša na odgovorno in učinkovito delovanje ter inovativne rešitve za boljše in učinkovitejše izdelke in storitve, ki so koristni za okolje.**

Ahamat (2021) navaja usmerjenost med poslanstvom in ciljem podjetnika kot glavna razlikovalna dejavnika med podjetništvom in **trajnostnim podjetništvom** ter navaja, da se podjetništvo, kadar je združeno z inovacijami za trajnost, imenuje "*sustainopreneurship*".

Trajnostno podjetništvo je inovativen proces, ki ustvarja gospodarske in negospodarske koristi za udeležence, hkrati pa odpravlja družbene težave in se širi v okolico ter tako ohranja naravo in okolje.²³ Koncept *sustainopreneurship* je nastal iz prejšnjih konceptov socialnega podjetništva in ekopodjetništva prek trajnostnega podjetništva.

Sustainopreneurship želi uporabiti ustvarjalno poslovno organizacijo za reševanje problemov, povezanih s trajnostnim razvojem.²⁴ Ker družba potrebuje več inovativnih rešitev in odgovornega poslovanja za trajnostni razvoj, je treba pozornost nameniti tudi socialno-ekonomskim razsežnostim razvoja. Zato **izobraževanje za trajnostni razvoj spodbuja odgovorno ravnanje in delovanje za varstvo okolja ter ustvarjanje gospodarske vrednosti in socialne pravičnosti.**

Podjetniško izobraževanje in učni načrti morajo biti strukturirani tako, da bodo izpopolnili znanje, spretnosti, vrednote in sposobnosti za reševanje ekoloških in podnebnih izzivov ter družbene nepravičnosti.

Pedagogiko izobraževanja za trajnostni razvoj lahko razumemo kot različne metode poučevanja in učenja, ki lahko s celostnim in interdisciplinarnim pristopom, ki temelji na vrednotah in je lokalno pomemben, olajšajo udeležbo in sodelovanje, razvijajo sposobnosti kritičnega reševanja problemov in spodbujajo inovacije. Prispeval bi lahko tudi k razvoju splošnih zelenih spretnosti študentov, kar bi lahko bodoči delovni sili pomagalo razumeti vprašanja zelene rasti in povečati njihovo okoljsko ozaveščenost. V priročniku ESD Sourcebook (Learning and Training Tools No. 4) je razvidno, da so pedagogike ESD "pogosto usmerjene na kraj ali problem/temo. Pedagogike ESD spodbujajo kritično razmišljanje, družbeno kritiko in analize lokalnih okoliščin. Vključujejo razpravo, analizo in uporabo vrednot. Pedagogike ESD pogosto temeljijo na umetnosti, pri čemer uporabljajo dramo, igro, glasbo, oblikovanje in

²³ Ahamat, A., 'Patterns of Sustainopreneurship in Green Technology Ventures: The Conceptual Study.' Journal of Technology Management and Technopreneurship 9.1 (2021), str. 25-

31

²⁴ pridobljeno iz: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainopreneurship>

risanje za spodbujanje ustvarjalnosti in zamišljanje alternativnih prihodnosti." ²⁵ Pedagogika izobraževanja za trajnostni razvoj tako spodbuja sodelovanje in povezovanje, raziskovanje vprašanj, več vidikov in reševanje problemov v resničnem svetu.²⁶ Na primer, Burnsov model trajnostne pedagogike uporablja celostni pristop k preučevanju kompleksnih trajnostnih vprašanj s problemskim učenjem in sodelovalnim skupinskim delom, ki se osredotoča na poizvedovanje, izkušnje in razmislek ter ima osrednji poudarek na ekološkem oblikovanju.²⁷

Razprava o konceptu **kakovosti** v izobraževanju ni nova in obstaja veliko različnih stališč. Kakovost v izobraževanju je opredeljena v različnih razsežnostih, in sicer kot izjemna, dosledna, primerna za namen, dragocena in transformativna. Vendar je kakovost več kot le rezultat in vključuje strokovni status učiteljev, naravo izobraževalnih ustanov ter proces poučevanja in učenja, procese izboljšav in inovacij ter lastnosti prihajajočih študentov.²⁸ Način opredelitve in razumevanja kakovosti se kaže v različnih sprejetih kazalnikih.

Kljub razlikam v poudarjanju nekaterih kazalnikov pa so kazalniki kakovosti, ki se uporabljajo v mednarodnih sistemih poklicnega izobraževanja in usposabljanja, bolj podobni. V primerjalni študiji več držav v Evropi, ZDA, Avstraliji, Novi Zelandiji in Južnoafriški republiki so kazalniki kakovosti razporejeni v dva sklopa: kazalniki kakovosti, ki se uporabljajo za merjenje **procesov** usposabljanja, in kazalniki kakovosti, ki se uporabljajo za merjenje kakovosti **rezultatov/izidov**.

Kazalniki kakovosti procesov vključujejo podporo učencem, programe usposabljanja, infrastrukturo, učitelje, ocenjevanje, upravne strukture, upravljanje, finančno in strateško načrtovanje/trženje/sodelovanje, komunikacijo, poučevanje, povezave z industrijo/skupnostjo, vrednotenje in raziskave.

Kazalniki kakovosti rezultatov/izidov so rezultati zaposlovanja, zadovoljstvo zainteresiranih strani, doseganje poklicnih kompetenc, doseganje splošnih spretnosti, vseživljenjsko učenje, udeležba/dokončanje/zadrževanje, dostop in

²⁵ The ESD Sourcebook (Learning and Training Tools, UNESCO, 4, 2012, str.15)

²⁶ Laurie, R., Nonoyama-Tarumi, Y., Mckeown, R., & Hopkins, C. 'Contributions of Education for Sustainable Development (ESD) to Quality Education: A Synthesis of Research.' Journal of Education for Sustainable Development, 10. (2016)), pp. 226–242. <https://doi.org/10.1177/0973408216661442>

²⁷ Heather Burns, 'Meaningful Sustainability Learning: A Study of Sustainability Pedagogy in Two University Courses.' International Journal of Teaching and Learning in Higher Education 25 2 2013, pp.166-175 (Retrieved from <http://www.isetl.org/ijtlhe/>)

²⁸ Blom and Myers (Eds), 2003. Quality indicators in vocational education and training: International perspectives. National Centre for Vocational Education Research,(2003), str. 12 (<https://www.semanticscholar.org/paper/Quality-indicators-in-vocational-education-and-Blom-Meyers/9674dadbd3679a2177ae609adebfd4e11c0f5b62>)

pravičnost, stroškovna učinkovitost/financiranje, socialna učinkovitost, aspiracije, osebne lastnosti.²⁹

Splošni kazalniki kakovosti so dosežki v izobraževanju, napredovanje, človeški viri, učno okolje, podpora učencem, demografija in vključenost. Tisti, ki so se pojavljali srednje pogosto, so bili postopki ocenjevanja, finančni viri, fizični viri, dokumentacija tečajev, sistemi zagotavljanja kakovosti, kakovost poučevanja, kakovost tečajev, zadovoljstvo zainteresiranih strani, stroškovna učinkovitost usposabljanja, dostop in enake možnosti, rezultati zaposlovanja, upravljanje ponudbe usposabljanja.³⁰

Podjetniško izobraževanje ni statično in mora biti v hitro spreminjajočem se svetu prilagodljivo. Glede na njegov pomen je za prihodnost ključnega pomena stalno konceptualiziranje in vrednotenje podjetniškega izobraževanja. Block et al. (2023) v prispevku o prihodnosti podjetniškega izobraževanja in usposabljanja oblikujejo več pomembnih predlogov in kritičnih spoznanj za sedanje stanje podjetniškega izobraževanja in njegov prihodnji razvoj: "Ti predlogi se nanašajo na cilje in ciljne skupine podjetniškega izobraževanja ter na njegovo vsebino, zasnovo in vlogo izobraževalca."³¹ 11 predlogov je razvrščenih v tri kategorije, kot je prikazano v preglednici 1, in predvidevajo podjetniško izobraževanje, ki je proaktivno in vplivno, namenjeno iskanju inovativnih rešitev za globalne družbene probleme s pomočjo podjetniškega duha.

Tabela 1: Podjetniško izobraževanje

Cilji	Vsebina in oblika	Vloga izobraževalca
Rezultat je dober tudi, če študenti podjetništva po končanem izobraževanju ne ustanovijo podjetja.	Različne ciljne skupine podjetniškega izobraževanja potrebujejo različna znanja in kompetence.	Izobraževalci in izvajalci podjetništva morajo biti tudi sami podjetni.
Podjetniško izobraževanje ni namenjeno le študentom poslovnih ved - namenjeno je vsem.	Učitelji podjetništva bi morali poučevati tudi o destruktivnih platih podjetništva.	
Cilji podjetniškega izobraževanja presegajo	Podjetniško izobraževanje zahteva eksistencialne, izkustvene in transformacijske učne pristope.	

²⁹ Blom and Myers, 2003

³⁰ Blom and Myers, 2003

³¹ Block, Joem, H., Halberstadt, J., Hogsdal, Nils., Kuckertz, Andreas and Neergaar, Helle, (eds), The Future of Entrepreneurship Education and Training: Some Propositions, Cham, Switzerland: Springer, 2023

ustvarjanje hitro rastočih podjetij.		
Podjetniško izobraževanje se mora začeti zgodaj in nikoli končati.	Podjetniška orodja so pomembna, vendar so njihovi učinki odvisni od izkušenj, izobrazbe, osebnih lastnosti in kontekstualnega okolja.	
Podjetniško izobraževanje bi moralo spodbujati raznolikost.	Podjetniško izobraževanje mora temeljiti na dokazih in se ne sme zgledovati po modnih muhah.	

Vir: (Block et al., 2023)

Izzive v kompleksnem in hitro spreminjajočem se svetu je treba reševati z izobraževanjem. Pri tem imata ključno vlogo tehnično in poklicno izobraževanje in usposabljanje (TVET) ter podjetniško izobraževanje, saj Badawi (2013) navaja, da "bi lahko EPE spodbujalo inovativnost in samostojnost učencev, medtem ko ima TVET še naprej pomembno vlogo pri povečevanju zaposljivosti študentov in udeležencev usposabljanja ter jim omogoča pridobivanje ustreznih spretnosti, potrebnih na trgu dela."³² Poleg tega avtor trdi, da lahko nacionalna podjetniška strategija spodbuja rast, okrevanje in družbeni napredek z inovacijami, izobraževanjem ter zaposljivostjo in podjetništvom. Učinkovitost podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja je do neke mere povezana s pedagoškimi orodji in učnimi vsebinami. Učni načrt TVET je temelj tehničnega in poklicnega izobraževanja in usposabljanja in ga je očitno treba spremeniti, da se bo odzival na potrebe industrije. To pomeni izboljšanje na vseh področjih izvajanja TVET. Vodenje sprememb učnih načrtov in krepitev zmogljivosti v šolah TVET morajo spremljati razvoj vodstvenih zmogljivosti, vključevanje industrije, stalno strokovno izpopolnjevanje, izkušnje in znanje iz industrije ter socialne in kognitivne kompetence razvijalcev učnih načrtov.³³

Kakovost poučevanja in učenja na šoli za poklicno izobraževanje in usposabljanje je lahko vprašljiva, če ovire in prepreke niso odpravljene. Naslednji dejavniki so zunanji za sistem TVET, vendar so med seboj povezani: proces, hitrost in stopnje industrializacije, pomanjkanje gospodarskega razvoja in sprememb na trgih dela ter posledično množično slaba kakovost ponudbe izobraževanja.

³² Aboubakr, Abdeen Badawai, 'TVET and entrepreneurship skills,' UNESCO-UNEVOC, 2013

³³ Terblanche, T. and Blitzer, E, 'Leading curriculum change in South African technical and vocational education and training colleges,' JOVACET, 2018

Učinek je vgrajen v kulturne preference glede splošnega izobraževanja.³⁴

Vloga učiteljev TVET je bistvenega pomena za EEVT. Ker gre za prakse, ki so na samem začetku podjetništva, sta njihov razvoj in krepitev zmogljivosti prednostni nalogi. Empirična študija o potrebah po usposabljanju učiteljev TVET v Južni Afriki, ki je pokazala potrebo po nadaljnjem poklicno usmerjenem usposabljanju predavateljev na javnih tehničnih poklicnih šolah, je pokazala naslednje: treba je določiti in oblikovati minimalne zahteve glede osnovnih kvalifikacij predavateljev, strategije izvajanja usposabljanja imajo na šolah več težav, omogočitvene strukture, tj. sistem upravljanja izobraževanja ter finančno in kadrovske podpore izobraževalnega sistema, predavatelji večinoma dojemajo kot nepodporne, usposabljanje je neučinkovito in diskriminatorno, obstajajo razlike v ravni predavateljev in osrednja potreba po nadaljnjem usposabljanju glede sodobnih tehnologij, med predavatelji TVET obstajajo velike razlike v kvalifikacijah pri preverjanju njihovih tehnik poučevanja.³⁵

V neki drugi južnoafriški raziskavi med univerzitetnimi akademiki, inovativnimi podjetniki in člani podpornih institucij za izboljšanje podjetniškega okvira je bilo ugotovljeno, da so najpomembnejše ovire za tehnološko ali digitalno podjetništvo v Južni Afriki (i) neusmerjena nacionalna podjetniška strategija; (ii) neoptimalno regulativno okolje za spodbujanje inovacij; (iii) pomanjkanje mreženja in globalne povezanosti; (iv) pomanjkanje podpore podjetnikom in (v) pomanjkanje dostopa do ustreznega financiranja.

Ugotovitve kažejo na **potrebo po reformi politike na področju podjetništva**, usmerjeni v **spodbujanje hitro rastočega, na tehnologiji temelječega podjetništva**, namenjenega **spodbujanju inovacij in ustvarjanju delovnih mest**.³⁶

Pojav zelene družbe ima pomembne posledice za EEVT. **Zeleno gospodarstvo kot okvir za trajnostni gospodarski razvoj mora vključevati družbene izzive revščine, brezposelnosti in neenakosti.**

³⁴ Stephanie, Allais, 'Skills for industrialisation in sub-Saharan African countries: why is systemic reform of technical and vocational systems so persistently unsuccessful?' Journal of Vocational Education & Training, 74.3, 2022, str. 475-493

³⁵ Zinn, B., Raisch, K., & Reimann, J, 'Analysing training needs of TVET teachers in South Africa: An empirical study.' International Journal for Research in Vocational Education and Training, 6.2 2010, str. 174–197. <https://doi.org/10.13152/IJRVET.6.2.4>

³⁶ Emen, Anwana, Tima Anwana, 'Enhancing the Entrepreneurship Framework in South Africa.', International Journal of Entrepreneurship, 24. 3. 2020

Co-funded by
the European Union

Institucije EEVT so ključnega pomena pri ustvarjanju znanja o zelenem gospodarstvu in razvijanju zelenih spretnosti. ESD zagotavlja temeljno paradigmo za doseganje tega prehoda in ta študija je bila izvedena v teoretičnem okviru ESD.

eduforma
...strumenti su misura per la persona

EUROPEAN
KNOWLEDGE
SPOT

Ustadi
empower • connect • prosper

NGO NEST
Berlin

EGUINEC FOUNDATION
EF

SOUTHERN AFRICA DEVELOPMENT, RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE NPC
SADRAT INSTITUTE
"YOUR PARTNER IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT"

PRIZMA
Fundacija za izboljšanje zaposlitvenih
možnosti

yadaversity

4. poglavje: Analiza obstoječih orodij podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja

4.1 Uvod

V zadnjih letih se je v razvitih državah po vsem svetu razširilo preučevanje podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja, ne pa tudi v državah v razvoju, kot je podsaharska Afrika. Študij EEVT v Afriki je razmeroma novo področje, zato je treba razviti akademsko znanje. Razlog za to je, da je bil vpliv EEVT na gospodarsko in družbeno življenje v Afriki razmeroma neopažen, analiza učinkov EEVT pa bo podlaga za učinkovite, načrtovane posege za izboljšanje usklajenosti TVET s priložnostmi na trgu dela, da bi povečali zmogljivosti TVET na področju upravljanja, vodenja, vključevanja, zagotavljanja kakovosti, inovacij in internacionalizacije. Poleg tega je predvideno tudi izboljšanje znanja, tehničnih, vodstvenih in pedagoških spretnosti učiteljev in vodij usposabljanja v TVET.

To poglavje vsebuje pregled obstoječih EEVT v treh državah Južnoafriške republike, in sicer v Južni Afriki, Keniji in Nigeriji. Pregled vključuje splošne informacije o vsaki državi, podatke o izobraževalnih organizacijah, ki ponujajo formalne in polformalne programe in orodja, naravo vsebine programov in orodij ter oceno ponujenih programov in orodij.

V naslednjih podpoglavjih so navedeni sekundarni podatki za posamezne države, in sicer za Južnoafriško republiko, Kenijo in Nigerijo, podkrepljeni pa bodo z oceno in SWOT analizo³⁷ podjetniških programov, orodij in vsebin s poudarkom na tveganjih (slabosti in nevarnosti) in priložnostih (prednosti in priložnosti).

³⁷ Sammat-Bonnici, T. and Galea, D., SWOT Analysis, ResearchGate, 2015

4.2 Regionalna študija o obstoječem podjetniškem izobraževanju in poklicnem usposabljanju v SSA

4.2.1 Južna Afrika

4.2.1.1 Splošne informacije

Južnoafriški sektor izobraževanja in usposabljanja se je v svojem zgodovinskem razvoju soočal z velikimi pretresi in krizami. Izobraževalni sistem iz obdobja apartheida, rasno razdeljen in spolitiziran, je temeljil na nacionalnih in krščanskih vrednotah, bil je izključujoč in diskriminatoren ter zelo neenakopraven. Potrebne so bile spremembe in leta 1994 je nova politična ureditev pripeljala do tega, da je nova vlada sprožila več sprememb za pravično in enakopravno družbo, izobraževalni sistem pa se je znašel v središču pozornosti. Tako je bil v novem učnem načrtu po letu 1996 v Južnoafriški republiki poudarek na prehodu s tradicionalnega pristopa, ki temelji na ciljih in nalogah, na izobraževanje, ki temelji na rezultatih, in na učnem načrtu 2005.

Ta sprememba paradigme je bila razumljena kot predpogoj za uresničitev vizije mednarodno konkurenčne države in je veljala za "... najverjetnejši izobraževalni model za reševanje krize v južnoafriškem izobraževanju; najverjetnejši sistem, ki bo deloval na vseh ravneh izobraževanja; in najverjetnejši model za reševanje vprašanja kakovosti (in neenakosti)."³⁸

Kritična analiza osnovnega izobraževanja v Južnoafriški republiki v obdobju neposredno po koncu apartheida razkriva pomanjkljivosti izobraževalnega sistema z neustreznim poučevanjem, pomanjkanjem podpore zainteresiranih strani in slabo delovno etiko med izobraževalci. Poleg tega so slabo upravljanje s strani izobraževalnih organov ter pomanjkanje razvoja zmogljivosti in podpore za učitelje skupaj s slabim upravljanjem negativno vplivali na kakovost izobraževanja in trdijo, da so se te pomanjkljivosti "... prenesle na moralo učencev in se pokazale v pomanjkanju discipline, brutalnem nasilju v šolah, nizkih moralnih vrednotah, izostankih, odsotnosti, zamujanju in visokem deležu osipa ter zelo slabih rezultatih na temeljnih področjih, kot sta matematika in pismenost."³⁹

Zdi se, da je nedelovanje izobraževalnega sistema, ki se je združevalo s socialno-ekonomskimi izzivi ter izzivi političnih in vladnih sprememb, negativno vplivalo na

³⁸ Botha, R. J, The Introduction of a System of OBE in South Africa: Transforming and Empowering a Marginalized and Disenfranchised Society, 2002, str. 1-18).

³⁹ Mouton, N., Louw, G.P. and Strydom, G'Critical Challenges of The South African School System.' International Business & Economics Research Journal –12. (1. p31- 37, The Clute Institute [http://www.cluteinstitute.com/](http://www.cluteinstitute.com/(2013),1. str. 31- 37, The Clute Institute)

mandat nove vlade v prvih letih njenega mandata. Revščina, neenakost, brezposelnost, korupcija in druge družbene anateme so zavirale rast in razvoj. Te stigme so se nadaljevale več let. Zato je organizacija Amnesty International februarja 2020 v svojem pregledu stanja na področju izobraževanja v Južnoafriški republiki pozvala k velikim spremembam v sistemu, ki so ga označili za "pokvarjenega in neenakopravnega".⁴⁰

Amnesty International Južna Afrika je skupaj z Nacionalnim združenjem šolskih upravnih organov (NASGB) izvedla tudi skupno raziskavo v treh provincah, in sicer Gauteng, Eastern Cape in Limpopo. Raziskava je zajemala vprašanja, kot so: upravljanje in vloga šolskih upravnih organov, infrastruktura, financiranje, poučevanje, varnost in zaščita ter prevoz.

Južnoafriška vlada je leta 2013 sprejela minimalne normative in standarde za izobraževalne ustanove, ki določajo, da mora vlada zagotoviti, da imajo vse šole dostop do sanitarij in elektrike, da se vsa stranišča na "štrbunk" nadomestijo z varnimi in ustreznimi stranišči ter da se nadomestijo šole, zgrajene iz neustreznih materialov, kot sta blato in azbest. Vendar po lastni oceni ti cilji niso bili nikoli doseženi, zato so za južnoafriški izobraževalni sistem značilni razpadajoča infrastruktura, prenatrpane učilnice in razmeroma slabi izobraževalni rezultati. Glede na **dediščino apartheida, ki je bila posledica pomanjkanja, takšen sistem ohranja neenakost** in zaradi tega **ne uspeva preveč učencem, pri čemer so najbolj prizadeti revni.**

Izobraževalni sistem še vedno pestijo **velike neenakosti in kronično slabi rezultati**, ki imajo globoke korenine v dediščini apartheida, vendar se jih sedanja vlada ne loteva učinkovito. Kljub tem pomanjkljivostim izobraževanje v Južnoafriški republiki ni povsem uničeno in obstajajo centri odličnosti, zlasti na območjih, ki so bila prej v prednosti. Poleg tega so bili od konca apartheida na področju dostopa do izobraževanja doseženi nekateri uspehi in napredek, vendar so še vedno ugotovljene pomanjkljivosti pri uspehu. Prav tako se trdi, da je uvedba EEVT na šolski ravni pomemben dejavnik pri merjenju prispevka MSP h gospodarski rasti države, izboljšana kakovost podjetniškega izobraževanja pa bi lahko potencialno prispevala k ustvarjanju delovnih mest in navsezadnje k zmanjšanju revščine.⁴¹

Da bi ugotovili uspešnost EEVT v Južni Afriki ter s tem povezana tveganja in priložnosti, je bila izvedena sekundarna analiza. Pregled literature je pokazal, da je podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje v Južni Afriki še vedno v razvojni

⁴⁰ pridobljeno iz: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/02/south-africa-broken-and-unequal-education-perpetuating-poverty-and-inequality/>

⁴¹ Isaacs, E., Visser, K. Friedrich, C. and Brijlal, P., 'Entrepreneurship education and training at the Further Education and Training (FET) level in South Africa.' South African Journal of Education, 2. 4. 2007

fazi. Isaacs in drugi (2007) poročajo o različnih težavah v šolah, ki ovirajo učinkovito izvajanje podjetniškega izobraževanja, kot so slabo usposobljeni izobraževalci in pomanjkanje ustreznih virov, medtem ko Co in Mitchell (2006) ugotavljata, da je podjetniško izobraževanje v Južni Afriki še vedno v razvojni fazi.⁴²

North (2002)⁴³ pojasnjuje pobude v zasebnem in izobraževalnem sektorju Južne Afrike v zadnjem desetletju, medtem ko Ndedi (2013) raziskuje nekatere ukrepe, ki jih je uvedla južnoafriška vlada prek različnih agencij za podporo podjetništva mladih, in preučuje izzive, s katerimi se soočajo te agencije, in sicer razvoj politike, operativne in pedagoške ovire.⁴⁴

Formalno izobraževanje o podjetništvu običajno ponujajo univerze in visoke šole in je strukturirano po učnem načrtu, ki vodi do diplome ali naziva. Običajno je bolj teoretično in akademsko.

Po drugi strani pa polformalno podjetniško izobraževanje ponujajo neprofitne organizacije, vladne agencije in zasebna podjetja. Običajno je bolj praktične in uporabne narave, s poudarkom na razvoju spretnosti, ki jih je mogoče uporabiti v resničnem svetu. Polformalno podjetniško izobraževanje je pogosto cenejše in je lahko dostopnejše ljudem, ki si ne morejo privoščiti formalnega izobraževanja ali ga nimajo. Razlikovanje med organizacijami, ki ponujajo formalne in polformalne programe, je zapleteno zaradi dejstva, da nekatere ponujajo obe vrsti programov, druge pa ne.

Viri za zbiranje podatkov so bili opredeljeni predvsem s pomočjo spletnega iskanja in drugih sekundarnih virov. Kadar so bile razpoložljive dokumentarne informacije nezadostne, so bile zahteve za dodatne informacije naslovljene na zadevne stranke z elektronsko pošto in telefonskimi klici.

4.2.1.2 Izobraževalne organizacije, ki ponujajo podjetniške formalne programe in orodja

Podjetniško izobraževanje v Južni Afriki ima relativno kratko zgodovino, vendar se je v zadnjem desetletju razširilo. Vključene so organizacije iz zasebnega in javnega sektorja, obstajajo pa tudi različni formalni in polformalni programi za vključevanje mladih in študentov v podjetniške dejavnosti. Po Northu (2002) je glavni cilj različnih

⁴² Jesselyn M Co, and Mitchell. "Entrepreneurship education in South Africa: a nationwide survey." Education + Training, 48. 5 2006, str. 348-359

⁴³ North, E., 'A decade of entrepreneurship education South Africa. 'South African Journal of Education, 22. 1, 2002, str. 24- 27

⁴⁴ Ndedi, A.A., "Challenges and perspectives facing the development of entrepreneurship education and training in South Africa." World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, 9. 2/3 2013, str. 126-132

formalnih in neformalnih programov podjetniškega izobraževanja naučiti otroke, da postanejo ustvarjalni in konstruktivni člani svojih skupnosti, ter razviti podjetniške spretnosti.⁴⁵

Potreba po usklajeni nacionalni strategiji podjetniškega izobraževanja je očitna, če med drugim upoštevamo **visoko stopnjo brezposelnosti**, zlasti med mladimi, **pomanjkanje znanja in spretnosti** ter **nizek odstotek ekonomsko aktivnih ljudi**. Podjetniško izobraževanje je ključnega pomena pri pripravi mladih na prihodnost, univerze pa so v zadnjih nekaj letih postale bolj podjetniške in poskušajo zagotoviti podporo študentom podjetnikom.

Program za razvoj podjetništva v visokem šolstvu (Entrepreneurship Development in Higher Education - EDHE), ki deluje pod okriljem ministrstva za visoko šolstvo in programa za razvoj zmogljivosti univerz, je bil ustanovljen leta 2016 z namenom razvijanja podjetniških zmogljivosti študentov, akademikov in vodij: "Namen je, da bi bili študenti uspešnejši v smislu gospodarske aktivnosti med terciarnim izobraževanjem in po njem. Podjetniška dejavnost med študijem bi lahko študentom omogočila ustvarjanje dodatnega dohodka in pospešila proces ekonomske aktivnosti."⁴⁶

Vizija EDHE je, da bi lahko diplomanti razmišljali o podjetništvu kot poklicni poti, zlasti glede na omejene zaposlitvene možnosti. Država se kot nastajajoča demokracija bori za zagotovitev boljšega življenja za večino svojih državljanov, zato je razširjeno prepričanje, da imata podjetništvo in sektor MSP najboljši potencial za gospodarsko rast in blaginjo.

Organizacija THENSA (Technological Higher Education Network South Africa) je priznana kot živahen, inovativen konzorcij za razvoj tehnološko usmerjenih institucij s transformativnim družbenim učinkom in spodbuja podjetniško izobraževanje za gospodarsko prenovo v Južni Afriki.⁴⁷

Negotova prihodnost mladih zaradi pomanjkanja delovnih mest in visoke stopnje brezposelnosti je glavni razlog, zakaj si THENSA prizadeva pozitivno vplivati na mlade in s tem prispevati k dinamičnemu afriškemu gospodarstvu.

Zgoraj omenjeni nacionalni oddelek za visokošolsko izobraževanje in usposabljanje (DHET) priznava pomen TVET pri zagotavljanju podjetniških spretnosti.

⁴⁵ North, 2002, str. 24- 27

⁴⁶ pridobljeno iz: <https://edhe.co.za/>

⁴⁷ pridobljeno iz: <https://thensa.co.za/>

DHET je leta 2023 objavil načrte da bi zagotovil, da bodo v naslednjih treh letih vse šole TVET vključene v določeno obliko podjetniškega usposabljanja. V podjetniško usposabljanje je vključenih 26 javnih šol TVET prek tako imenovanih podjetniških vozlišč. Za leto 2023 je predviden pregled učnih načrtov. TVET ponuja specializirano izobraževanje in usposabljanje za pridobivanje in uporabo spretnosti, znanja in odnosov za samostojnost. Podjetniško izobraževanje učencem zagotavlja znanje, spretnosti in miselnost za podjetniški uspeh ter pripravlja posameznike na plačano zaposlitev in samostojnost prek malih in srednje velikih podjetij. Če povzamemo, **TVET učencem zagotavlja potrebna znanja in spretnosti, da postanejo podjetniki, podjetniško izobraževanje pa jih opremi s praktičnim znanjem in motivacijo za uspeh na poklicni poti.**

Center za podjetništvo na Goldfields TVET College (CFE) je odličen primer podjetniškega središča, ki ga je predvidel DHET. Osnovna dejavnost centra je preoblikovanje mladih iz iskalcev zaposlitve v ustvarjalce delovnih mest. Področje specializacije tega centra je obnovljiva energija (fokus), uradno pa je začel delovati leta 2017 in je rezultat partnerstva med ministrstvom za razvoj malih podjetij in ministrstvom za visokošolsko izobraževanje in usposabljanje. CFE upravljata SEDA in Goldfields TVET College. Inkubirancem je zagotovljena podpora v obliki opremljenih delovnih prostorov, inštruiranja, mentorstva in svetovanja, dostopa do interneta ter finančne in izobraževalne podpore, odvisno od posameznega programa. Goldfields TVET College CFE ima certifikat in licenco GROWTHWHEEL. Cilj Goldfields TVET College je združiti rast zagonskih inkubatorjev z lokalnim gospodarskim razvojem. Poslanstvo inkubatorja je tako spodbujati ustanavljanje in rast tehnoloških zagonskih podjetij in drugih združljivih podjetij, s čimer lahko inkubator prispeva k ustvarjanju delovnih mest in zagotavlja boljše gospodarsko zdravje.

V prvih letih po koncu apartheida so organizacije zasebnega sektorja priznale svojo vlogo in začele prispevati k EEVT na šolski ravni z inovativnimi projekti, ki so jih začeli izvajati subjekti, kot je Junior Achievement, ki je ponujal programe izkustvenega poslovnega izobraževanja; organizacija Education With Enterprise Trust pa je poskusno ustanovila Youth Enterprise Society (YES) kot odgovor na potrebo po ustreznih veščinah za samozaposlitev in služila kot laboratorij za razvoj podjetnikov, da bi razvili poslovne kompetence.

Pobuda za podjetniško izobraževanje (EEI) je nato zagotovila platformo za povečanje števila zagonskih podjetij. Formalno podjetniško izobraževanje je na voljo v celotnem spektru izobraževanja in usposabljanja, ki vključuje šole, visoke šole in univerze.

Industrial Development Corporation (IDC) je razvojna finančna institucija v državni lasti, ki je pooblaščenca za razvoj zmogljivosti in ustvarjanje delovnih mest. Pri reševanju brezposelnosti se IDC osredotoča na izobraževanje, pridobivanje delovnih izkušenj in razvoj podjetništva.⁴⁸ Družba za industrijski razvoj (IDC) je podpisnica dogovora o zaposlovanju mladih, katerega cilj je izboljšati razvoj spretnosti med mladimi. Podjetniški razvoj IDC je bil dopolnjen z notranjimi pobudami in pobudami, ki se izvajajo skupaj z zunanji zainteresiranimi stranmi za povečanje zaposljivosti mladih v Južni Afriki. V dogovoru o zaposlovanju mladih je zeleno gospodarstvo opredeljeno tudi kot potencialni sektor za priložnosti za razvoj mladih.

NAMAC Trust (National Co-ordinating Office for Manufacturing Advisory Centres) je podpora agencija za mala, srednja in mikro podjetja v okviru ministrstva za trgovino in industrijo (DTI) v Južni Afriki, ki zagotavlja vrsto storitev za mala in srednja podjetja, vključno z usposabljanjem za izboljšanje poslovnih spretnosti, mentorstvom in svetovanjem, ki malim in srednjim podjetjem pomagajo pri razvoju njihovih podjetij, ter svetovalnimi storitvami. Zagotavlja tudi dostop do financiranja, trgov in tehnologije. NAMAC-ove storitve so namenjene izboljšanju produktivnosti, konkurenčnosti in trajnosti malih in srednje velikih podjetij.

4.2.1.3 Izobraževalne organizacije, ki ponujajo podjetniške polformalne programe in orodja

V Južni Afriki več organizacij ponuja polformalno podjetniško izobraževanje. Ena največjih je Južnoafriški inštitut za podjetništvo (SAIE). SAIE si prizadeva za promocijo svoje vizije sprostitev podjetniške miselnosti vseh Južnoafričanov z odpravljanjem revščine in brezposelnosti s podjetniško usmerjenimi pobudami. Zagotavlja inovativne, učinkovite, na simulacijah temelječe podjetniške programe, namenjene brezposelnim in posameznikom, ki jih zanima ustanovitev podjetja. Prav tako imajo kmetijske programe, ki se osredotočajo na opolnomočenje posameznikov in skupnosti z omejenimi izkušnjami s kmetovanjem ali brez njih s pomočjo trajnostnih kmetijsko-podjetniških projektov, ki temeljijo na simulacijah. Imajo tudi z učnim načrtom usklajen, na simulacijah temelječ izobraževalni program (podjetništvo v šolah), ki se osredotoča na razvijanje podjetniške miselnosti pri učencih od 2. do 12. razreda z opolnomočenjem učiteljev in zagotavljanjem inovativnega gradiva za lažje podjetniško učenje.⁴⁹

SAIE svoje programe uvršča med polformalne, saj so manj formalni kot tradicionalno usposabljanje v razredu, vendar bolj strukturirani kot neformalno usposabljanje. Zasnovani so tako, da podjetnikom zagotavljajo znanje in spretnosti, ki jih potrebujejo

⁴⁸ pridobljeno iz: <https://www.idc.co.za/>

⁴⁹ pridobljeno iz <https://www.entrepreneurship.co.za/>

za ustanovitev in vodenje uspešnega podjetja. Programe usposabljanja je akreditirala služba Seta. Ponujajo neakademske programe, ki temeljijo na simulacijah in kontaktnem usposabljanju s 40 % deležem teorije in 60 % deležem prakse. Organizacija ni registrirana pri nacionalnem ministrstvu za izobraževanje in nima nobenih pridruženih organizacij. SAIE meni, da je edinstven zaradi uporabljene metodologije akcijskega učenja, ki temelji na simulacijah. SAIE je povezana z Mednarodno organizacijo dela, njihovi programi pa se mednarodno uporabljajo v več kot 75 državah in so prevedeni v več kot 18 različnih jezikov.

Akademija za razvoj podjetništva (EDA) želi lastnikom podjetij omogočiti, da razumejo okolje, v katerem delujejo, in v njem uspevajo. Je v središču podjetniškega razvoja in razmišljanja na Gordons Institute of Business Science (GIBS).⁵⁰ EDA je spodbudno okolje za mala in rastoča podjetja, ki gradi in obnavlja podjetniški duh sredi kulture inovacij in družbenih sprememb. Agencija sodeluje s podjetniki v formalnem in neformalnem sektorju, na različnih stopnjah rasti podjetja, na več geografskih lokacijah in prek spletnega izvajanja programov. Agencija EDA ima obsežen in raznolik raziskovalni portfelj, vodila je prvo nacionalno študijo kartiranja socialnih podjetij v Južni Afriki, s številnimi publikacijami na področju zelenega gospodarstva se osredotoča na socialno, mladinsko in mestno podjetništvo. EDA je usposobila več kot 2 700 podjetnikov, katerih podjetja ustvarjajo več kot 3,6 milijarde R⁵¹ prihodkov, ki jih spremlja stalna rast prihodkov in delovnih mest. EDA temelji na predpostavki, da sta podjetniška miselnost in odnos enako pomembna kot tehnična znanja, zlasti v južnoafriških razmerah, kjer naj bi bila podjetniška aktivnost za državo v razvoju nizka. Namen je pomagati lastnikom malih podjetij pri razvoju trajnostnih in učinkovitih podjetij, ki lahko zaposlijo več ljudi. Prizadevanja na področju socialnega podjetništva so usmerjena v razvoj in raziskovanje socialnih podjetij v Južni Afriki..

To so organizacije, ki ustvarjajo družbeno in gospodarsko vrednost ter združujejo družbeno poslanstvo dobredelnih organizacij s pristopom in motivom dobička podjetij. EDA sodeluje z mednarodnimi organizacijami, kot sta Walmart Foundation in JP Morgan. Center za podjetništvo Johannesburgske poslovne šole (JBSCE) je postal podjetniško središče odličnosti, ki olajšuje poslovni razvoj malih in srednje velikih podjetij ne le v Južni Afriki, temveč na celotni afriški celini. Glavni cilj centra JBSCE je razviti in podpreti novo vrsto podjetnikov, ki bodo sposobni delovati v prihodnosti.⁵²

⁵⁰ pridobljeno iz: <https://www.gibs.co.za/about-us/centres/entrepreneurship-development-academy/pages/default.aspx>

⁵¹ Južnoafriški Rand. Ustreza 1.8 milijarde evrov.

⁵² pridobljeno iz: <https://jbs.ac.za/jbs-centre-for-entrepreneurship/>

Business Optimisation Training Institute (BOTi) je akreditiran ponudnik usposabljanja, ustanovljen leta 2013. Kot specialist za usposabljanje BOTi verjame, da sta samoizboljšanje in dopolnilno izobraževanje transformativna elementa, ki lahko ljudem pomagata uresničiti njihov polni potencial. Organizacija predstavlja približno 3-5 % domačega trga usposabljanja in namerava postati vodilna na južnoafriškem trgu izobraževanja. BOTi je kot akreditirano podjetje za storitve Seta, EDTP Seta, izobraževanje, usposabljanje in razvoj (ETD) ter MICT SETA usposobil na tisoče posameznikov iz več kot 700 podjetij. Njegovi tečaji so precej obsežni in obsegajo akreditirane kratke tečaje, usposabljanje za mehke veščine in programe priznavanja predhodnega učenja (RPL).⁵³

Agencija za razvoj malih podjetij (SEDA) je agencija nacionalnega oddelka za razvoj malih podjetij in ponuja tečaje podjetniškega usposabljanja za lastnike malih podjetij. Ti tečaji so zasnovani tako, da podjetnikom omogočijo pridobitev potrebnih znanj in spretnosti, s katerimi bodo lahko svoja podjetja ponesli v višji razred.

Tečaji usposabljanja pokrivajo številne teme, kot sotrženje, finančno upravljanje, skrb za stranke, pisanje poročil in veščine poslovnega pisanja. Podjetniki se naučijo tudi, kako voditi finančne evidence in pripraviti svoje poslovne načrte.⁵⁴

Organizirana poslovna združenja ponujajo tudi programe izobraževanja in usposabljanja za člane. AHI je poslovna zbornica za MSP in svojim članom ponuja različne storitve in priložnosti. Usposabljanje velja za utrip srca podjetnika in za usposabljanje članov je odgovorna specializirana enota Ten Skills. V prizadevanju za opolnomočenje podjetnikov je AHI svojim članom ponudil pomoč pri usposabljanju poslovnih veščin, vključno z »Prepare 4 Business«, »Go 4 Business«, »Finance 4 Business« in »Grow 4 Business«. Na spletni strani imajo člani dostop tudi do različnih izobraževalnih virov. Poslovna knjižnica ponuja članom vire za razvoj strokovnih veščin in znanja kot orodje za povečanje zmogljivosti MSP.⁵⁵

Ena največjih organiziranih gospodarskih zbornic v Južni Afriki, Business Unity South Africa (BUSA), zastopa interese večjega dela južnoafriške poslovne skupnosti. BUSA je razvoj MSP opredelila kot ključno prednostno nalogo za gospodarsko rast države in ustvarjanje delovnih mest. Izobraževanje in razvoj spretnosti sta ključni strategiji za krepitev MSP in pomoč pri preoblikovanju v formalna podjetja. BUSA je izvedla raziskavo za razvoj na dokazih temelječega političnega stališča in akcijske strategije za spodbujanje razvoja podjetij in olajšanje prehoda neformalnih podjetij v formalno gospodarstvo. BUSA je pripravila vodnik za samopomoč za mala podjetja za boljši

⁵³ pridobljeno iz: <https://www.boti.co.za/>

⁵⁴ pridobljeno iz: <http://www.dsb.gov.za/small-enterprise-development-agency-seda>

⁵⁵ pridobljeno iz: <https://www.myahi.co.za/>

dostop do možnosti in financiranja sektorskih organov za izobraževanje in usposabljanje. BUSA raziskuje tudi ugodnosti socialne varnosti za MSP ter lastnike in zaposlene v neformalnih podjetjih, vključno z zdravstvenim varstvom, pokojninskimi skladi in zavarovanjem za primer brezposelnosti.⁵⁶

4.2.1.4 Formalni in polformalni podjetniški programi in orodja

Pregled podjetniških programov SAIE kaže krovni cilj ustvarjanja učinkovitih podjetnikov. Zdi se, da je razvoj pozitivne in podjetniške miselnosti osrednjega pomena za učinek njegovih programov. Ker si prizadeva oblikovati kulturo podjetništva, je vizija SAIE opremiti podjetniške misli Južne Afrike s pravo vrsto veščin in podjetniškim usposabljanjem.

Analiza splošne uspešnosti Južne Afrike razkriva pomanjkljivosti in pomanjkanje ustreznega znanja, vizija SAIE pa je premagati vse pomanjkljivosti in zagotoviti inovativno usposabljanje, ki temelji na simulacijah. SAIE se osredotoča na razvoj inovativnih programov in pedagoških metodologij. Akreditirani programi in vsebine so usklajeni s tremi temeljnimi cilji SAIE, ki so: razvoj veščin – krepitev zmogljivosti posameznikov s podjetniškim potencialom za razvoj novih poslovnih priložnosti; sprejemanje odločitev – simulirane izkušnje usposabljanja za vplivne poslovne odločitve; in (strateško) vodenje – učinkovito vodenje podjetja s pomočjo simuliranih programov usposabljanja.⁵⁷

Nekateri akreditirani programi v ponudbi vključujejo Lifeskills, ki je sestavljen iz šestih modulov usposabljanja, izvedenih v dveh tednih; Entrepreneurial Business Development, poslovni simulacijski program, sestavljen iz štirih modulov, ki vključujejo temeljne in kontekstualne veščine; AGriPlanner Suite je integracija poslovnega in podjetniškega razmišljanja v kmetijski proizvodnji z namenom prehoda iz samooskrbne v podjetniško miselnost; Šolski podjetniški program, ki vključuje programe vseživljenjskega učenja, ki delujejo kot branik za soočanje z negotovostjo in priložnostmi v 21. stoletju. Program SAIE Academy je namenjen razvoju podjetniške miselnosti in želi vključiti bistvene poslovne veščine, znanja in načela, reševanje problemov, ustvarjanje priložnosti in prevzemanje tveganja, poslovne sposobnosti in vodstvene sposobnosti ter samorazvoj, samoupravljanje in samomotivacijo spretnosti.

Glavna dejavnost Inštituta za optimizacijo poslovanja (BOTi) je izobraževanje, ki je namenjeno optimizaciji poslovanja. Organizacija ima v svoji ponudbi več tečajev

⁵⁶ pridobljeno iz: Small & Medium Enterprises Thriving - Busa.
<https://www.busa.org.za/2-small-medium-enterprises-thriving/>

⁵⁷ pridobljeno iz: <https://www.entrepreneurship.co.za/>

usposabljanja, ki vključujejo programe usposabljanja po meri, prilagojene posebnim poslovnim potrebam. Filozofija BOTi je, da usposabljanje izboljša kompetenco, samozavest in zmogljivost. Tečaji usposabljanja so osredotočeni na prenos znanja in veščin, organizacija pa ima zmogljivosti in vire za zagotavljanje usposabljanja kadarkoli in kjer koli po Južni Afriki.⁵⁸ Platforma organizacije za e-učenje ponuja 120 tečajev, ki se izvajajo asinhrono na uporabniku prijaznem sistemu za upravljanje učenja (LMS). Obstaja veliko širokih kategorij tečajev, ki jih je treba razlikovati, in sicer upravne veščine, osebni razvoj, človeški viri, prodaja in trženje, razvoj kariere, osnove delovnega mesta ter nadzor in upravljanje, podjetniško usposabljanje, reševanje problemov in ustvarjalnost.

Programi podjetniškega usposabljanja na univerzah so večinoma na voljo v učnih načrtih poslovnega vodenja. Čeprav poslovne šole ponujajo podjetniške programe kot del poslovnega izobraževanja, so na voljo tudi samostojni programi.

Akademski programi se izvajajo v formalnem okolju poučevanja in učenja s formativnim in sumativnim ocenjevanjem. Programe je akreditiral Svet za kakovost visokega šolstva (HEQC) in so lahko del formalnih študijskih programov. Programi New Venture Creation so namenjeni spodbujanju podjetniškega vedenja in so namenjeni vsem, ki želijo ustanoviti podjetje. Rezultati tečaja se lahko razlikujejo, vendar so nekateri temeljni elementi oblikovanje poslovnega načrta, finančne veščine, analiza tveganja, podjetniške lastnosti, inovativnost v poslu, osebna učinkovitost in motivacija.

Razvoj podjetništva v visokem šolstvu je postal bolj strukturiran z ustanovitvijo Razvoja podjetništva v visokem šolstvu (EDHE). Dejavniki, ki so igrali pomembno vlogo pri rojstvu EDHE, so bili brezposelnost diplomantov in mladih, razpoložljivi viri na univerzah, nacionalna prizadevanja za MSP in potreba po dohodku tretjega toka na univerzah. Spodbujanje podjetništva študentov in diplomantov je postalo nujno in program EDHE je bil vključen v program za razvoj univerzitetnih zmogljivosti (UCDP) Ministrstva za visoko šolstvo in usposabljanje. Cilji programa EDHE so študentsko podjetništvo, razvoj podjetništva v akademskem svetu in razvoj podjetniških univerz. V bistvu je močna osredotočenost na vcepljanje podjetniške miselnosti pri vseh študentih in diplomantih z ustreznim znanjem, praktičnimi veščinami in uporabo poslovnih načel med disciplinami poudarila pomen integrativnega razvoja podjetništva na univerzah.⁵⁹

Program EDHE je osredotočen na ljudi. Namenjen je razvoju podjetniške sposobnosti študentov, akademikov in vodij. Namen je, da bi bili študenti med

⁵⁸ pridobljeno iz: <https://www.boti.co.za/>

⁵⁹ pridobljeno iz: <https://edhe.co.za/>

terciarnim izobraževanjem in po njem uspešnejši pri ekonomsko aktivni. Podjetniška dejavnost med študijem bi lahko študentom omogočila dodaten zaslužek in pospešila proces gospodarske aktivnosti. Študenti bi lahko po diplomi razmišljali o podjetništvu kot o poklicu, bodisi kot prvi izbiri bodisi kot alternativni, še posebej, če imajo težave pri iskanju zaposlitve. Projekt ekonomskega opolnomočenja študentk (SWEEP) služi posebnemu namenu, katerega cilj je osposobiti študentke za podjetniško dejavnost v kontekstu nasilja na podlagi spola in premajhne zastopanosti študentk v podjetništvu.

4.2.1.5 Evalvacijska poročila o podjetniških programih in orodjih

TVET je pomemben za razvoj podjetniških veščin v Afriki in lahko podpira težnje celine po napredku in razvoju. Razvoj podjetniških veščin je usmerjen predvsem v razumevanje podjetniških lastnosti in veščin, vodstvenih veščin in vodstvenih veščin, ki so potrebne za uspeh podjetnika.

Matu (2019) ugotavlja vrzel v učnih načrtih TVET glede tega, kako oblikovati in izvajati učinkovite podjetniške učne načrte in pedagogiko, ki lahko spodbuja ustrezne spretnosti in inovativnost med učenci. Avtor namiguje na pozitiven vpliv podjetniškega izobraževanja na gospodarsko rast in inovativnost ter razlike v stopnjah spretnosti med državami.⁶⁰ Avtor nadalje predlaga potrebo po političnih posegih za izboljšanje kakovosti in ustreznosti podjetniškega izobraževanja v TVET.

Kurikulum, osredotočen na podjetništvo, bo študente opolnomočil in jim omogočil, da so inovativni in proaktivni pri izboljšanju njihove splošne blaginje. Prejšnja analiza EEVT v JA s posebnim poudarkom na mladih je raziskala intervencije, ki jih je uvedla južnoafriška vlada prek svojih različnih agencij, kot so sektorski izobraževalni organi za usposabljanje (SETA), za podporo mladinskemu podjetništvu. Ndedi (2013) je ugotovil, da pomanjkanje interdisciplinarnih pristopov v podjetniškem usposabljanju omejuje dostop do podjetniškega izobraževanja za vse študente.⁶¹ Obdobje prehoda JA v demokracijo je zaznamovalo reforme institucionalne krajine apartheidskega tipa institucij poklicnega izobraževanja in usposabljanja, da bi zagotovili pravičen dostop do znanj in spretnosti ter preusmerili sistem razvoja spretnosti v svetovno gospodarstvo. Institucionalne reforme so bile analizirane v programu evalvacijske

⁶⁰ Matu, Entrepreneurship Skills Development through Technical and Vocational Education and Training in Africa, 2019, <<https://cies2020.org/portfolio/entrepreneurship-skills-development-through-technical-and-vocational-education-and-training-in-africa/>>

⁶¹ Ndedi, 2013

raziskave. Avtorja, Powell and McGrath,⁶² predlagata alternativno metodo vrednotenja, ki temelji na vpogledih iz "pristopa sposobnosti". S poudarkom na potrebah ljudi pristop sposobnosti poudarja socialno pravičnost, človekove pravice in zmanjševanje revščine pri vrednotenju poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Ključna značilnost nacionalnega ogrodja kvalifikacij (NQF) JA je zavezanost izpolnjevanju potreb posameznih učencev in prispevanju k gospodarskim in družbenim potrebam države. NOK trdi, da omogoča priznavanje in prenosljivost kvalifikacij po vsej državi ter je podprt z močno zavezanostjo načelom vseživljenjskega učenja.

4.2.1.6 SWOT analiza podjetniških programov, orodij in vsebin

Analiza podjetniških programov in orodij ohlapno temelji na implementacijskem modelu. Shamsuri (2020) v študiji o EEVT in modelih izvajanja razlaga več izzivov v podjetniškem izobraževanju v TVET; in sicer pomanjkanje integracije in neskladen učni načrt; pomanjkanje vpetosti podjetništva v akademske programe; poudarek na ustvarjanju kvalificiranih delavcev za plačano zaposlitev; neučinkovite metode poučevanja in pomanjkanje praktične izpostavljenosti. Avtor razloži tudi predlagane modele za izvajanje podjetniškega izobraževanja v poklicnem in izobraževalnem izobraževanju.

Glavne razsežnosti so učni cilji in rezultati, opolnomočeno okolje, vsebina, viri, metode učenja in poučevanja ter ocenjevanje.⁶³ Čeprav je v EEVT vključenih več organizacij različnih velikosti in oblik, ni enotnega sistema, ki bi se ukvarjal z razvojnimi izzivi države. Odsotnost skladnega, enotnega sistema omejuje dostop do EEVT za vse študente. Dediščina neenakosti, revščine in brezposelnosti ostaja velikanska kljub prehodu v demokracijo pred nekaj leti.

Kot v mnogih državah v razvoju kriza brezposelnosti izkrivlja pravo vrednost EEVT. Ker je poudarek na razvijanju spretnosti za plačano zaposlitev, je učinkovit razvoj spretnosti za trajnost podcenjen. Razvoj veščin 21. stoletja je ključnega pomena za trajnostni razvoj. Formalni programi so zelo akademski in teoretični z malo ali nič izpostavljenosti resničnim izzivom. Interakcija med učnimi cilji ter prakso poučevanja in učenja je omejena zaradi omejenega dostopa do virov in tehnologije. Sodelovanje

⁶² Powell and McGrath, Exploring the Value of the Capability Approach for Vocational Education and Training Evaluation: Reflections from South Africa. Education, Learning, Training: Critical Issues for Development, (2014), str. 126-148 (23 pages) (<https://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w76wj.15>)

⁶³ 61.A, Shamsuri, Entrepreneurship Education in Technical Vocational Education and Training (TVET) and Models Implementation, 2020. Conference Paper, https://www.researchgate.net/publication/344526944_ENTREPRENEURSHIP_EDUCATION_IN_TECHNICAL_VOCATIONAL_EDUCATION

z industrijo in sokurikulum so pomanjkljivi. Dopolnilne dejavnosti za krepitev akademskih predmetov so potrebne za vgrajevanje podjetniških veščin.

Številne organizacije v EEVT sledijo različnim pristopom. Vsak od njih je razvil nišo za premagovanje razvojnih izzivov. Vendar pa imajo različne organizacije svojo filozofijo o tem, katera je najučinkovitejša metodologija za vcepljanje ustreznih in odzivnih veščin. Pozitiven vidik je, da zasebni sektor in nevladne organizacije ne le dopolnjujejo zagotavljanje podjetniškega izobraževanja, temveč so njihovi programi podprti z močnim pristopom, ki temelji na raziskavah. Negativen vidik je, da je nacionalna baza podatkov o EEVT in njenem vplivu na družbo SA razdrobljena. Vrednotenje EEVT na nacionalni ravni je tako omejeno.

4.2.2 Nigerija

Podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje imata ključno vlogo pri opremljanju posameznikov s spretnostmi in znanjem, potrebnim za uspeh na nenehno razvijajočem se trgu dela in s tem spodbujanje gospodarske rasti. V Nigeriji, kjer je stopnja brezposelnosti mladih še vedno visoka in je potreba po kvalificiranih delavcih izrazita, je razumevanje pokrajine obstoječih izobraževalnih orodij in vsebin bistveno. Namen te analize je oceniti formalno in polformalno podjetniško izobraževanje in orodja za poklicno usposabljanje v Nigeriji, s poudarkom na prednostih, izzivih in možnih področjih izboljšav.

Uvedba podjetniškega izobraževanja kot obveznega predmeta v vseh nigerijskih terciarnih ustanovah je namenjena opolnomočenju mladih s podjetniškimi veščinami, ki bi jih naredile samostojne in zaposljive.⁶⁴ Eden od ciljev takšnega izobraževanja je »pridobiti fizične in intelektualne veščine, ki bodo posameznikom omogočile, da bodo samozavestni in koristni člani družbe«. Univerzitetno izobraževanje mora prispevati k temu, da postanejo vsi študenti del splošnega programa vsestranskega izboljšanja, ponuditi splošne študijske predmete, kot so zgodovina idej, filozofija znanja in nacionalizem. Ta določba zahteva okrepitev kurikuluma za podjetniško izobraževanje v terciarnih ustanovah. Slabo stanje v severovzhodni regiji in opustošenje, ki so ga povzročile dejavnosti upornikov, sta spodbudila raziskovalce, da preučijo podjetniško izobraževanje v ustanovah za usposabljanje učiteljev, kamor se je zatekla večina ljudi, ki so jih prizadeli uporniki. V zadnjih letih so deležniki v izobraževanju svoje zanimanje usmerili v podjetniško politiko in gospodarske strategije, ki so diplomante naredile samozaposlene, s čimer so brezposelnost zmanjšali na obvladljivo stopnjo.

⁶⁴ V. Kostoglou. & E. Siakas, Investigating Higher Education Graduates' Entrepreneurship in Greece; Annals of Innovation & Entrepreneurship (2022), <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>>

Podjetniška miselnost je prevladovala v treh etničnih narodnostih pred kolonializmom, kar je zagotavljalo neformalno podjetniško izobraževanje. Spodbujanje ustvarjanja skupnega bogastva in produktivne uporabe človeških virov je bilo produkt neformalnega podjetniškega izobraževanja, ki je bilo značilno za zahodne, severne in vzhodne regije pred uvedbo formalnega učnega načrta za podjetniško izobraževanje v terciarnih ustanovah v Nigeriji.⁶⁵ Potreba po formalni podjetniški miselnosti v nigerijskih terciarnih ustanovah se je pojavila predvsem zaradi nezmožnosti vlade, da bi zagotovila kakovostna delovna mesta združenemu številu brezposelnih diplomantov. Tovrstno ustvarjanje okolja za spodbujanje podjetniškega vedenja v akademski skupnosti imenujemo Akademsko podjetništvo.

Veliko mladih je diplomiralo, ne da bi vedeli, kaj storiti naprej, ker služb, za katere so bili na videz pripravljeni, ni. Tako je bilo uvedeno podjetniško izobraževanje, da bi diplomante opremili z osnovnimi podjetniškimi veščinami poleg drugih praktičnih shem, ki bi jih lahko predstavili. Formalne izobraževalne ustanove, kot so univerze in visoke šole, se začenjajo zavedati pomena podjetništva in poklicnega usposabljanja. Univerze, kot sta Univerza v Lagosu in Univerza Ahmadu Bello, so ustanovile podjetniške centre, ki ponujajo tečaje in delavnice o poslovnem razvoju, trženju in finančni pismenosti..

Poleg tega programi poklicnega usposabljanja, ki jih ponujajo institucije, kot je Nacionalni odbor za tehnično izobraževanje (NBTE), zagotavljajo praktično usposabljanje v različnih poklicih. Nigerijska krajina podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja je mešanica formalnih in polformalnih pobud, od katerih ima vsaka svoje prednosti in izzive. Odpravljanje obstoječih vrzeli in sprejemanje inovativnih pristopov je ključnega pomena za opremljanje Nigerijcev z veščinami, potrebnimi za uspeh na konkurenčnem trgu dela in prispevanje h gospodarskemu razvoju države.

4.2.2.1 Sektor izobraževanja in usposabljanja v Nigeriji

Technical and vocational education is used as a comprehensive term in the educational process, involving in addition to general education, the study of technologies and related sciences and acquisition of practical skills, attitudes, understanding and knowledge relating to occupations in various sectors of economic and social life (FRN, 2004).⁶⁶ Okoro (1993, citirano v Agapu in Andural (2007) in

⁶⁵ M. Musa, & R. Adewale, Effects of entrepreneurship education on willingness to own personal business among Nigerian university graduates. European Journal of Academic Research, 3. 1, 2015, str. 19-30

⁶⁶ FRN National Policy on Education Lagos. NERDC Press, (2012)

Momoh (2012)⁶⁷ opredeljujeta poklicno izobraževanje kot obliko izobraževanja, katere glavni namen je pripraviti osebo za zaposlitev v priznanih poklicih. Podobno opredeljuje tehniško izobraževanje kot višješolski poklicni program, katerega glavni namen je proizvodnja tehnikov. Izraza "tehnično izobraževanje" in "poklicno izobraževanje" se pogosto uporabljata kot sopomenka, vendar sta ločena in različna izraza. Poklicno izobraževanje se nanaša na programe, ki temeljijo na spretnostih in so namenjeni pridobivanju spretnosti na nižjih stopnjah izobraževanja. Programi poklicnega izobraževanja se osredotočajo na posebne poklice za vstop na določeno delovno mesto. Tehnična izobrazba pa ni namenjena nobenemu poklicu, temveč daje splošno tehnično znanje. Ta vrsta izobraževanja pripravi ljudi na vstop v priznane poklice na višji ravni, vendar običajno nižji od prve stopnje. Pravzaprav je tehnično in poklicno izobraževanje običajno združitev tehničnega in poklicnega izobraževanja; to je vključitev osnovnega tehničnega in znanstvenega znanja skupaj s poklicnim programom, ki temelji na spretnostih. Tehnično izobraževanje je usposabljanje tehnično usmerjenih kadrov, ki naj bodo pobudniki, pospeševalci in udeleženci tehnološkega razvoja naroda in to usposabljanje vodi k samostojnosti in trajnosti.⁶⁸

4.2.2.2 Izobraževalne organizacije, ki ponujajo formalne podjetniške programe in orodja

Podjetniško izobraževanje postaja vse pomembnejše za spodbujanje gospodarske rasti, inovacij in ustvarjanja delovnih mest v Nigeriji. Več izobraževalnih organizacij v državi priznava pomen opremljanja posameznikov s podjetniškimi veščinami.

Ta pregled se osredotoča na izobraževalne ustanove v Nigeriji, ki ponujajo formalne podjetniške programe in orodja, ki bodo ambicioznim podjetnikom omogočili, da se znajdejo v zapletenosti ustanavljanja in upravljanja podjetij.

Poslovna šola Lagos (LBS): to je ena najboljših nigerijskih poslovnih šol in ponuja formalne podjetniške programe, namenjene vzgajanju poslovnih voditeljev. LBS ponuja program za podjetništvo in inovativnost, ki pokriva ključne vidike podjetništva, vključno z idejami, poslovnim načrtovanjem in strategijami rasti. Enterprise Development Center (EDC) pri LBS ponuja tudi usposabljanje, mentorstvo in priložnosti za mreženje podjetnikov. Panatlantska univerza, katere del je Lagos Business School, je zavezana spodbujanju podjetniške miselnosti. Univerza ponuja program Bachelor of Science in Business Administration (Entrepreneurship), ki je

⁶⁷ O. Momo, 'Revitalization of Technical Education in Nigeria as A Vehicle for Transformation.' ;Proceedings of COREN 21st Engineering Assembly, 2012 str. 53 – 81

⁶⁸ O. Momo, 'Revitalization of Technical Education in Nigeria as A Vehicle for Transformation.' ;Proceedings of COREN 21st Engineering Assembly, 2012 str. 53 – 81

zasnovan tako, da študente opremi s praktičnimi veščinami za ustvarjanje podjetij. Center za razvoj malih podjetij na univerzi nudi podporo podjetnikom z usposabljanjem, svetovanjem in dostopom do virov.

Univerza Covenant: to je v zvezni državi Ogun v Nigeriji in ponuja formalne podjetniške programe kot del svoje zavezanosti k celostnemu izobraževanju. Univerzitetni Center za študije razvoja podjetništva (CEDS) ponuja tečaje, seminarje in delavnice, osredotočene na razvoj podjetniških veščin in miselnosti. Letna mednarodna konferenca univerze Covenant o podjetništvu (CU-ICE) prav tako spodbuja raziskave in prakso podjetništva.

Univerza v Lagosu (UNILAG): ponuja formalne podjetniške programe in vire za spodbujanje podjetništva med študenti. Center za podjetniške študije (CES) pri UNILAG zagotavlja usposabljanje, raziskave in mentorstvo za ambiciozne podjetnike. Letni univerzitetni Teden podjetništva služi kot platforma za izmenjavo izkušenj in znanja.

Izobraževalne organizacije v Nigeriji vse bolj priznavajo pomen formalnih podjetniških programov in orodij za spodbujanje gospodarske rasti in inovacij. Institucije, kot so Lagos Business School, Covenant University in Ahmadu Bello University, igrajo pomembno vlogo pri opremljanju ambicioznih podjetnikov s spretnostmi in znanjem, potrebnim za uspeh v dinamični poslovni pokrajini Nigerije. S svojo predanostjo negovanju podjetniških talentov te institucije prispevajo k socialno-ekonomskemu razvoju države in gojenju uspešnega podjetniškega ekosistema. Univerza Ahmadu Bello (ABU) s sedežem v Zariji ponuja formalne programe za podjetništvo in inovacije. Univerzitetni Center za podjetniški razvoj in študije (CEDS) zagotavlja usposabljanje, raziskave in mentorstvo za spodbujanje podjetniških veščin med študenti. Podjetniški in inovativni klub ABU spodbuja vključevanje študentov v podjetniške dejavnosti.

Zvezna univerza za tehnologijo, Akure (FUTA): ponuja formalne podjetniške programe za spodbujanje inovacij in ustvarjanja podjetij. Center za razvoj podjetništva (EDC) univerze se osredotoča na negovanje podjetniških talentov med študenti. Letni nacionalni vrh inovacij FUTA zagotavlja platformo za predstavitev inovativnih idej in mreženje s strokovnjaki iz industrije.

4.2.2.3 Evalvacijska poročila o podjetniških programih in orodjih

Status brezposelnosti številnih diplomantov nigerijskih terciarnih ustanov je postal velik nacionalni problem. Na tisoče univerzitetnih diplomantov se vsako leto pridruži trgu dela v iskanju donosne zaposlitve. Owusu-Ansha in Poku (2012) trdita: "...izziv ni le reševanje velikega števila brezposelnih diplomantov, ampak tudi vključitev novih

udeležencev na trg dela. Na splošno je veljalo, da je veliko diplomantov brezposelnih, ker usposabljanje, ki so ga prejeli, ni bilo primerno, da bi jih opremilo z zaželenimi veščinami in kompetencami, potrebnimi za ustvarjanje delovnih mest in samozaposlitev."⁶⁹

Adejimola in Olufunmilayo (2009) navajata, da je težava nigerijskih izobraževalnih programov v tem, da je preveč poudarka na vrednosti kvalifikacije namesto na imetniku. Z drugimi besedami, dodiplomski študenti se raje težko borijo za pridobitev diplome, namesto za znanje in spretnosti, ki bi jih naredile samozavestne.⁷⁰ Želja po akademski kvalifikaciji verjetno ni nepovezana s kolonialnim vplivom, ki je prenesel številne teoretične discipline skozi naše izobraževalne programe, ki dajejo velik poudarek teoriji in ne kombinaciji teorije in prakse s poudarkom na pridobivanju veščin.⁷¹ Posledično so očitne visoke stopnje brezposelnosti diplomantov.

Raziskava, ki jo je v Nigeriji izvedel Nacionalni center za tehnološki management (NACETEM) leta 2010, je razkrila, da je podjetniško zanimanje med nigerijskimi študenti precej veliko, vendar je izražanje zanimanja v praksi precej nizko. Dejavnika, ki sta navedena kot odgovorna za to, sta slabo financiranje in neustrezna priprava z usposabljanjem. NUC je organiziral delavnico o podjetništvu za nigerijske univerze kot pot naprej. Na delavnici NUC je bil pripravljen osnutek učnega načrta podjetniških študij za nigerijske univerze, da bi rešili problem brezposelnosti v državi. NUC je v skladu z izobraževalno politiko vsem univerzam v državi naročil, naj ustanovijo podjetniške centre in da je treba podjetniško usposabljanje zagotoviti vsem nigerijskim dodiplomskim študentom.

Medtem ko je večina nigerijskih univerz uvedla program, je na voljo le malo raziskav, da bi ocenili njegov vpliv in potrdili, ali obstaja povezava med študenti, ki obiskujejo tečaje o podjetništvu, in njihovo namero, da postanejo podjetniki. Utemeljitev za vključitev učnih načrtov za podjetništvo na univerzah je, da bo diplomantom pomagal pridobiti boljše razumevanje podjetništva, jih opremil s podjetniškim pristopom k svetu dela in jih pripravil, da postanejo podjetniki. Leta 2009 je Olaleye na treh univerzah v jugozahodni Nigeriji izvedel študijo o podjetniškem izobraževanju. Rezultati študije so pokazali, da je 92,2 % študentov seznanjenih s programi na svojih univerzah in so bili pripravljeni ustanoviti lastno podjetje. Vendar so se pritoževali nad

⁶⁹ Owusu-Ansha and Poku, 'Entrepreneurship Education, a Panacea to Graduate Unemployment in Ghana?' International Journal of Humanities and Social Sciences, 2. 15. avgust 2012

⁷⁰ A. Adejimola, and T. Olufunmilayo, 'Spinning off an entrepreneurship culture among Nigerian university student; prospect and challenges.' African Journal of Business Management, 1. 3 2009, str. 80-88

⁷¹ J. Okojie, 'Policy Framework and Strategy for Entrepreneurship Development for Nigerian Universities'. A Paper Presented at the National Sensitization Workshop, 2008

pomanjkanjem sredstev za ustanovitev svojih podjetij in neustreznim financiranjem zvezne banke.⁷²

4.2.2.4 SWOT analiza podjetniških programov, orodij in vsebin

Ta analiza SWOT bi ocenila prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, povezane z ekosistemom, ki podpira podjetništvo v državi. Spodnji pregled je posplošen, vendar se lahko podrobnosti razlikujejo glede na regijo in sektor.

Prednosti:

Vladna podpora: nigerijska vlada je pokazala zavezanost podpori podjetništva z različnimi pobudami in politikami, kot je nacionalni načrt za podjetništvo in inovacije (NEIP). Tržni potencial: Nigerija ima veliko in naraščajoče prebivalstvo, ki ponuja pomemben trg za nove izdelke in storitve.

Raznoliko gospodarstvo: Nigerijsko gospodarstvo je raznoliko in ponuja priložnosti v različnih sektorjih, vključno s tehnologijo, kmetijstvom in proizvodnjo. Podjetniški duh: Nigerijci so znani po svojem podjetniškem duhu, ki je lahko pomembna prednost pri spodbujanju uspešnega startup ekosistema. Mlada populacija: precejšnja populacija mladih ustvarja skupino potencialnih podjetnikov in inovatorjev.

Slabosti:

Infrastrukturni izzivi: slaba infrastruktura, vključno z neustrezno oskrbo z električno energijo in transportom, lahko ovira poslovanje in rast. Dostop do financiranja: dostop do kapitala, zlasti za startupe v zgodnji fazi, je lahko izziv, z omejenim tveganim kapitalom in priložnostmi za naložbe angelov. Regulativne ovire: birokracija in regulativne zapletenosti lahko zagonskim podjetjem otežijo krmarjenje po pravnih in upravnih postopkih.

Vrzel v izobraževanju in spretnostih: obstaja potreba po izboljšanih programih podjetniškega izobraževanja in usposabljanja, da bodo ambiciozne podjetnike opremili s potrebnimi veščinami in znanjem. Pomisleki glede varnosti: varnostna vprašanja v nekaterih regijah Nigerije lahko vplivajo na poslovanje in zaupanje vlagateljev.

Priložnosti:

Tehnologija in inovacije: Nigerija ima rastoči tehnološki ekosistem, ki predstavlja priložnosti za tehnološka startupe in inovacijska središča. Dostop do svetovnih trgov: afriško celinsko območje proste trgovine (AfCFTA) ponuja dostop do širšega

⁷² F, Olaleye, 'Repositioning youth for self-employment through entrepreneurship education for sustainable development.' International Journal of Social Science 1.2 2009, str. 48-52

afriškega trga, kar povečuje izvozne možnosti. Sodelovanje in mreženje: potencial za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami, podjetniškimi inkubatorji in pospeševalniki lahko pomaga nigerijskim podjetnikom, da se izpostavijo in pridobijo vire.

E-trgovina: vzpon e-trgovine in digitalnih plačilnih rešitev predstavlja priložnosti za spletna podjetja in fintech startupe. Trajnostno podjetništvo: zanimanje za trajnostno in družbeno odgovorno podjetništvo je v porastu, saj obravnava okoljska in socialna vprašanja.

Nevarnosti:

Gospodarska nestabilnost: nigerijsko gospodarstvo je dovzetno za nihanja cen nafte, kar lahko vpliva na splošno gospodarsko stabilnost. Politična negotovost: politična nestabilnost in spremembe politike lahko ustvarijo nepredvidljivo poslovno okolje. Konkurenca: podjetniški ekosistem postaja vse bolj konkurenčen, zaradi česar je novim zagonskim podjetjem izziv izstopati.

Pomisleki glede intelektualne lastnine: šibko uveljavljanje pravic intelektualne lastnine lahko odvrne inovacije in naložbe. Tveganja kibernetске varnosti: z rastjo digitalnih podjetij se povečuje tveganje kibernetских napadov in vdorov podatkov.

4.2.3 Kenija

4.2.3.1 Sektor izobraževanja in usposabljanja

Kenijski sektor izobraževanja in usposabljanja je v zadnjih letih doživel pomembne reforme. Sektor je razdeljen na različne ravni: primarno, sekundarno in terciarno izobraževanje. Terciarno izobraževanje vključuje univerze, visoke šole in ustanove za poklicno usposabljanje. V zadnjih treh desetletjih se je v Keniji univerzitetno izobraževanje hitro razvijalo. Do leta 2012 se je skupno število polnopravnih univerz z ene državne univerze (Univerza v Nairobiju) in ene zasebne univerze (USIU) leta 1970 povečalo na 33 (sedem javnih in 26 zasebnih) univerz in 24 univerzitetnih visokih šol.⁷³ Kenijski univerzitetni izobraževalni sektor bo leta 2023 obsegal 74 ustanov, kar pomeni, da bo eden največjih visokošolskih izobraževalnih sistemov v Afriki.

Tehnično in poklicno izobraževanje in usposabljanje (TVET) v Keniji je ključni del izobraževalnega sistema, katerega namen je študente opremiti s praktičnimi spretnostmi in jih pripraviti na zaposlitev. Institucije TVET v Keniji vključujejo različne

⁷³ Republic of Kenya Education Sector Medium Term Expenditure Framework 2023/24 – 2025/26, Education Sector Report (yyyy): <https://www.treasury.go.ke/wp-content/uploads/2022/12/Education-Sector-Report.pdf>

vrste, vključno z nacionalnimi politehnikami, inštituti za tehnično usposabljanje (TTI), centri za poklicno usposabljanje (VTC) in mladinskimi politehnikami, ki ponujajo različne programe, od kratkih tečajev do diplom in certifikatov. Po podatkih Urada za tehnično in poklicno izobraževanje in usposabljanje (TVETA)⁷⁴ bo imela Kenija leta 2023 skupno 1232 akreditiranih nacionalnih politehnik in 1086 akreditiranih tehničnih in poklicnih šol. Stopnja pismenosti v Keniji znaša približno 82,62 % ljudi, starih 15 let in več.⁷⁵ Po podatkih zadnjega popisa prebivalstva iz leta 2019 je terciarno (univerzitetno) izobrazbo imelo 3,5 % prebivalcev države. Preostalih 7 % je po srednji šoli končalo srednje tehnično in poklicno usposabljanje (TVET). Po drugi strani je skoraj polovica prebivalstva navedla, da je končala le osnovno šolo, 24,5 % pa je končalo srednjo šolo.

4.2.3.2 Izobraževalne organizacije, ki ponujajo formalne podjetniške programe in orodja

Od osamosvojitve leta 1963 je prišlo do sprememb v kenijski izobraževalni politiki. Te spremembe so prišle v obliki komisij za reformo izobraževanja; in sicer komisije Ominde (1964)⁷⁶, Gachathi (1976)⁷⁷, Mackay (1981)⁷⁸, Kamunge (1988)⁷⁹ in Koech (2000),⁸⁰ da se odzovejo na nastajajoče nacionalne potrebe. Predvsem Mackayeve komisija je privedla do uvedbe izobraževalnega sistema 8-4-4, ki je imel bolj tehničen pristop, namenjen malim podjetjem in neformalnemu sektorju. Vlada je nato podala priporočila v zvezi z dejstvom, da je treba podjetniško usposabljanje uvesti v tehnične ustanove in na univerzitetno raven v skladu s Session Paper št. 1 iz leta 1988 in Session Paper št. 2 iz leta 1992. Cilji izobraževalnega sistema 8-4-4 je bil plemeniti, vendar je propadel zaradi svojega teoretičnega pristopa namesto predvidenega praktičnega pristopa.⁸¹ Kenija je pred kratkim sprejela na kompetencah temelječ kurikulum (CBC), ki se osredotoča na razvoj praktičnih veščin, sposobnosti reševanja problemov in ustvarjalnosti med študenti. Posredno podpira podjetništvo z negovanjem kritičnega mišljenja, inovativnosti in življenjskih veščin. Kurikulum

⁷⁴ Technical and Vocational Education and Training Authority (TVETA), <https://www.tveta.go.ke/>

⁷⁵ Data from the World Bank, <<https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS>

⁷⁶ S., Ominde, Kenya Education Commission Report (Nairobi: Government Printer, 1964)

⁷⁷ Gachathi, National Commission on Educational Objectives and Policies (Nairobi: Government Printer, 1976)

⁷⁸ Mackay, Presidential Working Party on the Establishment of the Second University (Nairobi: Government Printer, 1981)

⁷⁹ Kamunge, The Presidential Working Party on Education and Manpower for the Next Decade and Beyond (Nairobi: Government Printer, 1988)

⁸⁰ Koech Commission Report: <https://www.scribd.com/document/486630497/Koech-TIQET-Report-1999-pdf>

⁸¹ A., Obura, 'Skills and Technology Requirements in Kenya's Small Enterprises: Implications for Curriculum Development', in Nairobi, Kenya, ed. by D., McCormick and P., Patterson (Place: Publisher, 1996)

vključuje namensko podjetniško izobraževanje in praktične izkušnje. Njegov namen je opolnomočiti mlade in spodbujati sodelovanje v skupnosti.

Več izobraževalnih organizacij v Keniji ponuja formalne podjetniške programe in orodja. Ti programi so običajno strukturirani in lahko vodijo do diplom ali certifikatov iz podjetništva. Nekatere pomembne ustanove, ki ponujajo formalne podjetniške programe, vključujejo Univerzo Kenyatta, Univerzo Strathmore in Univerzo v Nairobiju. Druge vključujejo Karatina, Mount Kenya, Chuka in Dedan Kimathi University of Science and Technology. Univerza Karatina je na primer podjetništvo uvedla kot obvezen predmet⁸². Te ustanove skupaj ponujajo široko paleto tečajev, vključno z diplomami in magisterijem iz podjetništva. Programi glede na institucije so zasnovani tako, da študente opremijo z znanjem in veščinami, ki jih potrebujejo, da postanejo uspešni podjetniki in poslovni vodje.⁸³

4.2.3.3 Izobraževalne organizacije, ki ponujajo podjetniške polformalne programe in orodja

Polformalni podjetniški programi, za katere je značilna njihova praktična usmerjenost in krajše trajanje v primerjavi s formalnimi programi, igrajo ključno vlogo pri opremljanju posameznikov z bistvenimi spretnostmi in znanjem za podjetništvo, in čeprav morda ne vodijo do formalnih diplom, zagotavljajo dragocene veščine in znanje za podjetništvo.

Nekaj ustanov za poklicno usposabljanje nudi polformalne podjetniške programe. Kenijski inštitut za management (KIM) ponuja kratke tečaje in programe usposabljanja na področjih, kot so podjetništvo, vodenje in upravljanje. Institucija ima program za razvoj podjetništva⁸⁴, 3-mesečni tečaj, ki zajema ključne vidike, kot so poslovno načrtovanje, trženje in finančno upravljanje. Nacionalne politehniko, inštituti za znanost in tehnologijo (IST) ter inštituti za tehnično usposabljanje (TTI) po vsej državi prav tako ponujajo kratke tečaje podjetništva, vključene v predmete, kot so mizarstvo, krojaštvo in agroživilstvo, ki so namenjeni lastnikom malih podjetij.

Poleg svojih programov usposabljanja te organizacije zagotavljajo široko paleto orodij in virov za pomoč ambicioznim podjetnikom. Ta pomoč vključuje ključne storitve, kot je inkubacija podjetja, ki vključuje pisarniški prostor, mentorstvo in dostop do velikih strokovnih mrež. Poleg tega podjetnikom olajšajo dostop do ključnih

⁸² Universities Embrace Entrepreneurship Courses: <https://www.kenyanews.go.ke/universities-embrace-entrepreneurship-courses/>

⁸³ Executive Talent Development – Entrepreneurship Programs: <https://sbs.strathmore.edu/executive-education/executive-talent-development/entrepreneurship-programmes/>

⁸⁴ Certification in Entrepreneurship: <https://www.kim.ac.ke/kimsom/courses/certification-in-entrepreneurship-1544884423-gpdo7wg>

finančnih virov, kot so nepovratna sredstva in posojila, ki so ključnega pomena za ustanovitev in rast podjetij. Te ustanove sprejemajo digitalno dobo, uporabljajo spletne učne platforme za razširitev svojega izobraževalnega dosega in zagotavljajo širšo distribucijo znanja širšemu občinstvu. Poleg tega z organizacijo dogodkov, konferenc in srečanj za mreženje spodbujajo priložnosti za mreženje, kar omogoča bistvene stike med mladimi podjetniki in uveljavljenimi strokovnjaki iz industrije. Ne glede na svoj položaj se te organizacije soočajo z ovirami, kot so omejeni viri, razlike v dostopnosti in nenehne zahteve po izboljšavi učnega načrta. Kljub temu je veliko priložnosti zaradi okrepljenega sodelovanja z akterji v industriji, uporabe tehnologije za razširitev njihovega dosega in prilagajanja programov za reševanje potreb v posameznih regijah.

4.2.3.4 Analiza formalnih podjetniških programov, orodij in vsebin

Formalni podjetniški programi na splošno sledijo strukturiranemu učnemu načrtu, ki zajema različne vidike podjetništva, vključno s poslovnim načrtovanjem, financami, trženjem in inovacijami, ter so bolj celoviti kot polformalni programi. Na splošno imajo diplomanti formalnih programov pogosto dostop do širšega nabora virov in podpornih mrež. Formalni podjetniški programi, orodja in vsebine so se precej razvili, da bi podprli rastoči podjetniški ekosistem v državi. Te pobude so bistvene za opremljanje ambicioznih podjetnikov z znanjem, spretnostmi in viri, ki so potrebni za ustanovitev in razvoj uspešnih podjetij.

Za programe je značilen strukturiran učni načrt, ki zajema široko paleto ključnih tem, kot so načrtovanje podjetja, finančno upravljanje, trženje, inovacije in skladnost z zakonodajo, ki jih programi pogosto ponujajo. Ta metodični pristop zagotavlja, da podjetniki pridobijo celovito izobrazbo v vseh elementih poslovne administracije. Učni načrt je pogosto organiziran zaporedno, kar podjetnikom omogoča, da začnejo s temeljnimi informacijami in preidejo na bolj zapletene teme. Ta progresivna metoda pomaga študentom pri postavitvi trdnih temeljev, preden se lotijo zapletenih poslovnih izzivov. Številni formalni programi ponujajo mentorstvo, ki podjetnikom omogoča učenje od izkušenih strokovnjakov. Ti programi prav tako spodbujajo mreženje z vzpostavljanjem stikov s strokovnjaki iz industrije in kolegi, kar je lahko zelo koristno za učenje in podporo.

Za pomoč podjetnikom pri učinkovitem upravljanju financ so na voljo različna programska orodja in viri. Ta orodja lahko vključujejo računovodsko programsko opremo, predloge za proračun in aplikacije za finančno modeliranje, kar podjetnikom olajša spremljanje njihovih financ in sprejemanje odločitev na podlagi informacij. Predloge in orodja za izdelavo poslovnih načrtov so lahko dostopni. Ti viri vodijo podjetnike skozi proces razvoja celovitih poslovnih načrtov, vključno z analizo trga,

finančnimi napovedmi in operativnimi strategijami. Dostop do orodij in baz podatkov za tržne raziskave podjetnikom omogoča poglobljene tržne analize. Lahko identificirajo ciljno publiko, razumejo vedenje potrošnikov in sprejemajo odločitve na podlagi podatkov.

Kar zadeva podjetniško vsebino, so podjetnikom v Keniji na voljo spletni tečaji in spletni seminarji. Ti viri pokrivajo različne vidike podjetništva in so dostopni na udoben način, kar posameznikom olajša izpopolnjevanje in pridobivanje znanja v svojem tempu. Blogi, spletne strani in publikacije nudijo dragoceno vsebino o podjetništvu. Ti viri ponujajo vpogled, študije primerov in novice, povezane z lokalnim podjetniškim ekosistemom, ter pomagajo podjetnikom, da ostanejo obveščeni o tržnih trendih in priložnostih. Kenijska vlada pogosto objavlja vire in vsebino, povezano s podjetništvom, vključno z vodniki o skladnosti s predpisi, davčnimi informacijami in programi za podporo podjetjem. Ti viri so lahko dragocene reference za podjetnike.

4.2.3.5 Analiza polformalnih podjetniških programov, orodij in vsebin

Polformalni programi v Keniji se običajno osredotočajo na praktične veščine in lahko trajajo krajši čas. Namenjeni so hitremu pridobivanju znanj in spretnosti, potrebnih za ustanovitev podjetja. Zaradi dostopnosti imajo polformalni programi pogosto višjo stopnjo vpisa v primerjavi s formalnimi programi. Stopnja zaposlovanja diplomantov polformalnih programov je razmeroma visoka, kar kaže na pomembnost naučenih spretnosti. Te pobude pogosto izvajajo različni vladni organi, neprofitne organizacije in zasebni subjekti.

Chamas in varčevalne skupine: Chamas (neformalne naložbene skupine) in varčevalne skupine so polformalne platforme, kjer posamezniki združujejo svoja sredstva in prihranke za vlaganje v podjetja ali dejavnosti, ki ustvarjajo dohodek. Čeprav niso izključno izobraževalni programi, služijo kot kritično finančno orodje za ambiciozne podjetnike. Skupine Chamas in Savings so globoko zakoreninjene v kenijski kulturi in zagotavljajo dostop do kapitala in finančne discipline podjetnikom, zlasti na podeželju. Ponujajo praktičen, uporaben pristop k podjetništvu, kjer se člani prek izkušenj iz resničnega življenja učijo o finančnem upravljanju, naložbah in delitvi tveganja.

Nevladne organizacije (NVO): številne nevladne organizacije, kot sta TechnoServe⁸⁵ in Youth Banner⁸⁶, ponujajo polformalne podjetniške programe,

⁸⁵ TechnoServe, Kenya, <https://www.technoserve.org/our-work/where-we-work/kenya/>

⁸⁶ The Youth Banner,

<https://www.s4ye.org/sites/default/files/S4YE%20Digital%20Jobs%20Case%20Study%20-%202019.%20The%20Youth%20Banner.pdf>

namenjene opolnomočenju marginaliziranih skupnosti in mladih s podjetniškimi veščinami. Ti programi pogosto združujejo usposabljanje v razredu z razvojem praktičnih veščin in mentorstvom. Ciljajo na posebne demografske skupine in jih opremijo s potrebnimi veščinami za ustanovitev in vodenje podjetij. Nevladne organizacije imajo ključno vlogo pri reševanju družbenih in gospodarskih izzivov s podjetništvom.

Spletne podjetniške platforme: različne spletne platforme in spletna mesta, kot sta Kenyaplex⁸⁷ PataAjira in Biashara Insight, ponujajo polformalne podjetniške vsebine, vključno s članki, vodniki in forumi za podjetnike. Spletne platforme ponujajo dostopne in prilagodljive možnosti učenja za posameznike, ki jih zanima podjetništvo. Pokrivajo široko paleto tem, od poslovnega načrtovanja do trženja, in učencem omogočajo, da do dragocenih virov dostopajo, ko jim to ustreza. Vendar se lahko kakovost in zanesljivost informacij razlikujeta.

Ponudniki storitev za poslovni razvoj: polformalni ponudniki storitev za poslovni razvoj, kot sta GrowthAfrica⁸⁸ in Somo Project⁸⁹, ponujajo priložnosti za usposabljanje, mentorstvo in mreženje novoustanovljenim in malim podjetjem. Te organizacije zapolnjujejo vrzel med formalno in neformalno podporo podjetništvu. Pogosto se osredotočajo na zagonska podjetja z velikim potencialom ter zagotavljajo prilagojeno usposabljanje in mentorstvo, pri čemer podjetnikom pomagajo izpopolniti njihove poslovne strategije in dostopati do mrež potencialnih vlagateljev in partnerjev.

Polformalni centri za usposabljanje: nekateri centri za usposabljanje, kot je Kenijski inštitut za poslovno usposabljanje (KIBT)⁹⁰, ponujajo programe polformalnega usposabljanja, ki posameznike opremijo s praktičnimi poslovnimi veščinami. Centri za polformalno usposabljanje zagotavljajo strukturirane tečaje, ki so krajši in bolj praktični od tradicionalnega formalnega izobraževanja. Namenjeni so posameznikom, ki iščejo posebna znanja za podjetništvo, zato so primerni za posameznike, ki želijo hitro ustanoviti podjetje.

Podjetniške pobude na ravni skupnosti: pobude na ravni skupnosti, ki jih pogosto vodijo lokalni voditelji ali organizacije skupnosti, nudijo polformalno podporo prek delavnic, seminarjev in dogodkov mreženja. Te pobude so dragocene na podeželskih in slabo oskrbovanih območjih, kjer so formalni programi morda težje dostopni.

⁸⁷ Kenyaplex Institute of Technology (KPIT), <https://www.kpit.ac.ke/>

⁸⁸ GrowthAfrica, https://growthafrica.com/about-growthafrica/?gclid=CjwKCAjwsKqoBhBPEiwALrrqiMU3fCEb8jvaBlcq0XfXf6UcZxjEr-pH9Y1p4mwPo-lkC366TxeH_hoCuK0QAvd_BwE

⁸⁹ SoMo Africa, <https://www.somoafrica.org/>

⁹⁰ Kenya Institute of Business Training (KIBT), <https://www.kibt.go.ke/>

Spodbujajo podjetniško ozaveščenost in nudijo priložnosti za pridobivanje spretnosti v lokalni skupnosti. Primer je projekt KYEOP (Kenya Youth Employment and Opportunities Project), katerega cilj je okrepiti in dvigniti blaginjo mladih v Keniji z zagotavljanjem osnovnih možnosti usposabljanja, pripravništva in poslovnih štipendij. Razvojni cilj projekta KYEOP⁹¹ je povečati zaposlitev in priložnosti za zaslužek med ciljnimi skupinami mladih po vsej Keniji. Projekt doseže več kot 280.000 mladih med projektnim obdobjem v mestnih in podeželskih območjih v naslednjih 17 izvajalskih okrožjih: Nairobi, Mombasa, Kisumu, Nakuru, Kwale, Kitui, Migori, Turkana, Kiambu, Kakamega, Kilifi, Nyandarua, Mandera, Machakos, Kisii, Bungoma in Wajir.

4.2.3.6 SWOT analiza podjetniških programov, orodij in vsebin

Prednosti:

- Vse več ustanov ponuja formalne in polformalne programe.
- Visoke stopnje zaposlitve za diplomante programov poklicnega usposabljanja.
- Državna podpora podjetniškim pobudam.

Slabosti:

- Izkoriščanje tehnologije za spletno in oddaljeno podjetniško izobraževanje.
- Krepitev partnerstev med industrijo in akademijo za izpostavljenost v resničnem svetu.
- Spodbujanje kulture podjetništva med mladimi.

Priložnosti:

- Leveraging technology for online and remote entrepreneurship education.
- Strengthening industry-academia partnerships for real-world exposure.
- Encouraging a culture of entrepreneurship among youth.

Nevarnosti:

- Gospodarska nihanja in njihov vpliv na podjetniške priložnosti.
- Konkurenca neformalnih in nereguliranih ponudnikov podjetniškega usposabljanja.

⁹¹ KYEOP (Kenya Youth Employment and Opportunities Project), <https://kyeop.go.ke/>

Co-funded by
the European Union

- Hitre spremembe v poslovnem okolju, ki zahtevajo nenehne posodobitve učnih načrtov.

eduforma
...strumenti su misura per la persona

EUROPEAN
KNOWLEDGE
SPOT

Ustadi
empower • connect • prosper

NGO NEST
Berlin

EGUINEC FOUNDATION
EF

SOUTHERN AFRICA DEVELOPMENT, RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE NPC
SADRAT INSTITUTE
-YOUR PARTNER IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT-

PRIZMA
Fundacija za izboljšanje zaposlitvenih
možnosti

yadaversity

5. poglavje: Metodologija

Namen te študije je bil izvesti regionalno študijo o podjetniškem izobraževanju in poklicnem usposabljanju v državah podsaharske Afrike. V skladu s ciljem programa GSMESKILL za krepitev zmogljivosti na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja je ta študija vključevala zbiranje podatkov in analizo SWOT obstoječih programov, orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT), tako formalnih kot polformalnih, v Južni Afriki, Keniji in Nigeriji. Cilj je bil izboljšati zmogljivosti ponudnikov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter učiteljev, zlasti na področjih upravljanja, vodenja, vključevanja, zagotavljanja kakovosti, inovacij in internacionalizacije. Poudarek je bil na zmogljivosti TVET, podjetništvu ter oblikovanju in razvoju učnih načrtov. Rezultat študije je predvideval razvoj inovativnih metodologij poklicnega poučevanja in nabora orodij za razvoj podjetniške miselnosti in spretnosti za razvoj malih podjetij.

Skladno z raziskovalnimi cilji so bila raziskovalna vprašanja sledeča:

- (i) Kakšna je narava in obseg podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT) v državah SSA?
- (i) Kakšen je konkurenčni položaj in potencial podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v državah SSA (EEVT)?

Raziskovalna vprašanja veljajo tako za namizno raziskavo (sekundarna raziskava) kot za terensko raziskavo (fokusne skupine). Primarni raziskovalni cilji so bili:

- (i) Opis obstoječega podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v državah SSA; in
- (ii) Ocena konkurenčnosti in potenciala podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v državah SSA.

Za zbiranje podatkov sta bili uporabljeni dve metodi:

- (a) Namizna raziskava sekundarnih virov o obstoječih orodjih in vsebinah formalnega in polformalnega podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja za vsako zadevno državo SSA.
- (b) Terensko raziskovanje skozi fokusno skupino, izvedeno s pomočjo scenarijev in vprašanj. Fokusna skupina je zagotovila razumevanje življenjskih izkušenj ali dojemanja predstavnikov TVET in organizacij zasebnega sektorja o obstoječih

orodjih in vsebinah podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v formalnem in polformalnem okolju.

Podatki za sekundarno analizo obstoječih programov in orodij EEVT v državah SSA so bili zbrani z internetno raziskavo organizacij, ki ponujajo formalne in polformalne programe. Ker ni bilo trdne in obsežne literature, je bilo treba za zbiranje informacij uporabiti druge tehnike. Za iskanje informacij o formalnih in polformalnih organizacijah, ki se ukvarjajo z EEVT v treh državah, je bil optimiziran spletni iskalnik. Kakovost in količina razkritih informacij se je med različnimi organizacijami razlikovala. Prav tako ni bilo mogoče dokončno razlikovati med vrstami programov in orodij, ki jih ponujajo preučevane organizacije. Očitno ni bilo skladnega in enotnega sistema zagotavljanja EEVT Organizacije očitno oblikujejo svoje ukrepe na podlagi različnih strateških premislekov. To jim omogoča, da se osredotočijo na specializiran segment zagotavljanja EEVT. Ni dokazov o nacionalno strukturiranem in usklajenem pristopu k EEVT. V nekaterih primerih je bilo treba več informacij pridobiti neposredno od organizacije po telefonu in elektronski pošti. To je dopolnilo informacije, ki so bile uporabljene v strukturiranih besedilih.

Sekundarna študija je pokazala tudi, da je bilo razlikovanje med formalnim in polformalnim usposabljanjem nejasno zaradi pomanjkanja jasnosti v dokumentarnih dokazih. To je bilo odpravljeno z dodatnimi pojasnili, zahtevanimi od organizacij, ki so bile del pregleda. Zavedamo se, da seznam organizacij, pregledanih v tej študiji, ni popoln in da je mogoče, da so bile nekatere izpuščene. To ne vpliva na pomen študije. Analitični okvir za sekundarne podatke so usmerjala posebna vprašanja, povezana z obstoječim sektorjem izobraževanja in usposabljanja, identifikacijo in opisom izobraževalnih organizacij, ki ponujajo podjetniške formalne programe, ter organizacij, ki ponujajo polformalne podjetniške programe za vsako državo. Vključeval je tudi analizo in oceno podjetniških programov in orodij, tako formalnih kot polformalnih, ter analizo SWOT podjetniških programov, orodij in vsebin.

Konceptualiziranje in ocenjevanje učinkovitosti programov in orodij EEVT je bilo dopolnjeno s terensko raziskavo prek intervjujev s fokusnimi skupinami, da bi pridobili bolj poglobljene informacije in pojasnila majhnega vzorca udeležencev iz populacije. Fokusne skupine se že dolgo uporabljajo za zbiranje podatkov o mnenjih ali dojemanju ljudi. Uporabljajo se v različnih okoljih in predvsem za pridobivanje poglobljenega znanja o stališčih, zaznavah, prepričanjih in mnenjih posameznikov o problemu ali pojavu.⁹² Fokusna skupina je tehnika, ki uporablja izbrane udeležence za poglobljene skupinske intervjuje. Interakcija med udeleženci je del metodologije

⁹² Karen L. Then et al, Focus group research: what is it and how can it be used? Canadian Journal of Cardiovascular Nursing = Journal Canadien en Soins Infirmiers Cardio-vasculaire, s 24.1.2014, str. 16-22.

in zagotavlja bogate podatke, ki sicer ne bi bili na voljo.⁹³ Na splošno so udeleženci izbrani namensko, priporočljivo pa je, da so homogeni glede lastnosti, ki bi sicer lahko ovirale prost pretok razprave. Fokusne skupine se lahko uporabljajo za ustvarjanje idej v povezavi s kvantitativno metodo ali kot primarna metoda zbiranja podatkov. Če pa se ciljne skupine uporabljajo kot primarna metoda zbiranja podatkov, je treba njihove rezultate obravnavati previdno.

Glavna prednost uporabe razprav v fokusnih skupinah med hitrim ocenjevanjem je, da zagotavljajo poglobljene informacije, ne da bi bile potrebne obsežne antropološke raziskave.⁹⁴

Neformalna skupina naj bi omogočila, da se ljudje počutijo sproščeno in svobodno izražajo svoja mnenja. Vendar imajo razprave v fokusnih skupinah nekaj omejitev. Vzorci so majhni in namenoma izbrani, zato jih ni mogoče posplošiti na večje populacije. Poleg tega je, tako kot pri drugih kvalitativnih metodah, velika verjetnost, da se v razlago podatkov vneseta pristranskost in subjektivnost. Obstaja več metodoloških vprašanj, ki jih je treba za nadaljnji razvoj metode še obravnavati. Malo je znanega o tem, koliko pogovorov je potrebnih, da smo lahko prepričani, da je bila raziskana večina vidikov, povezanih s predmetom raziskave.

Izbrane so, ker gre za namensko vzorčenje določene populacije in so osredotočene na določeno temo. Ta vrsta raziskav ni nujno reprezentativna, udeleženci pa so izbrani na podlagi naslednjih meril: če imajo kaj povedati o temi, če imajo podobne značilnosti in če želijo sodelovati v intervjuju.⁹⁵

Teoretično vzorčenje je tehnika, ki se uporablja v kvalitativnih raziskavah za izbiro najboljših virov podatkov za izpolnitev namena študije in za razvoj teorije na podlagi analize podatkov. Gre za neverjetnostno metodo vzorčenja, ki vključuje interaktivno zbiranje, kodiranje in analiziranje podatkov ter odločanje o tem, katere podatke je treba zbirati naprej, na podlagi nastajajoče teorije.⁹⁶ Začetna faza zbiranja podatkov je v veliki meri odvisna od splošne teme ali problemskega področja, ki temelji na analitikovem splošnem pogledu na to področje. Raziskava fokusnih skupin je način, s katerim se zbirajo kvalitativni podatki in vključuje majhno število ljudi v neformalni

⁹³ Michael Traynor, "Focus group research." Nursing standard (Royal College of Nursing (Great Britain): 1987), 29.37, 2015, str. 44-8.

⁹⁴ Khan, M. E. et al. "The use of focus groups in social and behavioural research: some methodological issues." World health statistics quarterly. Rapport trimestriel de statistiques sanitaires mondiales 44 3 1991, 145-9

⁹⁵ Fatemeh Rabiee, Focus-group interview and data analysis, (Proceedings of the Nutrition Society, 2004, 63, 655–660, <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/focus-group-interview-and-data-analysis.pdf>

⁹⁶ pridobljeno iz: https://en.wikipedia.org/wiki/Theoretical_sampling

skupinski razpravi, osredotočeni na določeno temo ali sklop vprašanj.⁹⁷ V tej študiji je bila uporabljena usmerjena in interaktivna razprava, v kateri so imeli člani fokusnih skupin priložnost govoriti in izraziti svoja stališča. Skupaj je bilo izvedenih pet fokusnih skupin (50 anketirancev) z organizacijami TVET in podjetji zasebnega sektorja. Za izbiro tistih članov organizacij TVET in organizacij zasebnega sektorja, ki bi lahko zagotovili najboljše informacije, je bilo uporabljeno namensko ali priročno vzorčenje. Partnerji naj bi določili skupno razumevanje in upoštevali kontekstualne okoliščine. V vsaki fokusni skupini je bilo izbranih 10 udeležencev na podlagi meril vključenega sektorja, npr. organizacije TVET, podjetja zasebnega sektorja in MSP. Prednost so imeli tisti s posebnim znanjem in izkušnjami na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter pooblastili za sprejemanje odločitev.

Podatki iz tega majhnega vzorca so zagotovili poglobljene pojasnjevalne podatke za oblikovanje ugotovitev, ki dajejo pomen odgovorom. Vsaka država je organizirala svojo fokusno skupino in sestavljena je bila standardna oblika za vodenje fokusne skupine. Fokusne skupine so bile izvedene za analizo in konceptualizacijo podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v SA, Keniji in Nigeriji. Protokol fokusne skupine je vključeval korake, opisane v tabeli 2.⁹⁸

Tabela 2: Protokol fokusne skupine

1. korak: Navedite temo, ki vas zanima: Analiza obstoječih orodij podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja.
2. korak: Opredelitev obsega raziskave.
3. korak: Določitev vprašanj za fokusno skupino.
4. korak: Izbira moderatorja ali so-moderatorja.
5. korak: Pridobivanje udeležencev: ustrezno osebje ali uradniki iz držav SSA, organizacij za poklicno izobraževanje in usposabljanje ter podjetij iz zasebnega sektorja.
6. korak: Vzpostavitev fokusnih skupin.
7. korak: Gostovanje fokusnih skupin v skladu z načrtom.

⁹⁷ A. Onwuegbuzie, W. Dickinson N, Leech, & A. Zoran, 'Qualitative Framework for Collecting and Analysing Data in Focus Group Research.' International Journal of Qualitative Methods, 8.3 2009, str.1–21.

⁹⁸ Scribbr, <https://www.scribbr.com/methodology/focus-group/>

8. korak: Analiza podatkov in poročanje o rezultatih.

Namen fokusne skupine je bil razumeti življenjske izkušnje predstavnikov TVET in organizacij zasebnega sektorja glede na obstoječa orodja in vsebine podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v formalnem in polformalnem okolju. Za raziskavo je bila pridobljena odobritev, uporabljen pa je bil načrt scenarijev in vprašanj za intervju brez vnaprej določenih kategorij odgovorov. Te fokusne skupine so bile izvedene med junijem in septembrom 2023. Z uporabo virtualne platforme Zoom je bila uporabljena sinhrona spletna raziskovalna zasnova za pridobivanje in razumevanje zaznav udeležencev. Udeleženci so morali odgovarjati na vprašanja, ki jih je predstavil moderator in so se nanašala na opis njihovih zaznav. Pomočnik moderatorja je bil odgovoren za digitalno snemanje in prepisovanje sej, zapisovanje pa je temeljilo na odgovorih. Namen vprašanj je bil pridobiti izkušnje, mnenja, občutke, znanje in prispevke udeležencev v zvezi z EEVT. Razpored je bil sestavljen iz delno strukturiranih vprašanj in je bil prilagodljiv. Potek je bil razdeljen na štiri dele, in sicer: zaznavanje obstoječega EEVT in njegovega prihodnjega razvoja (postavke so temeljile na 11 predlogih, ki jih je razvil Block et al., 2023); zaznavanje, ali EEVT ustreza namenu v smislu dostopa do virov, konkurenčnosti, zelenega podjetništva in trajnostnega razvoja; simulacijska analiza za oceno vpliva EEVT na zeleno gospodarstvo ter analiza SWOT učinkovitosti orodij in vsebin EEVT.

Štirje scenariji so temeljili na modeliranju zelenega gospodarstva⁹⁹ (SAGEM-SA Green Economy Modelling) in so bili prilagojeni za namene te raziskave. Da bi olajšali razpravo, so bili udeleženci spodbujeni, da se odzovejo in razpravljajo o odgovorih in širših vprašanjih. Udeleženci so lahko med raziskavo slišali odgovore vsakega udeleženca, da bi spodbudili interakcijo. Za poročanje udeležencem je bila sklicana nadaljnja fokusna skupina. Podatki, zbrani na sejah fokusnih skupin, so bili prepisani, med sejami so bili narejeni zapiski, na voljo so bili tudi avdio- in videoposnetki prek virtualne platforme Zoom in READ AI. Podatki so se nanašali na koncepte, mnenja, vrednote in vedenje udeležencev v okviru EEVT in jih kot take ni bilo mogoče zreducirati na številčne vrednosti. Podatki iz fokusnih skupin so bili razvrščeni v skupine glede na raziskovalna vprašanja. Podvprašanja, povezana s primarnim raziskovalnim vprašanjem, so bila uporabljena za raziskovanje in pojasnitev glavnega problema. Glavno vprašanje se je vrtelo okoli narave EEVT, podvprašanja pa so se nanašala na zaznavanje kakovosti poučevanja in učenja v fokusnih

⁹⁹ UNEP, Green Economy Scoping Study: South African Green Economy Modelling Report 2013, UNEP

skupinah s posebnim poudarkom na ciljih in ciljnih skupinah, vsebini in zasnovi učnih metod ter vlogi učitelja.

Kvalitativna analiza podatkov se ukvarja s preoblikovanjem neobdelanih podatkov z iskanjem, vrednotenjem, prepoznavanjem, kodiranjem, kartiranjem, raziskovanjem in opisovanjem vzorcev, trendov, tem in kategorij v neobdelanih podatkih, da bi jih razložili in zagotovili njihove osnovne pomene. Pregled podatkov je vključeval čiščenje in zmanjšanje podatkov ter iskanje vzorcev, podobnosti in razlik. Pri analizi kvalitativnih podatkov je bila uporabljena okvirna analiza, katere cilj je bil prepoznati, opisati in interpretirati ključne vzorce znotraj in med primeri tem v okviru raziskovalnega problema.¹⁰⁰

Proces okvirne analize je vključeval branje podatkov, da bi se z njimi seznanili in prepoznali ključne teme v podatkih. Podatki so bili nato kategorizirani in indeksirani v tematski okvir, ki je bil podlaga za kartiranje in razlago podatkov v povezavi z raziskovalnim problemom. Ta prilagodljiva in učinkovita metoda analize je bila uporabljena za različne vrste podatkov in se je na različne načine uporabljala v uporabnih raziskavah. Okvirna analiza je sestavljena iz dveh glavnih delov: izdelave analitičnega okvira in uporabe tega analitičnega okvira. Analiza podatkov fokusne skupine je bila sestavljena iz proučevanja pomena vsebine odgovorov, ki je bila podlaga za razlago in razumevanje. Okvirna analiza vključuje organizacijo in analizo podatkov z uporabo vnaprej določenega analitičnega okvira. Analitični okvir je niz vnaprej določenih tem ali kategorij, ki izhajajo iz raziskovalnih vprašanj ali ciljev.¹⁰¹

Ta vrsta analize je bila bolj primerna in prilagojena tej raziskavi, ki je imela specifična vprašanja in omejen čas. Podatki iz fokusne skupine so bili prepisani z uporabo AI Read, funkcije virtualne platforme Zoom. Podatki so bili preverjeni, da bi se izognili napakam, prepis pa je bil skrajšan z odstranitvijo nerelevantnih podatkov. Zapiski, narejeni med fokusno skupino, so bili primerjani s prepisom. Postopek je vključeval naslednje korake: branje in prepisovanje podatkov ter kodiranje podatkov v besedilu, da bi ugotovili posebne podatke, ki so ustrezali temam. Nato so bile iz naslovov tem izdelane tabele, zadnji korak pa je vključeval kartiranje in interpretacijo. Ugotovljeni so bili vzorci v podatkih, koncepti in razlage pa so bili zapisani v poročilo. Ključne teme so bile povzete s podpornimi citati kot dokazi. To je bila podlaga za razlago in priporočila na podlagi ugotovitev.

¹⁰⁰ L. Goldsmith, 'Using Framework Analysis in Applied Qualitative Research.' The Qualitative Report, 26.6 (2021), pp.2061-2076. <<https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.5011/70>. # pridobljeno iz: <https://researchmethod.net/framework-analysis/>

¹⁰¹ pridobljeno iz: <https://researchmethod.net/framework-analysis/>

Po deduktivnem pristopu so bila raziskovalna vprašanja strukturirana v analitični okvir, ki je vključeval ključne teme. Raziskovalna vprašanja so bila uporabljena za razvrščanje podatkov ter preverjanje podobnosti in razlik. Teme so bile razvite na podlagi literature za konceptualizacijo *dojemanja učinkovitosti obstoječega EEVT in njegovega prihodnjega razvoja z uporabo 11 predlogov o prihodnosti podjetniškega izobraževanja in usposabljanja* (Block et al., 2023), kot podlage za razpravo; konceptualizirati *dojemanje EEVT kot primerne za namen* v smislu dostopa do virov, zelenega podjetništva, konkurenčne prednosti in izobraževanja za trajnostni razvoj; simulacijsko analizo EEVT in *njegovega pomena/vpliva v zelenem gospodarstvu*; in SWOT analizo *učinkovitosti orodij in vsebine EEVT*. Za simulacijo EEVT v različnih kontekstih so bili razviti štirje scenariji, za obogatitev razprave pa je bil uporabljen seznam ustreznih konstruktov.

Podatki iz fokusne skupine so bili interpretirani z vidika njihovega opisnega in pojasnjevalnega pomena za raziskovalna vprašanja. Analiza drugega reda se nanaša na postopek razlage in sinteze podatkov, zbranih v fokusnih skupinah. Vzorci, teme in pomeni, ki izhajajo iz podatkov, so bili povezani z raziskovalnimi vprašanji in cilji. Tematske analize so bile uporabljene kot tehnika za iskanje in opis glavnih tem ali tem, ki so se ponavljale v podatkih. Da bi zagotovili zajem bogatega nabora podatkov, je bilo induktivno kodiranje kombinirano z deduktivnim kodiranjem, pri čemer so bile nove kode dodane, ko so se pojavile. Za predstavitev nastajajočih tem in korelacijo kod na podlagi zaznav udeležencev je bil razvit hierarhični okvir kodiranja.

Podatki fokusnih skupin so subjektivni in ta študija se zaveda njihovih omejitev. Da bi zagotovili, da se moderatorji zavedajo in znajo ravnati z nastajajočo skupinsko dinamiko in pristranskostjo, sta bili pred fokusno skupino izvedeni dve informativni seji. Nato je bil moderatorjem posredovan protokol za fokusne skupine in smernice. Udeležencem je bilo zagotovljeno tudi, da so vse razprave zaupne ter da bosta zasebnost in etično ravnanje vedno zagotovljena. Ne glede na te omejitve je pet fokusnih skupin ustvarilo bogate podatke ter edinstveno zbirko znanja in izhodišč za EEVT v treh državah SSA. Izvajanje študije v treh izrazito različnih državah SSA je zagotovilo pomembne podatke za namene sedanjih in prihodnjih študij.

6. poglavje: Rezultati

6.1 Pregled

Študija je vključevala terensko raziskavo za pridobitev vpogleda v zaznavanje obstoječega podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (PIU). Kvalitativna študija je bila zasnovana za pridobitev poglobljenih odgovorov na raziskovalna vprašanja. Podatki so raziskovalcem omogočili boljši vpogled v stališča, interese, dojemanje in življenjske izkušnje udeležencev, ki so prosto govorili o podjetniškem izobraževanju in imeli priložnost podrobneje opredeliti pomene. V vsaki državi SSA so bile ustanovljene fokusne skupine, sestavljene iz različnih predstavnikov sektorja TVET in organizacij zasebnega sektorja. Fokusne skupine kot metodologija kvalitativnega raziskovanja zahtevajo, da se zbere majhna skupina od 6 do 10 udeležencev. V tem primeru so bili anketiranci namensko izbrani posamezniki. Izbrani so bili na podlagi njihovega zanimanja, strokovnega znanja in izkušenj ter vključenosti v TVET, MSP in poslovanje na splošno. V fokusnih skupinah v Južni Afriki, Nigeriji in Keniji je sodelovalo skupaj 59 udeležencev, katerih starostna porazdelitev je bila od 26 do 60 let. V fokusnih skupinah so bile močno zastopane ženske, skupaj 27 žensk in 32 moških. Zaposlitveni status se je gibal od "zaposlenega" do "samozaposlenega". Fokusne skupine so potekale v angleščini, vendar so bili v demografskih profilih zabeleženi trije jeziki (angleščina, afrikanščina in kisvahili). Vsi udeleženci so imeli višješolsko izobrazbo, od visokošolske diplome do doktorata. Udeleženci so delali v različnih gospodarskih sektorjih, in sicer v izobraževanju, organiziranem podjetništvu, zasebnem sektorju, zdravstvu, informacijski tehnologiji, kmetijstvu, inženirstvu in okoljskih znanostih. Poklici so bili večinoma na strokovni ravni in ravni odločanja v različnih kategorijah.

Udeleženci so bili k sodelovanju povabljeni z vabilom. V pismu so bili opisani cilji in namen fokusnih skupin, informacije o koristih in vplivu projekta ter informacije o financerju. Sodelovanje je bilo popolnoma prostovoljno in pred začetkom fokusnih skupin je bilo udeležencem zagotovljena zaupna narava razprav in da lahko vsakdo kadar koli prosto zapusti skupino ali prekine sodelovanje. Moderator je s pomočjo pomočnika moderatorja podrobno vodil razpravo o temah, da bi pridobil poglobljena mnenja.

Predstavniki TVET in organizacij zasebnega sektorja so bili vključeni v pet fokusnih skupin, izvedenih v treh državah SSA. Glede na velikost države in sektor TVET so bile fokusne skupine razdeljene na naslednji način: Nigerija je izvedla tri fokusne skupine, Južna Afrika in Kenija pa vsaka po eno fokusno skupino. Namensko vzorčenje je omogočilo izbiro članov TVET in organizacij zasebnega sektorja, ki bi

zagotovili najboljše informacije. Zasnovo fokusne skupine in protokole je pripravil SADRAT po posvetovanju z vsemi partnerji. Protokol fokusnih skupin je moderatorjem služil kot vodilo, da so razprave potekale gladko. Vse organizacije v treh državah so pripravile sestanek pred fokusno skupino, na katerem so razpravljali o korakih, ki jih je treba upoštevati, in raziskovalnih vprašanjih. Odprta vprašanja so bila uporabljena za raziskovanje mnenj, občutkov in misli udeležencev. Nadaljnja vprašanja so bila potrebna za poglobitev razprav in pridobivanje bogatih podatkov iz razprav fokusnih skupin. Udeleženci so brez oklevanja izrazili svoja mnenja v fokusnih skupinah, pristranskost moderatorja pa je bila odpravljena z nenehnim preverjanjem razumevanja z udeleženci in omejevanjem razprav na obseg raziskovalnih vprašanj. Vprašanja so bila oblikovana strogo nevsiljivo, udeleženci pa so imeli dovolj prostora, da so lahko razvili svoje odgovore.

Fokusne skupine so bile izvedene v treh državah SSA, kot sledi:

1. Port Elizabeth (Gqebeha), Južna Afrika. Fokusne skupine so potekale 28. junija in 5. julija, prisotnih pa je bilo enajst predstavnikov TVET in organizacij zasebnega sektorja. Prisotna sta bila dva moderatorja. Fokusna skupina je potekala spletno na virtualni platformi Zoom. Razprave so bile posnete z aplikacijo Zoom 'Read AI' in narejene so bile tudi opombe na urniku razprav.
2. Nigerija. Fokusne skupine so potekale 12. julija na treh različnih lokacijah: Abuja, Lagos in Portharcourt. Vsak center je imel drugega moderatorja in v njem je sodelovalo več kot 35 ljudi iz organizacij TVET in zasebnega sektorja. Vsak center je imel prisotnih več kot 10 ljudi, seje pa so potekale na spletu z uporabo virtualne platforme Zoom. Vsak center je svojo razpravo tudi prepisal in povzel glavne ugotovitve.
3. Kenija. Dve razpravi v fokusnih skupinah sta bili izvedeni virtualno prek Zooma 12. in 15. septembra 2023. Udeleženci so bili predstavniki vlade, zasebnega sektorja in subjektov TVET. Prispevek sta vodila moderator in asistent.

Fokusne skupine so odprli moderatorji in jih začeli s klepetom in uvodno predstavitvijo. Sledil je pregled raziskovalnega projekta, ki ga je podal pomočnik moderatorja. Predstavljeni so bili cilji in ozadje projekta, da bi udeležencem omogočili boljši vpogled. Predstavljeni so bili cilji projekta: izboljšanje poklicnega izobraževanja v Afriki in uskladitev z možnostmi na lokalnem trgu dela. Ekipa je izvedla raziskavo o veččinah v zelenem gospodarstvu, pri čemer se je osredotočila predvsem na mala in srednje velika podjetja ter šole za poklicno izobraževanje in usposabljanje. Predlagani izdelek projekta je spletna zbirka orodij za visoke šole in mala podjetja, ki jo lahko uporabljajo sami in njihovo osebje.

Namen razprave v fokusni skupini je bil analizirati trenutno stanje in prihodnji razvoj podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT) v Južni Afriki, Keniji in Nigeriji. Razprave so potekale v okviru štirih širših tem in so povzete literature: *zaznavanje trenutnega stanja EEVT in njegovega prihodnjega razvoja z uporabo 11 predlogov o trenutnem stanju podjetniškega izobraževanja* (Block, et al.); *merila za ocenjevanje EEVT kot primerne za svoj namen glede na dostop do virov, tehnologijo, konkurenčno prednost, zeleno podjetništvo in ESD*; *ocenjevanje vpliva EEVT na zeleno gospodarstvo s simulacijo analize izbranega scenarija* (na podlagi modeliranja zelenega gospodarstva); ter *učinkovitost orodij in vsebin EEVT z analizo SWOT*.

Analiza podatkov je temeljila na vnaprej določenem analitičnem okviru, ki je bil sestavljen iz vnaprej določenih tem, konceptov in kategorij, ki so izhajali iz raziskovalnih vprašanj in pregleda literature. Besedilo je bilo prebrano skupaj z zapiski, narejenimi med sejo fokusne skupine. Osnova za analizo so bili prepisi razprav fokusne skupine. Po poslušanju posnetkov so bili ti zaradi lažjega branja in dodajanja komentarjev oblikovani v dokument MS Word. Aplikacija MS Word je bila uporabna, saj so raziskovalci lahko dodajali komentarje k delom besedila. Te pripombe so temeljile na idejah, konceptih, besednih zvezah ali oznakah, uporabljenih v fokusni skupini. Kombinacija zapiskov fokusne skupine in podatkov je omogočila boljše razumevanje in pomagala zagotoviti veljavnost podatkov.

6.2 Povzetek rezultatov

Povzetek rezultatov je predstavljen po temah pod opisnimi naslovi. V fokusnih skupinah so na kratko razpravljali o razkoraku med teorijo in prakso, potrebi po vključitvi podjetniškega izobraževanja in pomenu spremembe miselnosti iz vladnega v zasebni sektor. Razpravljali so tudi o pomanjkanju poudarka na osebnem mojstrstvu in poslovnem razvoju v obstoječih programih ter o potrebi po sodelovanju več zainteresiranih strani pri oblikovanju učnega načrta. Udeleženci so ocenili status različnih trditev, povezanih z učinkovitostjo orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v šolah TVET. Razpravljali so o potrebi po izkušnjah iz resničnega sveta, posodobljenem učnem načrtu in izkušenem predavateljskem osebju za izboljšanje učinkovitosti podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja. Udeleženci so izpostavili tudi priložnost za vključitev strokovnega znanja iz sektorja malega gospodarstva, da bi izboljšali poklicno usposabljanje in ustvarili uspešne podjetnike.

Srečanje se je zaključilo z razpravo o pomenu mreženja in sodelovanja za razvoj podjetništva s poudarkom na povezovanju študentov z industrijo in lastniki malih

podjetij. Udeleženci so opozorili, da morajo visoke šole prevzeti pobudo za prekvalifikacijo in nadgradnjo lastne delovne sile, saj v sedanjem sistemu upravljanja izobraževanja primanjkuje podjetniških veščin. Razpravljali so tudi o možnostih za partnerstva med visokimi šolami in industrijo v podporo podjetniškemu izobraževanju ter o potrebi po bolj integriranem ekosistemu, ki bi omogočal nemoteno povezovanje med različnimi institucijami.

6.2.1 Fokusna skupina Južna Afrika

Namen študije je bil analizirati obstoječe podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje v treh državah SSA. Z drugimi besedami, naravo podjetniškega izobraževanja in usposabljanja. Za oblikovanje vprašanj za razpravo je bilo uporabljenih enajst predlogov o prihodnosti podjetniškega izobraževanja, kot jih je predstavil Block idr. Tri širše kategorije so bile: kakovost učenja in poučevanja glede na cilje in ciljne skupine, vsebina in zasnova učnih metod ter vloga izobraževalca. Podatki iz fokusne skupine JA so opisani v naslednji točki.

6.2.1.1 Kakovost učenja in poučevanja glede na cilje, ciljne skupine

Da bi pridobili mnenja o trenutnem stanju in prihodnjem razvoju EEVT, je bila fokusna skupina zaprosena, naj preuči kakovost učenja in poučevanja ter oceni, ali so bili doseženi cilji podjetniškega izobraževanja in kakšne vrste učencev so se izoblikovale.

Skupina se je strinjala, da cilji podjetniškega izobraževanja niso bili doseženi. Eden od razlogov za to mnenje je bila "nepovezanost med teorijo in prakso" ali, kot je to formuliral eden od udeležencev:

"Ugotavljamo, da so življenjske izkušnje, bom rekel podjetnikov, podjetnikov v primerjavi s programi za krepitev zmogljivosti, ki jih izvajamo. Zdi se, da prihaja do razhajanj v smislu izvajanja. Ugotavljam torej, da obstaja nepovezanost. V smislu teorije v primerjavi s praktično uporabo na tej stopnji. "

Drugi razlog, ki ga je navedla skupina, je dejstvo, da se EEVT obravnava kot sekundarna zadeva in se ji ne daje prednosti. To mnenje je razvil drug udeleženec, ki je izjavil:

"Prav tako se strinjam s komentarjemhm, in govorim bolj z vidika podjetniškega izobraževanja, ki se obravnava kot dodatna ali skoraj sekundarna kurikularna dejavnost. Menim, da je razlog, zakaj cilji niso bili doseženi, ta, da se je podjetništvo obravnavalo kot alternativa zaposlitvi in ni bilo vključeno v glavni tok, veste, tako da na koncu, ko ti mladi sodelujejo v

poklicnih programih, bodisi vodovodnih ali varilnih, podjetniška paradigma ni vključena kot del te dejavnosti v učnem načrtu, ampak se izvaja kot vzporedna dejavnost. Zato menim, da dokler to ne bo v ospredju, teh ciljev ne bomo mogli doseči."

Pod drobnogled so vzeli tudi način izvajanja podjetniškega izobraževanja. Ker je v učnem načrtu na drugem mestu, tudi ni uspel "spodbuditi podjetniške miselnosti". Ni povezave med izkušnjami učencev in ponujenim EEVT, kot je v svojem mnenju formuliral drug udeleženeec:

"Za te učence ni prepričljivo, če rečemo, da smo bodoči podjetniki. To je kot, ne, to je eden od teh predmetov, to je eden od predmetov, ki jih opravljam, verjetno pri poslovnem vodenju ali katerem koli drugem predmetu, ki ga učenec opravlja, in nimajo te podjetniške miselnosti."

Očitno je bila nizka stopnja uspeha med podjetniki povezana s pomanjkanjem "usklajenosti sistemov", kot je trdil eden od udeležencev:

"... v zadnjih nekaj letih je bila stopnja uspešnosti tako nizka, le dva odstotka tistih, ki jim uspe postati formalno podjetje in zaposliti ljudi, zato menim, da sistemi niso usklajeni, da bi podjetništvo postalo priložnost tudi za tiste, ki končajo šolo, ali za tiste, ki postanejo brezposelni v formalnem podjetju, da ustanovijo svoje podjetje. Mislim na celoten sistem usposabljanja ali izobraževanja."

Sistem ne ustvarja podjetnikov kot institucij:

"... se ukvarjajo z usposabljanjem iskalcev zaposlitve in ne ustvarjalcev delovnih mest in nekaj je narobe s šolskim sistemom glede podjetništva."

Podjetniško izobraževanje v šolah potrebuje "resen" pregled. "Učni načrt" mora biti praktičen, da se uveljavi podjetniško vedenje.

Skupina je zavrnila mnenje, da je podjetniško izobraževanje namenjeno le študentom poslovnih ved. V skladu s tem EEVT ni namenjeno le študentom podjetništva. Eden od udeležencev je trdil, da so ljudje podjetni, vendar "njihova miselnost ni izostrena za ustanovitev lastnega podjetja". Soglasno mnenje je bilo, da lahko izobraževanje in usposabljanje ustvarita večšine kritičnega mišljenja in podjetniško vedenje. Kot je pripomnil eden od udeležencev:

"Imel sem čast sodelovati z različnimi ekipami v programu razvoja sodelovanja, v katerega smo vključili program Start Your Business. In živo se spominjam, koliko nekonvencionalnih podjetnikov se je rodilo v tem procesu z zelo malo vzornika. Toda zaradi okoliščin, v katerih so se znašli, jim je uspelo."

Menili so tudi, da negativni jezik, kot je "le 30 % podjetnikov lahko dejansko uspe", ki se uporablja pri podjetniškem izobraževanju, ne prispeva k spodbujanju podjetništva med mladimi..

6.2.1.2 Vsebina in zasnova učnih metod

Razpravljali so tudi o vzajemnosti med trajnostjo in podjetništvom. Čeprav je eden od udeležencev poudaril "navzkrižno usposobljenost" kot rezultat podjetniškega izobraževanja, se je fokusna skupina strinjala, da sta trajnostno podjetništvo in trajnostni razvoj ključna za razvoj pravične družbe. Poleg tega so bili udeleženci vprašani o svojem mnenju o tem, ali so osebni razvoj, družbeni razvoj, samozaposlitev in zagonski podvigi kompetence, ki jih zaznavajo v podjetniškem izobraževanju. Soglasno mnenje je bilo, da obstoječe podjetniško izobraževanje premalo vključuje takšne kompetence. Razlog za to je poudarek na pristopu "ustanovitve lastnega podjetja", ki je prisoten v sistemu. V razvijajočem se novem gospodarstvu je treba razviti veščine kritičnega razmišljanja, komunikacijske veščine in veščine reševanja problemov, kot je navedeno v nadaljevanju:

"... zdi se, da obstoječi programi podjetništva, ki se trenutno izvajajo v nekaterih programih TVET, bolj poudarjajo praktično plat ustanovitve podjetja, kako pravilno ustanoviti podjetje? Brez večjega poudarka na elementu osebnega mojstrstva in verjetno tudi brez večjega poudarka na komponenti poslovnega razvoja. Torej, če bi morali, če bi morali trenutni učni načrt za poklicno izobraževanje pogledati skozi prizmo vašega modela podjetniške uspešnosti, menim, da ne storimo dovolj, da bi obravnavali element osebnega mojstrstva."

Na podlagi tega mnenja je eden od udeležencev trdil, da morajo pri oblikovanju učnih načrtov sodelovati vse zainteresirane strani, pri čemer je poudaril potrebo po vključevanju industrije: "podjetnik mora razumeti naravo industrije, ... dinamiko, izzive." Skupina se je sklicevala na veliko število odpuščanj in potrebo po povečanju zaposljivosti in podjetniške miselnosti..

Skupine so bile nato pozvane, naj opišejo trenutno stanje podjetniškega izobraževanja, pri čemer so morale upoštevati tri vrste: izobraževanje za

podjetništvo, izobraževanje o podjetništvu in izobraževanje skozi podjetništvo. Udeleženci so se strinjali, da se sedanji učni načrt osredotoča na izobraževanje o podjetništvu, vendar so se zavzeli tudi za okrepitev vseh treh vrst v učnih načrtih na različnih stopnjah izobraževanja. Eden od udeležencev je pojasnil:

"...če bi lahko postavili vsakega od teh pristopov, na primer, če govorimo o osnovnem izobraževanju, bi morali govoriti o izobraževanju o podjetništvu, ko gremo v visoko šolstvo, bi morali govoriti o izobraževanju za podjetništvo."

6.2.1.3 Vloga izobraževalca

Vloga izobraževalca je pri podjetniškem izobraževanju ključnega pomena. Izobraževalci morajo imeti potrebna znanja in spretnosti, da so učinkoviti. Vendar pa morajo biti izobraževalci tudi navdihujoči in imeti izkušnje. Skupina je bila soglasna, da so izkušnje v podjetništvu pomemben dejavnik. Izkušen, spreten, kompetenten in navdihujoč izobraževalec vnese "v prostor veliko modrosti in pravega znanja". Nekdo je dodal:

"Če pomislim na svojo začetno pot trenerja poslovnih veščin, me je vedno najbolj skrbelo to strašno vprašanje, ko sem se približal ali ko sem vstopil v sobo ambicioznih podjetnikov: Ali ste že kdaj ustanovili podjetje ali ga trenutno vodite? In mislim, da je to žal lakmusov papir kakovosti predavateljev, ki ga moramo trenutno ocenjevati tudi mi. Ali imajo kakšne obstoječe osebne izkušnje z ustanavljanjem ali vodenjem podjetja? In na žalost bi bil pretežni odgovor ne. Kako torej lahko črpate ali iz kakšne zakladnice črpate, da bi me učili o podjetništvu? Zato menim, da je to eden od največjih pomislekov, ki jih imam v zvezi s sedanjo kakovostjo in referencami."

6.2.1.4 Ustrezno namenu

Fokusno skupino smo prosili, naj razmisli o tem, ali se jim zdi EEVT primerna za ta namen, s posebnim poudarkom na virih, tehnologiji, konkurenčnih prednostih, zelenem podjetništvu in trajnostnem razvoju. Povratne informacije so bile negativne. Kot razlog za zaskrbljenost so navedli dostop do virov in infrastrukturne pomanjkljivosti:

"Na področju infrastrukture je večina naših fakultet, ki smo jih podedovali v preteklosti, propadla. Veste, nimamo sredstev, da ko učenec pride v razred, v učilnici ni podjetniškega vzdušja."

Zato je učno gradivo za izboljšanje podjetniškega izobraževanja neustrezno. Poleg tega je bil pomanjkljiv tudi dostop do tehnologije. Vprašanje, ki smo ga zastavili skupini, je bilo: "Ali menite, da imajo naša država, naše fakultete, sektor MSP, poslovni sektor na voljo prave tehnologije za doseganje uspeha?" Eden od udeležencev je odgovoril:

"Z vidika učenja in poučevanja je moj odgovor jasen: ne, z vidika dostopa do podatkov, da bi lahko obiskovali spletne tečaje. Če želimo preiti v obdobje petih generacij, tega skorajda ni. Z vidika vlade, ki ustvarja platforme, je to izjemno omejeno."

Na vprašanje, ali so razmere v državi ugodne za razvoj zelenega podjetništva, je bilo izraženo mnenje, da je v sistemih veliko vrzeli in pomanjkljivosti. Skupina je izrazila upanje, da bo študija "razgrnila in razkrila ovire", da bodo sistemi TVET postali bolj "dostopni" in "združljivi". Pri ocenjevanju, ali imajo JA TVET konkurenčno prednost, je eden od udeležencev iz sektorja TVET odgovoril takole:

"Da, trenutno smo. Obstaja tekmovanje, ki poteka vsako leto, kjer sodelujejo vse šole TVET v državi, so mednarodna, veste, lani, pravzaprav zadnji dve leti, smo imeli študente našega kolega, ki so šli daleč v Rusijo, Nemčijo, veste, dobili prva mesta, veste, lani je fant, študent gradbeništva iz enega od naših kampusov, osvojil zlato v Rusiji. To vam pove, da se nekaj dogaja, ampak nekje, nekako nekaj manjka, ker ta mladenič, ki je to dosegel, ta mladenič je potencialni podjetnik, ampak ali so mu poskušali privzgojiti to podjetniško miselnost, bo odgovor ne, ker sedi doma."

Moderator je preveril globlje razumevanje in udeleženec se je strinjal, da čeprav so učenci TVET lahko tehnično konkurenčni v svetu, pa se ni zgodilo, da bi bili podjetniškega duha, da bi s tehničnimi spretnostmi ustvarili priložnost in vrednost za podjetje. Sistem torej ustvarja odlične inženirje, ne pa tudi odličnih inženirskih poslovnežev.

6.2.1.5 Simulacija EEVT in njen vpliv na zeleno gospodarstvo

Fokusna skupina je bila pozvana, naj si EEVT predstavi v štirih scenarijih, ki temeljijo na modeliranju zelenega gospodarstva, in izbere scenarij, ki ustrezno odraža realnost JA. Na začetku sta dva udeleženca izbrala scenarij 2, ki je opisan kot "običajno poslovanje z majhno ali rahlo odzivnostjo na motnje". Odziv je bil apatičen, neenoten in razdrobljen. Vendar je drugi udeleženec iz sektorja TVET menil, da je

scenarij 3 ustrežnejši opis. Scenarij 3 je opisan kot "aktiven in odziven na cilje in naloge zelenega gospodarstva, interesi zelenega gospodarstva pa so napredovali".

"Razlikoval se bom od vas, ker menim, da lahko govorim le o našem trenutnem scenariju, ko smo v scenariju 3 in se hitro premikamo v scenarij 4, in mislim, da sem bil zato zaprošen, da sodelujem v tem procesu, ker smo se kot visoka šola pozicionirali v scenarij 4."

Udeleženec je svoje stališče utemeljil s sklicevanjem na spremembe, ki so se zgodile na visoki šoli: "Spremenili smo se. Predstavljali smo spreminjanje učnega načrta, izvedli smo naložbo in trenutno smo na usposabljanju, da bi vzpostavili zmogljivosti." Kot dokaz prehoda na scenarija 3 in 4 so bile opažene naslednje značilnosti: vsi inženirski programi uporabljajo dualni sistem, obstaja pa tudi ministrski program za upravljanje kmetijstva. Moderator je nadaljeval z vprašanjem: "Če bi kot izjema v primerjavi s preostalo državo prešli iz scenarija 3 v scenarij 4, kako bi kot kampus z inženiringom opredelili razpoložljivo podjetniško izobraževanje? Ali je vključeno v visoko šolo?" Visoka šola uvaja spremembe z vključevanjem podjetniškega izobraževanja v poklicne programe. Vključevanje podjetništva v praktične poklicne programe, kot je inženirstvo, je del strategije visoke šole, da bi bila bolj odzivna in ustrezna v spreminjajočem se svetu. Predvidena je tudi ustanovitev inkubatorjev, načrtuje pa se tudi vzpostavitev infrastrukture v programih avtomobilske industrije, varilstva in kmetijstva. Inkubatorji bodo začeli delovati januarja (2024).

V razpravi se je skupina vrnila k splošnemu vtisu o scenariju z majhno odzivnostjo na motnje ter apatičnem, neenotnem in razdrobljenem sistemu. Ne glede na nekatera prej omenjena središča odličnosti je skupina ugotovila, da so visoka stopnja brezposelnosti, pomanjkanje inkubacije in pomanjkanje novih zagonskih podjetij značilni kazalniki takšnega scenarija v Južni Afriki.

6.2.1.6 Učinkovitost orodij in vsebine EEVT: SWOT analiza

Fokusna skupina je morala oceniti stanje v državi glede na vsako od 13 trditev in za vsako trditev izvesti SWOT analizo. 13 trditev je služilo kot okvir za oceno učinkovitosti EEVT. Temeljile so na pregledu literature in služile kot orodje za primerjalno analizo. Skupina je morala pregledati vsako trditev in oceniti, ali je to obstoječe stanje ali ne. Po opravljeni oceni jo je morala skupina analizirati z uporabo analitične tehnike SWOT. Moderator je skupini, ki je morala oceniti stanje, prebral vsako izjavo. Udeleženci so bili pozvani, da se odzovejo na vsako izjavo in razpravljajo o njenih prednostih.

Trditev 1: EEVT se ponuja ali izvaja skupaj z vsemi drugimi tečaji na področju TVET.

Odziv: Da, ponuja se v večini programov TVET in v nekaterih kampusih, vendar ne v vseh. Vendar bi ga bilo treba ponuditi v vseh sistemih TVET in v vseh kampusih. Dejstvo, da se EEVT ponuja skupaj z vsemi drugimi tečaji, ni nujno prednost, saj kakovost še ni ustrezna. Poleg tega je za določitev vrednosti programa EEVT ključna tudi vsebina. To je torej priložnost za izboljšanje učnih metod, pregled učnega načrta in njegovo večjo praktičnost. Kontekst in ustreznost za industrijo morata biti del preoblikovanja.

Trditev 2: Tečaji, ki ponujajo EEVT, morajo vključevati izkušnje iz resničnega sveta.

Čeprav en udeleženec ni bil prepričan, kako naj odgovori, je drug udeleženec poudaril, da tečaji niso usklajeni z izkušnjami iz resničnega sveta. Razkorak med novo tehnologijo v avtomobilski industriji in tem, kar se poučuje v razredu, je dokaz, da je treba učne načrte pregledati in uskladiti. To je slabost sistema TVET, ki jo je treba odpraviti in se posvetovati z zainteresiranimi stranmi iz industrije. Vsebina predmetov je ključno področje, na katerega se je treba osredotočiti pri ponovnem usklajevanju poklicnega izobraževanja in usposabljanja, posvetovanje z industrijo pa je bistvenega pomena.

Trditev 3: Predavatelji nimajo izkušenj na področju podjetništva in malih podjetij.

Skupina se je soglasno strinjala. Predavatelji prihajajo neposredno iz učnih ustanov, da bi predavali v podjetniških programih, ne da bi imeli kakršne koli izkušnje s podjetništvom. To je slabost sistema, saj predavatelji nimajo potrebnih znanj in izkušenj. Eden od udeležencev iz zasebnega sektorja, ki ima izkušnje s podjetniškimi inkubatorji, je povedal primer ustanovitve inkubatorjev v zadnjih dveh letih z vsemi sredstvi in opremo, vendar brez potrebnih znanj in spretnosti ter zmogljivosti za delovanje inkubatorja. V skladu s tem je razvoj potrebnih spretnosti in strokovnega znanja za EEVT in inkubatorje bistvenega pomena. Sodelovanje s strokovnjaki zunaj sektorja TVET je nujno.

Trditev 4: TVET uporablja sodobna učna orodja in tehnologije za obogatitev učenja.

TVET se prilagaja spremembam, vendar zelo počasi. "COVID-19 je imel negativen vpliv, vendar nas je naučil veliko stvari ali načinov, kako dejansko izvajati vsebine v našem kombiniranem učenju." Na vprašanje, ali razvoj osebja in krepitev zmogljivosti potekata kot bistveni del sprejemanja sodobnih orodij in tehnologij, je bilo ugotovljeno, da "intervencije, prihajajo, vendar prihajajo, veste, zelo počasi". Tehnološke spremembe bi torej lahko predstavljale grožnjo, če se jih ne bi upravljalo. Zdi se, da je strah pred spremembami postal dejavnik med nekaterimi zaposlenimi.

Kot je dejal eden od udeležencev iz sektorja poklicnega izobraževanja in usposabljanja:

"Vloga predavatelja morda ne bo več potrebna, ker bo tehnologija morda zasedla moje mesto ali me zamenjala, tako da nimamo popolnega odobravanja. Imate tiste predavatelje, ki želijo ostati v statusu quo, sem predavatelj, sem predavatelj s knjigo, v razred hodim s knjigo, poučujem s tablo. Strah pred neznanim, strah pred novim, saj veste, ljudje prehajajo s starega na novo. Torej je eden od razlogov za počasen potek te intervencije ta, da vsi ne bodo sodelovali pri njej. Nekateri so zadržani, ker se bojijo, da jim bo ta tehnologija vzela delovna mesta." **(Priložnost)**.

Trditev 5: Pomanjkanje izpostavljenosti razvoju podjetij in ustreznosti omejuje izkušnje. Ta izjava je bila zavrnjena, saj je skupina že razpravljala o izkušnjah, ustreznosti in izpostavljenosti.

Trditev 6: V programih TVET so na voljo ustrezni interdisciplinarni tečaji. Tudi ta trditev je bila zavrnjena, saj se je skupina na to sklicevala že prej.

Trditev 7: Mreženje s sedanjimi podjetniki bi znatno povečalo podjetniške namere in aktivnosti. Povratne informacije niso bile ravno relevantne, vendar je eden od anketirancev navedel, da kolegij v sodelovanju z nekaterimi vladnimi oddelki podpira razvoj podjetništva. Predavatelji obiskujejo inkubatorje in sodelujejo s podjetniki **(Slabost)**.

Trditev 8: TVETS sedanjim študentom ponuja številne priložnosti za povezovanje z industrijo in organizacijami, povezanimi z NVC. Šole v mestih imajo zelo pomembno vlogo pri povezovanju študentov z industrijo. Kot primer je bilo navedeno sodelovanje z OEM, kjer se študenti TVET izpostavijo in pridobijo praktične izkušnje z novimi tehnologijami na področju sestavljanja avtomobilov in proizvodnje sestavnih delov. Skupino je zanimalo, ali je izpostavljenost na delovnem mestu v podjetjih še korak dlje, ko se študenti inkubirajo kot podjetniki, ki sčasoma postanejo dobavitelji podjetjem. Eden od udeležencev TVET je odgovoril, da so pregledali sporazum s podjetjem:

"Na enem od sestankov sem opozoril na to, da je v redu, da podjetje usposablja te mlade, vendar je to v njihovo korist, saj jih zaposlijo. Ali obstaja način, da bi ponovno preučili naš sporazum, da bi lahko rekli, čeprav cenimo usposabljanje študentov, da iščemo prostor, v katerem se bodo ti študenti usposobili in ustanovili svoja podjetja ter izdelali tiste komponente, ki jih podjetja iz zasebnega sektorja oddajo zunanjim izvajalcem. Tako bomo študentom dali priložnost, da te komponente izdelajo, namesto da bi jih oddajali zunanjim izvajalcem in posle prepuščali zunanjim podjetjem."

Poleg tega je udeleženec iz zasebnega sektorja predlagal, da bi kolegij raziskal sinergije med programi za razvoj dobaviteljev in programom usposabljanja diplomantov (**Priložnost**).

Trditev 9: Lastniki malih podjetij in podjetniki bi morali sodelovati s sistemi TVET. Obstaja enota, ki je posebej povezana z razvojem podjetništva, in urad za povezave in partnerstva, ki išče in vzpostavlja partnerstva. Vendar se sodelovanje še ni uresničilo. Ta pomanjkljivost je bila priznana.

Trditev 10: Tečaji brez realnih izkušenj v malem gospodarstvu in podjetniških izkušenj lahko še vedno učinkovito izvajajo ustrezne tečaje EEVT. To je bilo obravnavano že v prejšnjih razpravah.

Trditev 11: Ali je sistem upravljanja izobraževanja učinkovit pri opremljanju posameznikov s podjetniškimi spretnostmi, znanjem in vrednotami? Skupina je izrazila mnenje, da sistem ni učinkovit pri opremljanju posameznikov s podjetniškimi veščinami, znanjem in vrednotami (**Slabost**).

Trditev 12: Živahen podjetniški ekosistem je ključnega pomena za učinkovito EEVT. To ni bilo upoštevano.

Trditev 13: Podjetniška strategija lahko z inovacijami, izobraževanjem, zaposljivostjo in podjetništvom spodbuja rast, okrevanje in družbeni napredek. Skupina se je strinjala s to izjavo, dokaz za to v JA pa je bil nedavno izdani nacionalni glavni načrt za celostni razvoj malih podjetij. Kljub integraciji pa je po mnenju udeleženca iz zasebnega sektorja težava v dejanskem izvajanju:

"Toda kot vedno, gre za zelo teoretično znanje, ki se ne prenese zlahka v fazo izvedbe. Torej, prav ste ugotovili, da obstaja nacionalna strategija, vendar je dejanska izvedba pravo vprašanje. Veste, hudič se skriva v procesu njenega izvajanja. Torej, čeprav jo imamo, če ne boste dobili tega ekosistema, kar zadeva dvanajsto vprašanje, če ne boste dobili tovrstnega integriranega ekosistema, ki bo omogočil nemoteno povezovanje med različnimi institucijami, ta načrt pomeni zelo malo." (**Priložnost**).

6.2.2 Nigerija

Nigerija je svoje fokusne skupine izvedla 12. julija na treh različnih lokacijah: Abuja, Lagos in Portharcourt. Vsak center je imel drugega moderatorja, v njih pa je sodelovalo več kot 35 ljudi iz organizacij TVET in zasebnega sektorja. V vsakem centru je bilo prisotnih več kot 10 ljudi, fokusne skupine pa so potekale prek spleta na virtualni platformi Zoom. Razprave so bile prepisane s povzetki vsake fokusne skupine. Postopek zaposlovanja je zagotovil uravnoteženo zastopanost vsake kategorije udeležencev v razpravi fokusne skupine, sledil je namenskemu pristopu, ki je bil usmerjen k posameznikom s posebnimi interesi in strokovnim znanjem na področju MSP, TVET, poslovanja in sorodnih področjih. Ti udeleženci so bili opredeljeni prek izobraževalnih ustanov, industrijskih združenj, vladnih oddelkov in ministrstev, pristojnih za izobraževanje in razvoj industrije, študentskih organizacij, poklicnih mrež in osebnih priporočil. Sestava fokusnih skupin je bila raznolika, sestavljali pa so jih izkušeni podjetniki, ki so delili praktična spoznanja in izzive, izobraževalci, specializirani za podjetništvo in kurikulum poklicnega usposabljanja, predstavniki industrije, ki so zagotovili vpogled v trenutne zahteve trga dela in zahteve glede spretnosti, vladni uradniki, študenti ali pripravniki, ki so podali svoje poglede na svoje učne izkušnje, in strokovnjaki za razvoj delovne sile.

Študija je poglobljena analiza podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT) v Nigeriji. Čeprav je izobraževalni sistem v mnogih pogledih dober, se po mnenju mnogih ne odziva v celoti na spreminjajoče se potrebe gospodarstva.¹⁰² Glavni cilj te raziskave je bil razumeti trenutno stanje, izzive in morebitne možnosti za izboljšanje EEVT. Z razpravo v fokusni skupini smo sodelovali z različnimi zainteresiranimi stranmi - izobraževalci, strokovnjaki iz industrije, študenti in oblikovalci politike -, da bi zbrali različne poglede na EEVT. Njihova skupna modrost je bila neprecenljiv objekt, skozi katerega smo lahko videli dejanske posledice, uspehe in področja, ki vzbujajo skrb v nigerijskem okolju EEVT.¹⁰³ Osrednja tema razprave je bilo trenutno stanje EEVT, pri čemer so udeleženci izpostavili njegove prednosti, izzive in možnosti za prihodnjo rast. Več udeležencev je poudarilo razkorak med tem, kar se poučuje, in dejanskimi potrebami nigerijskega trga dela. Udeleženci so se strinjali, da je nujno potrebna posodobitev ter vključitev tehnologije in inovacij v učni načrt.

Razprave so se dotaknile tudi vloge izobraževalcev s poudarkom na usposabljanju, virih in sodelovanju s strokovnjaki iz industrije, da bi zagotovili, da učni načrt ostane

¹⁰² T, Adeyemi, 'Challenges of quality in higher education in Nigeria in the 21st century.' The International Journal of Educational Management, 24.3 2017, str. 219-230.

¹⁰³ R, Krueger, & M, Casey, Focus groups: A practical guide for applied research (Sage Publications, 2014)

ustrezen.¹⁰⁴ Poleg tega je bil raziskan tudi širši družbeni vidik. V razpravi je bilo obravnavano družbeno dojetje poklicnega usposabljanja v primerjavi s tradicionalnimi načini izobraževanja in kako to dojetje vpliva na izbiro študentov in posledično na nigerijski trg dela.¹⁰⁵ Debatni sestanek je bil živahna platforma, ki je zajela široko paleto mnenj, izkušenj in predlogov, ki so bili usmerjeni v razumevanje in izboljšanje stanja EEVT v Nigeriji. Zagotavljanje kakovosti in točnosti podatkov je ključnega pomena za vsako raziskovalno prizadevanje.¹⁰⁶

V fazi predhodnega čiščenja je bil poudarek na ohranjanju celovitosti vsebine DSP, zagotavljanju, da je reprezentativna in brez motečih elementov. Po čiščenju podatkov je bila razprava skrbno zapisana. Vsaka beseda in občutek iz razprave o skupinskih vprašanjih sta bila zapisana na organiziran način. Posebna pozornost je bila namenjena ohranjanju pravega tona in ohranjanju poteka pogovora. Ta dokument je izhodišče za poglobljen pregled študije, pri čemer je treba zagotoviti, da ugotovitve resnično odražajo, kar so udeleženci povedali o EEVT v Nigeriji.

Tabel 3: Pozitivni in negativni izidi

Splošna kategorija	Povezane kode	Pozitivni izidi	Negativni izidi
Kakovost učenja in poučevanja	Učni načrt; metode; povratne informacije; lastnosti	Izčrpna pokritost; interaktivno poučevanje; konstruktivne povratne informacije; izkušeni pedagogi	Zastarel učni načrt; konvencionalne metode; pomanjkanje povratnih informacij; neizkušeni pedagogi
Viri	Tehnika; materiali; finance; infrastruktura	Vključevanje sodobne tehnologije; ustrezni materiali; dobro financiranje; najsodobnejša infrastruktura	Tehnološki zaostanek; nezadostno število materialov; težave s financiranjem; slaba infrastruktura
Mentorstvo	Vloga; dostop	Vodene poklicne poti; na voljo so izkušeni mentorji	Pomanjkanje mentorstva; nerazpoložljivost izkušenih mentorjev

¹⁰⁴ J, Oviawe, 'Revamping vocational and technical education in Nigeria for sustainable youth empowerment.' Journal of Education and Practice, 7.19.2016, str. 60-64

¹⁰⁵ U, Okolie 'Producing graduates that meet the needs of the employment market.' Education + Training, 60.6 (2018), str. 502-515

¹⁰⁶ D, Silverman, Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction (5. izdaja) (London: Sage, 2015)

Vlada in politike	Vloga; politike	Podporne vladne pobude; ugodne politike	Pomanjkanje podpore; omejevalne politike
Kritično mišljenje in inovacije	Kritični misleci; inovacije	Spodbujanje kritične miselnosti; spodbujanje inovacij	Pomanjkanje spodbujanja kritičnega mišljenja; dušenje inovacij
Delovno okolje	Izpostavljenost; trg dela	Dragocene praktične izkušnje; skladnost z zahtevami delovnega mesta	Nezadostna praktična izpostavljenost; neusklajenost s trgom dela

Tabela 3 prikazuje pregled pozitivnih in negativnih rezultatov, povezanih z vsako od širših kategorij in z njimi povezanimi kodami, kot je razvidno iz razgovorov o temeljnih pravicah. To je jedrnat prikaz občutkov, ki so jih udeleženci izrazili o različnih vidikih EEVT. Pojavilo se je več ponavljajočih se tem in vzorcev, ki se nanašajo na področja, ki jih udeleženci delijo, poudarjajo ali čustvujejo, in lahko razkrijejo splošne teme, ki lahko opredelijo bistvo EEVT v Nigeriji, na primer, ponavljajoča se tema v različnih delih FGD je bil poudarek na "kakovosti učenja in poučevanja".¹⁰⁷ Udeleženci so pogosto omenjali učni načrt, metode poučevanja in mehanizme povratnih informacij. Njihovo skupno mnenje je pokazalo, da je nujno potrebna pomladitev, posodobitev in bolj dinamičen pristop k izvajanju EEVT.

Še en ponavljajoči se vzorec je bil "viri". Ne glede na to, ali gre za tehnologijo, materiale, finance ali infrastrukturo, je bilo jasno razvidno, da so viri ključnega pomena pri oblikovanju kakovosti in učinkovitosti EEVT. Pogostost in poudarek teh omemb kažeta na osrednjo vlogo te teme v splošnem diskurzu o EEVT v Nigeriji. Vzorci in teme imajo globlji, kontekstualni pomen, ki je zakoreninjen v socialno-ekonomski in izobraževalni strukturi Nigerije. Ti vzorci niso le osamljena opažanja, ampak so prepletene niti v širši tapiseriji vloge, izzivov in potenciala EEVT v državi.

Če za primer vzamemo poudarek na "kakovosti učenja in poučevanja", bi lahko bil temeljni kontekst širše družbeno priznanje potrebe po bolj praktičnem, uporabnem in z industrijo usklajenem izobraževanju. Pogosto sklicevanje na zastareli učni načrt in konvencionalne metode kaže na skupen občutek, da poklicno izobraževanje in usposabljanje ne sledi svetovnim trendom ali potrebam lokalne industrije. Podobno tudi poudarek na "virih" ne zadeva le materialnih sredstev. Govori o širši zgodbi o potrebi po naložbah v izobraževanje, o izzivih, s katerimi se soočajo institucije pri

¹⁰⁷ V, Braun, & V, Clarke 'Using thematic analysis in psychology.' *Qualitative Research in Psychology*, 3.2 2006, str. 77-101

sledenju tehnološkemu napredku, in o razlikah v porazdelitvi virov med mestnimi in podeželskimi centri EEVT.

Zaključimo lahko, da vzorci, ki so bili razkriti v razpravah o skupinskih vprašanjih, niso le osamljena opažanja, temveč kažejo na širše trende, izzive in priložnosti na področju EEVT v Nigeriji. Z razumevanjem teh vzorcev v njihovem celotnem kontekstu lahko zainteresirane strani sprejemajo bolj utemeljene odločitve, določajo prednostne ukrepe in oblikujejo strategije, ki so v skladu s stvarnostjo in željami nigerijske mladine. Postopek analize kodiranih podatkov, pridobljenih v okviru skupinskih razprav, je razkril vrsto prepričljivih spoznanj, ki zagotavljajo večplasten pogled na EEVT v Nigeriji. Poudarek na "kakovosti učenja in poučevanja" poudarja potrebo po pomlajenem pristopu k izobraževanju, ki bo bolj dinamičen, praktičen in prilagojen svetovnim trendom in lokalnim potrebam. Podobno ponavljajoča se tema "Viri" prikazuje izzive in priložnosti, ki so odvisni od naložb, tehnologije in infrastrukture. Te in druge teme, kot sta "mentorstvo" ter "vlada in politike", tvorijo temeljni kamen diskurza o EEVT v Nigeriji in vsaka od njih zagotavlja edinstven objektiv za pogled na vseobsegajočo pripoved.

Prihodnji učinki: priporočila?

Spoznanja, pridobljena na podlagi FGD, niso le retrospektivna, ampak imajo globoke posledice za prihodnost EEVT v Nigeriji. Poudarek na posodobitvi učnega načrta in učnih metod govori o širši potrebi po izobraževalnem sistemu, ki je pripravljen na prihodnost in lahko pripravi diplomante, ki ne bodo le iskalci zaposlitve, temveč tudi ustvarjalci delovnih mest.¹⁰⁸ Zahteva po boljših sredstvih poudarja nujnost naložb v izobraževanje, tako iz javnega kot zasebnega sektorja.¹⁰⁹

6.2.3 Kenija

Razprava v fokusni skupini je bila del regionalne študije o podjetniškem izobraževanju in poklicnem usposabljanju v SSA. Ta je vključevala analizo orodij za podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje ter SWOT analizo. Kenijske fokusne skupine so bile izvedene virtualno prek programa Zoom 12. in 15. septembra 2023, podatki pa so pomemben prispevek k celotni študiji.

¹⁰⁸ D, Olaniyan, & T, Okemakinde, 'Human capital theory: Implications for educational development.' European Journal of Scientific Research, 24.2, 2008, str. 157-162

¹⁰⁹ O, Aina, 'Adequacy of resources for provision of infrastructure in public secondary schools in Ekiti State, Nigeria.' International Journal of Secondary Education, 1.5, 2013, str. 17-22.

6.2.3.1 Kakovost učenja in poučevanja glede na cilje, ciljne skupine

Fokusna skupina je želela prikazati trenutno stanje EEVT in njegov prihodnji razvoj, da bi ocenila, ali so bili cilji doseženi, katere so ciljne skupine, ali zagotavlja konkurenčno prednost pred vrstniki in kakšna je narava podjetniškega usposabljanja v Keniji. V obdobju 1990-2000 so bili glede na položaj države doseženi cilji na področju podjetništva, kjer je bil poudarek na razvoju podjetij in finančnem upravljanju. Obseg je bil večinoma omejen na podporo za podjetja kot zagon ali že obstoječa podjetja za pospešitev. Glavna ciljna skupina v zgodnjih intervencijah usposabljanja so bili podjetniki ali ambiciozni podjetniki. Poleg tega so bili za poklice, kot sta mizarstvo in vodovodarstvo, namenjeni tudi učenci s slabšim učnim uspehom. Tehnološki napredek je razširil področje uporabe EEVT in poudarek na podjetniškem izobraževanju se je povečal. Nekateri zaposleni so bili napoteni za razvoj zmogljivosti, kot je opazil eden od udeležencev:

"Podjetništvo je zdaj v podjetjih vse pomembnejše. Zaposleni, ki imajo podjetniške spretnosti in miselnost, lahko spodbujajo inovacije, izboljšujejo procese in prispevajo k rasti svojih organizacij, ne glede na svoje akademsko ozadje ... so zelo konkurenčni na trgu dela."

Skupina je razpravljala o interdisciplinarni naravi izobraževanja za podjetništvo in ugotovila, da podjetniško izobraževanje zajema širok spekter veščin in znanj, vključno z ustvarjalnostjo, reševanjem problemov, komunikacijo, vodenjem in inovacijami. Vsi udeleženci so se strinjali, da so te veščine koristne na več področjih. Prepričanje, da je "podjetniško izobraževanje namenjeno samo študentom poslovnih ved", je bilo ovrženo, saj je skupina podjetniško izobraževanje obravnavala kot širok koncept, ki lahko koristi posameznikom iz različnih akademskih okolij in z različnih poklicnih poti.

Podjetniško izobraževanje zajema širok spekter veščin in znanj, vključno z ustvarjalnostjo, reševanjem problemov, komunikacijo, vodenjem in inovacijami. Te spretnosti so dragocene na številnih področjih, ne le v podjetjih. Na področju inovacij, na vseh področjih, kot so znanost, tehnologija, zdravstvo, izobraževanje in umetnost, bodo podjetniške spretnosti prinesle nove zamisli in rešitve na ustrezna področja. Zato lahko podjetniško izobraževanje posameznikom koristi tudi na osebni ravni, saj izboljša njihove sposobnosti za reševanje problemov, prilagodljivost in odpornost, kar so dragocene lastnosti v vsaki karieri. Prav tako lahko posameznike pripravi na ustanavljanje socialnih podjetij, neprofitnih organizacij ali pobud, namenjenih reševanju družbenih in okoljskih izzivov.

6.2.3.2 Vsebina in oblika učnih metod

Skupina se je sklicevala na podjetniško izobraževanje za družbeni, gospodarski in okoljski razvoj, ki bo pozitivno vplival na družbo in svet. Skupina je menila, da ima podjetniško izobraževanje potencial za razvoj podjetnikov, ki lahko ustvarjajo podjetja in pobude, ki ustvarjajo pozitivne rezultate na vseh treh področjih, saj so te razsežnosti med seboj povezane. "Danes podjetniško izobraževanje ni več domena samo študentov poslovnih ved," je zatrdil eden od udeležencev. Ugotovljeno je bilo, da se je podjetniško izobraževanje od začetnih let razvila do širše uporabnosti in da lahko koristi posameznikom iz različnih akademskih okolij in poklicnih poti. Podjetniške spretnosti in miselnost so vse bolj priznane kot bistvene za spodbujanje inovacij in reševanje izzivov na različnih področjih in v različnih sektorjih.

Vendar je skupina navedla, da podjetniški programi običajno pokrivajo širok spekter tem, povezanih z ustanovitvijo in vodenjem podjetja, poslovnim načrtovanjem, trženjem, financami, obnovljivimi viri energije, ravnanjem z odpadki, krožnim gospodarstvom, vodenjem in mehкими veščinami. En udeleženec je zatrdil: "Dodajanje različnih vidikov na drugih področjih je spremenilo podobo usposabljanja." Razprava se je razvila, vključno s konceptom "trojne spodnje meje", ki se osredotoča na merjenje uspeha ne le s finančnim dobičkom (ekonomskim), temveč tudi z družbeno in okoljsko uspešnostjo. V nekaterih izraženih mnenjih je bilo poudarjeno, da podjetniki, ki so usposobljeni za ta pristop, dajejo enako prednost ljudem, planetu in dobičku. Drugi so opozorili, da bi moralo podjetniško izobraževanje priznavati soodvisnost družbenih, gospodarskih in okoljskih vidikov ter bodoče podjetnike opremiti z znanjem, spretnostmi in miselnostjo, potrebnimi za ustvarjanje podjetij in pobud, ki imajo pozitiven vpliv na vse tri razsežnosti. Ta celostni pristop je bistven za reševanje zapletenih in medsebojno povezanih izzivov, s katerimi se danes sooča naš svet.

Končno so se vse fokusne skupine strinjale, da je podjetništvo kompetenca, ki se uporablja na vseh področjih življenja. Podjetniške in trajnostne kompetence so zelo soodvisne in vzajemno koristne. Podjetniki, ki imajo obe zgoraj navedeni kompetenci, lahko spodbujajo inovacije v smeri trajnostnih praks, prepoznavajo nove tržne priložnosti, povezane s trajnostjo, zmanjšujejo izgubo virov, usmerjajo različne odnose z zainteresiranimi stranmi, zmanjšujejo tveganja, povezana s trajnostjo, in dosegajo pozitivne družbene učinke. Kombinacija teh sposobnosti vodi v podjetja, ki gospodarsko uspevajo in hkrati prispevajo k okoljski in družbeni trajnosti, zaradi česar so podjetniki v dobrem položaju, da spremenijo svetovno pokrajino.

6.2.3.3 Vloga izobraževalca

Vsi udeleženci so se strinjali, da je vloga izobraževalca ključna pri oblikovanju učnih izkušenj in rezultatov študentov, ki jih zanima podjetništvo. Učinkovit podjetniški izobraževalec ima več ključnih vlog pri spodbujanju podjetniških spretnosti, ustvarjalnega razmišljanja in znanja pri svojih študentih. Za učinkovito širjenje tega znanja je fokusna skupina potrdila, da mora biti izobraževalec spreten, motiviran, kompetenten, navdihujoč in sposoben razvijati veščine. Opazno je, da je pomen podjetniških lastnosti podcenjevalo nekaj udeležencev, ki so izrazili mnenje, da "to ni obvezno". Trdili so, da ni nujno, da so podjetniški izobraževalci tudi sami podjetniki, saj lahko za učinkovito pripravo študentov na podjetniško udejstvovanje uporabijo tudi svoje strokovno znanje in izkušnje s področja poučevanja, mentorstva in spodbujanja učenja. Konec koncev gre pri podjetniškem izobraževanju za spodbujanje podjetniške miselnosti in spretnosti ter nudenje podpore učencem poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Izkušnje so bile opredeljene kot ključni dejavnik in vsi so menili, da vsak izobraževalec ne more pokazati enake stopnje podjetniškega vedenja ali inovativnosti. Udeleženec iz sektorja poklicnega izobraževanja in usposabljanja je trdil, da: "Stopnja podjetniškega vedenja med podjetniškimi izobraževalci se lahko razlikuje glede na njihove osebne izkušnje, ozadje, slog poučevanja in izobraževalni kontekst, v katerem delujejo." Nekatere od omenjenih lastnosti so bile inovativnost in ustvarjalnost, mreženje in vzpostavljanje odnosov, mentorstvo, ustvarjanje priložnosti in nenehno učenje.

6.2.3.4 Ustrezno namenu

Fokusna skupina je tudi menila, da je EEVT primerna za svoj namen, s posebnim poudarkom na virih, tehnologiji, konkurenčnih prednostih, zelenem podjetništvu in trajnostnem razvoju. Udeleženci so ugotovili, da je kenijski sistem podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v zadnjem času dosegel opazen napredek. Vendar so se še vedno pojavljali izzivi, povezani z viri, zagotavljanjem kakovosti, dostopom in usklajevanjem s potrebami industrije. Številne ustanove za poklicno usposabljanje v Keniji so se soočale z izzivi, povezanimi z neustreznim financiranjem, zastarelo opremo in omejeno infrastrukturo, kar je oviralo njihovo sposobnost zagotavljanja visokokakovostnega usposabljanja. Dostop do tehnologije se je sicer izboljšal, vendar še vedno obstajajo vrzeli, zlasti na podeželju. Zagotavljanje dostopa do najnoveše tehnologije in digitalnih virov je pomembno za pripravo učencev na sodobna delovna mesta. Potreben je nadaljnji razvoj zanesljivih sistemov za spremljanje in ocenjevanje učinkovitosti in vpliva programov podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja.

V razpravah v skupinah je bilo predstavljeno, kako si Kenija prizadeva za spodbujanje zelenega podjetništva, ki je v skladu s trajnostnimi in okoljsko

odgovornimi poslovnimi praksami. Čeprav je kenijski sistem podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja na tem področju napredoval, je še vedno veliko možnosti za izboljšave, da bi bil bolj naklonjen razvoju zelenega podjetništva. Programi podjetniškega izobraževanja v Keniji so v svoje učne načrte začeli vključevati trajnostne in okoljske vidike, kar študentom pomaga razumeti pomen trajnostnih praks v podjetništvu.

Skupina se je strinjala, da je vladna politika na področju izobraževanja in usposabljanja usklajena s cilji trajnostnega razvoja in podpira ESD. Vendar so menili, da se lahko politični okviri in njihovo izvajanje sčasoma spreminjajo in lahko povzročijo izzive. Zato so se zavzeli za nadaljnje izvajanje politike in spremljanje med izvajanjem. Prizadevajo si za vključitev okoljskega izobraževanja in ozaveščanja v učne načrte. Ne glede na prizadevanja za usklajevanje politik izobraževanja in usposabljanja s cilji trajnostnega razvoja in spodbujanje okoljske vzgoje in izobraževanja v okviru vizije 2030 še vedno obstajajo izzivi, kot so omejeni viri in potreba po nadaljnjem izvajanju in spremljanju politik. Poleg tega bo učinkovitost teh politik pri doseganju trajnostnih ciljev odvisna od njihovega uspešnega izvajanja in stalne zavezanosti vseh zainteresiranih strani, vključno z vladnimi agencijami, izobraževalnimi ustanovami in organizacijami civilne družbe.

6.2.3.5 Simulacija EEVT in njen vpliv na zeleno gospodarstvo

Fokusna skupina je morala razpravljati o EEVT v okviru štirih scenarijev, ki temeljijo na modeliranju zelenega gospodarstva, in izbrati scenarij, ki ustrezno odraža kenijsko realnost. Večina udeležencev je izbrala scenarij 3: "aktivno" EEVT, ki se odziva na cilje zelenega gospodarstva. Spodbujanje interesov zelenega gospodarstva. Nekaj drugih je menilo, da je scenarij 4 primernejši za Kenijo. Scenarij 3 bolj kaže na prizadevanja na področju obnovljivih virov energije, ohranitvenega kmetijstva in krožnega gospodarstva. V podporo temu scenariju so bile podane naslednje pripombe:

"Spodbujanje interesov zelenega gospodarstva bi najbolje opisalo trenutno stanje v Keniji."

"Glede na hitrost, s katero se premikamo, lahko čez nekaj let razmišljamo o tem, da bi na naše intervencije gledali kot na prehod v scenarij 4, kjer bomo poželi prave sadove ozelenitve. Zelo hitro se premikamo z vključevanjem v naše učne načrte, pa tudi znotraj ekosistema s podjetji v krožnem gospodarstvu, opremo na sončno energijo, uvajamo tudi električna motorna kolesa."

Udeleženci so raziskali vpliv EEVT na zeleno gospodarstvo in navedli naslednje ugotovitve skupine: negativni vidik vpliva je, da pretirano poudarjanje EEVT obremenjuje vire, zlasti v državah v razvoju, kot je Kenija. Poleg tega sta vzpostavitev in vzdrževanje izobraževalnih programov in centrov za poklicno usposabljanje zelo draga. Lahko pride do neskladja med spretnostmi, pridobljenimi v programih EEVT, in dejanskimi zahtevami trga zelenih delovnih mest. Nekatera podjetja in organizacije lahko lažno trdijo, da so okoljsko odgovorna, ne da bi sprejela bistvene ukrepe.

Pozitivno je, da programi EEVT ozaveščajo o okoljskih vprašanjih in trajnostnih praksah. Ta večja ozaveščenost lahko privede do večje podpore zelenim pobudam in politikam. Proizvodnja visokokvalificirane delovne sile s strokovnim znanjem na področju zelenih tehnologij, obnovljivih virov energije in trajnostnega kmetijstva lahko prispeva k rasti zelene industrije in ustvarja zaposlitvene možnosti. EEVT lahko spodbuja inovacije na področju zelenih tehnologij in praks ter spodbuja študente in podjetnike k razvoju novih, okolju prijaznih rešitev za različne izzive, s čimer spodbuja zeleno gospodarstvo. Uspešno zeleno gospodarstvo lahko vodi v dolgoročno gospodarsko rast. Zelene industrije, kot so obnovljivi viri energije, ekološki turizem in trajnostno kmetijstvo, lahko ustvarjajo prihodke in tuje naložbe.

6.2.3.6 Učinkovitost orodij in vsebine EEVT: SWOT analiza

Fokusna skupina je morala oceniti učinkovitost EEVT v Keniji. Predstavljenih jim je bilo 13 trditev za SWOT analizo. Vsaka izjava je bila skupini prebrana, tako da je skupina lahko ocenila stanje. Udeleženci so bili pozvani, da odgovorijo na vsako trditev in razpravljajo o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih, povezanih z izjavo v kenijskem kontekstu.

Trditev 1: EEVT se ponuja ali izvaja skupaj z vsemi drugimi tečaji na področju TVET.

Odziv: v razpravah je bilo na splošno izraženo mnenje, da to ni dovolj močno. Priznано je bilo, da obstaja zavestno prizadevanje za povezovanje okoljskega izobraževanja ter podjetniškega in poklicnega usposabljanja, da bi se ustvarili okoljsko ozaveščeni diplomanti, opremljeni z dragocenimi spretnostmi za zeleno gospodarstvo. Največji izziv pri povezovanju je bilo financiranje institucij za poklicno izobraževanje in usposabljanje.

Trditev 2: Tečaji, ki ponujajo EEVT, morajo vključevati izkušnje iz resničnega sveta.

Odziv: vseh 11 udeležencev se je strinjalo s to izjavo, da je to sprejeti model, saj vključuje razvoj praktičnih znanj in spretnosti ter je pomemben za industrijo. Vendar pa je bilo dolgo razpravljano o tem, da je ta vključitev zelo intenzivna in zahteva čas, denar, logistično usklajevanje in izkušnje iz resničnega sveta. Kakršne koli spremembe učnega načrta lahko motijo tradicionalno učno strukturo, zato je

potrebno skrbno načrtovanje. Skupina je razpravljala o največji prednosti te vključitve v sodelovanju z okoljskimi organizacijami, podjetji in vladnimi agencijami, da bi študentom zagotovili priložnosti za pridobivanje teh izkušenj.

Trditev 3: Predavatelji nimajo izkušenj s podjetništvom in malimi podjetji.

Odziv: osebe brez izkušenj s podjetništvom ali malimi podjetji ima lahko težave pri povezovanju teoretičnih konceptov s scenariji iz resničnega sveta, kar vodi v vrzel pri praktični uporabi. Eden od udeležencev je zavzeto trdil, da je to prispevalo k pomanjkanju povezovanja študentov z ustreznimi akterji v industriji. Eden od predavateljev TVET je v tem videl priložnost, da se predavatelji udeležijo seminarjev za krepitev zmogljivosti:

"Obstajajo novi in nastajajoči koncepti, ki jih izobraževalni sektor vključuje v sistem podjetništva. To je priložnost, da mi, trenerji v izobraževalnem sistemu, ki predavamo, pridobimo praktično znanje in izkušnje."

Vendar je večja fokusna skupina menila, da lahko sodelovanje s podjetniki in industrijskimi strokovnjaki dopolnjuje strokovno znanje predavateljev, saj v učilnico prinaša vpogled v resnični svet.

Trditev 4: TVETS uporablja sodobna učna orodja in tehnologije za obogatitev učenja.

Odziv: povratne informacije so pokazale, da vključevanje sodobnih orodij in tehnologij prispeva k izboljšanju učnih izkušenj. Citiram enega od udeležencev: "Nenehno se vlaga v digitalna orodja in izobraževalne vire, vključno z e-knjigami, videoposnetki, simulacijami in spletnimi tečaji, ki širijo osnovno znanje študentov." Predavatelj TVET je opozoril na vpliv pandemije COVID-19, ki je privedel do raziskovanja alternativnih metod poučevanja namesto učnih ur v živo. Fokusna skupina je razpravljala tudi o tehnoloških ranljivostih, izzivih, povezanih z dostopom do tehnologije, in odpornosti nekaterih starejših članov osebja v ekosistemu: "Nekateri zaposleni v TVET so stare šole in ne cenijo pretiranega zanašanja na tehnologijo, in spet, nekateri učenci, zlasti s podeželskih območij, so lahko v slabšem položaju."

Trditev 5: Pomanjkanje izpostavljenosti podjetjem in ustreznosti omejuje izkušnjo. Brez razprave, saj so udeleženci menili, da je bilo to omenjeno v prejšnjih razpravah..

Trditev 6: V programih TVET so na voljo ustrezni in interdisciplinarni tečaji.

Odziv: v razpravi v fokusni skupini je bilo ugotovljeno, da je to običajno, saj si sistemi TVETS prizadevajo, da bi diplomanti imeli vsestranska znanja in spretnosti ter bili sposobni reševati probleme v skladu z zahtevami trga dela. "Danes se ne osredotočamo le na to, da bi mlade opremili s tehničnimi spretnostmi, ampak tudi z

mehkimi in življenjskimi spretnostmi," je bil navdušen eden od udeležencev. Izvajanje interdisciplinarnih tečajev zahteva dodatna sredstva, kot so izboljšave učnih načrtov in razvoj zmogljivosti vodij usposabljanja. Nekateri od slabosti, o katerih se je razpravljalo za nazaj, so bile, da lahko ta strategija privede do pomanjkanja specializacije med študenti in da lahko slaba zasnova medpredmetnega učenja zlahka privede do nepovezanih učnih izkušenj.

Trditev 7: Mreženje s sedanjimi podjetniki bi znatno povečalo podjetniške namere in aktivnosti.

Odziv: splošno mnenje je bilo, da je treba zelo močno razviti mreženje, čeprav si podjetniki že močno prizadevajo za povezovanje z institucijami. Ugotovljeno je bilo, da to agendo spodbuja skupnost donatorjev, ki v Keniji izvaja različne programe za razvoj znanj in spretnosti. S temi ukrepi se trenutno krepi ustanavljanje podjetniških inkubatorjev in pospeševalnikov poslovanja z dostopom do dragocenih virov, vključno s financiranjem, mentorstvom in poslovnimi mrežami.

Trditev 8: TVET ustanove sedanjim študentom ponujajo številne priložnosti za povezovanje z industrijo in organizacijami, povezanimi z NVC.

Odziv: to je razširjeno in predstavlja dragoceno priložnost za izboljšanje spretnosti in zaposljivosti. Pri tem imajo pomembno vlogo uradniki za stike z industrijo v ustanovah za poklicno izobraževanje in usposabljanje. Ne glede na vsa prizadevanja je bilo ugotovljeno, da lahko stanje v gospodarstvu zmanjša možnosti zaposlovanja, kar vpliva na zmožnost študentov, da si zagotovijo zaposlitev po zaključku izobraževanja, saj industrija ne bo imela absorpcijske moči.

Trditev 9: Lastniki malih podjetij in podjetniki bi morali sodelovati s sistemi TVET.

Odziv: fokusna skupina je menila, da je to v fazi oblikovanja in trenutno ni zelo močno. Številne institucije TVET se soočajo z omejenimi viri, vključno s financiranjem in prostori, kar omejuje njihovo sposobnost, da zadovoljijo povpraševanje po podjetniškem usposabljanju. Po drugi strani pa je bilo rečeno, da se nekateri lastniki podjetij morda ne zavedajo v celoti priložnosti in virov, ki jih ponujajo institucije TVET. To vrzel bi bilo treba premostiti.

Trditev 10: Tečaji brez realnih izkušenj z malimi podjetji in podjetniškimi izkušnjami lahko še vedno učinkovito izvajajo predmete, pomembne za EEVT.

Odziv: menili so, da to ni zelo pogosto, saj je učni načrt prešel na učenje, ki temelji na kompetencah. Tečaji, ki nimajo praktičnih izkušenj, se zaradi omejenega razvoja spretnosti študentov soočajo s konkurenco programov, ki ponujajo celovitejši pristop. Ugotovljeno je bilo, da je to enostavno izvajati in doseči širše občinstvo, poleg tega

pa je stroškovno učinkovito, saj je osnova teoretična podlaga za načela in koncepte, vendar tveganje nizke zaposljivosti ni bilo zanemarjeno.

Trditev 11: Ali je sistem upravljanja izobraževanja učinkovit pri opremljanju posameznikov s podjetniškimi spretnostmi, znanjem in vrednotami?

Odziv: udeleženci so se strinjali, da so podatki o upravljanju sicer na voljo, vendar so razdrobljeni. Obstaja potreba po centralizaciji podatkov, da se omogoči učinkovito in razširljivo posredovanje vsebin, s čimer se zagotovi, da izobraževalno gradivo doseže široko občinstvo. Ob sedanjem hitrem tehnološkem napredku se je skupina strinjala, da so potrebne redne posodobitve takega sistema, da bo ostal aktualen. Razpoložljivost podatkovnih nizov v okviru sistema za upravljanje, ki podpira usposabljanje in vrednote v platformi za upravljanje znanja EEVT, je zato bistvenega pomena.

Trditev 12: Živahen podjetniški ekosistem je ključnega pomena za učinkovito EEVT.

Odziv: to ni bilo upoštevano. Zaveza vlade je bila pomembna: "Kenija se ponaša z živahnim podjetniškim ekosistemom, ki ga podpira stalno sodelovanje med vladnimi agencijami, vlagatelji, izobraževalnimi ustanovami in podjetniki." Kot so pojasnili, k temu prispevajo večinoma mlado tehnološko prebivalstvo, prisotnost inovacijskih središč in inkubatorjev po vsej državi, ki zagotavljajo podporo, mentorstvo in vire za zagonska podjetja, in ne nazadnje so na voljo različne možnosti financiranja, vključno s podjetji tveganega kapitala, poslovnimi angeli in mikrofinančnimi institucijami. Eden od njih je omenil, da je bilo "mobilno bančništvo MPESA velik spodbujevalec in pospeševalec rasti živahnega ekosistema z omogočanjem finančne vključenosti in inovativnih plačilnih rešitev, kar je olajšalo podjetništvo fintech podjetij". Ugotovljeno je bilo, da je kenijsko gospodarstvo lahko dovezetno za zunanje pretrese in notranjo nestabilnost, kar vpliva na poslovanje podjetij.

Trditev 13: Podjetniška strategija lahko z inovacijami, izobraževanjem, zaposljivostjo in podjetništvom spodbuja rast, okrevanje in družbeni napredek.

Odziv: večina udeležencev se je zavedala obstoja nacionalne podjetniške strategije, ki se osredotoča na opolnomočenje mladih, dostop do financiranja, podjetniške inkubatorje, podporo inovacijam, razvoj znanj in spretnosti ter reforme politik. Strategija poudarja dostop do financiranja, razvoj znanj in spretnosti, podjetniške inkubacije, reforme politike, inovacije in tehnologijo. To je pospešilo rast Kenije, čeprav izzivi s financiranjem, birokracijo in doseganjem vključenosti ostajajo največja ovira za nemoteno izvajanje strategije.

7. poglavje: Razprava

Analize podatkov iz fokusnih skupin so temeljile na raziskovalnem vprašanju in namenu študije. Za to raziskovalno študijo je primerno opisno pripovedovanje. Zaradi subjektivne narave podatkov fokusnih skupin je bila potrebna interpretacija besedilnih podatkov. Podatki so bili pregledani za morebitne vzorce in teme, ki so se pojavili. Tematska analiza podatkov je vključevala analizo besedil in prepisov intervjujev. Teme so bile razvite na podlagi literature za konceptualizacijo dojemanja učinkovitosti obstoječega izobraževanja in usposabljanja za podjetništvo in njegovega prihodnjega razvoja z uporabo 11 predlogov o prihodnosti podjetniškega izobraževanja in usposabljanja¹¹⁰ kot podlage za razpravo; za konceptualizacijo dojemanja izobraževanja in usposabljanja za podjetništvo kot primerne za namen v smislu dostopa do virov, zelenega podjetništva, konkurenčne prednosti in izobraževanja za trajnostni razvoj; simulacijsko analizo izobraževanja in usposabljanja za podjetništvo ter njegove pomembnosti/učinka v zelenem gospodarstvu in SWOT analizo učinkovitosti orodij in vsebine izobraževanja in usposabljanja za podjetništvo. Razprava o podatkih je predstavljena po temah pod opisnimi naslovi:

Kakovost učenja in poučevanja glede na cilje, ciljne skupine.

Skupina je ocenila, ali so bili doseženi cilji oziroma izidi EEVT. Na kratko, fokusna skupina je menila, da EEVT ni učinkovit ter da učni cilji in naloge niso doseženi. V podporo temu so razpravljali o razkoraku med teorijo in prakso, potrebi po vključitvi podjetniškega izobraževanja v glavni tok in pomenu spremembe miselnosti iz vladnega v zasebni sektor.

Model izvajanja TVET določa učne cilje v povezavi z metodami učenja in poučevanja, vsebino učnega načrta, viri in tehnikami ocenjevanja. Skupina je menila, da je na ravni izvajanja podjetniškega izobraževanja TVET pomanjkljivo. Učni in pedagoški cilji niso bili doseženi zaradi razkoraka med strateško vizijo in izvedbo ali razkoraka med politiko in prakso. Block je predlagal, da je eden od ciljev podjetništva kritično razmišljanje, in tudi če učenci izberejo drugačno poklicno pot, je to dober rezultat. Kritično mišljenje je torej kritični rezultat in daje študentom moč, da delujejo tudi kot podjetniki. Poleg tega je skupina podprla prednostno obravnavo podjetniškega izobraževanja in ne njegovo sekundarno vlogo, ki se mu trenutno pripisuje. Zato je treba zavrniti težnjo, da bi ga postavili kot alternativo zaposlitvi. To razvrednoti

¹¹⁰ Block, H. Joern, J. Halberstadt, , Nils Hogsdal, , Andreas Kuckertz, and Helle Neergaard, The Future of Entrepreneurship Education and Training: Some Propositions, Cham, Switzerland: Springer, 2023 <<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-28559-2>

podjetniško izobraževanje in njegov namen skrči na poslovne modele in osebno bogastvo. Poleg tega je Block predlagal povezavo med podjetniškim izobraževanjem in trajnostjo.

Podjetniško razmišljanje in sposobnost reševanja problemov presega okvire poslovanja in ekonomije ter omogočata tudi reševanje družbenih problemov:

"Učitelji podjetništva se morajo zavedati, da lahko zaznana osredotočenost na ustanavljanje podjetij kot cilj podjetniškega izobraževanja omeji dostop do drugih disciplin, medtem ko lahko širši poudarek na izrazu inovacije odpre pot do drugih oddelkov in fakultet."¹¹¹

Podobno so v fokusnih skupinah kot ključne rezultate navedli kritično mišljenje in podjetniško vedenje ter navedli pregled učnega načrta, da bi podjetniško izobraževanje uskladili z življenjskimi izkušnjami. V tem primeru so teorije Block podjetniško izobraževanje presegle poslovne podvige in ga povezale z multidisciplinarnostjo ter družbenimi in okoljskimi kompetencami:

"...danes najdemo veliko širši nabor predmetov, ki se osredotočajo npr. na inovacije, oblikovalsko razmišljanje ter družbena in okoljska vprašanja."¹¹²

Inovacije in izumi so temelj podjetništva, ki ga spodbujata ustvarjalnost in prelomno razmišljanje. Ozka osredotočenost na spretnosti za delovna mesta, ki jo v mnogih pogledih spodbuja kriza brezposelnosti mladih, je v nasprotju s pravim namenom podjetniškega izobraževanja. Podjetniško izobraževanje bi moralo dajati prednost razvoju individualnih sposobnosti in sposobnosti delovanja.¹¹³ Razkorak med teorijo in prakso v izobraževanju ni novost in prežema izobraževanje na splošno. Mark Carrigan jo primerja z razkorakom med vrednotami in dejanji ter na podlagi teorij Johna Deweyja sklepa, da je problem bolj povezan z infrastrukturo in institucijo šolstva kot pa s samim izobraževalcem:

"Vendar pa je za njeno uveljavitev v praksi potrebno, da je šolsko okolje opremljeno s sredstvi za delo, orodji in materialnimi sredstvi v obsegu, ki je redko dosežen. Zahteva, da se metode poučevanja in upravljanja spremenijo tako, da omogočajo in zagotavljajo neposredne in stalne dejavnosti."¹¹⁴

¹¹¹ Block, et al, 2023

¹¹² Block, et al, 2023

¹¹³ M, Forcher- Mayr. and S, Malknecht, Critical Entrepreneurship Education in General Education and TVET: Two Concepts of Practice in a South African Township, Discourse and Communication for Sustainable Education, 11. 2 2020, pp. 65-84.

¹¹⁴ pridobljeno iz: <https://markcarrigan.net/2021/03/21/the-gap-between-theory-and-practice-in-education/>

Zato so, kot so ugotovile tudi skupine, dostop do virov, infrastruktura, tehnologija ter zasnova in vsebina učnih načrtov bistveni elementi za učinkovito in namenu primerno EEVT. Pri oblikovanju učnih načrtov je nujno potrebno sodelovanje več zainteresiranih strani, ki jih zanimajo podjetniške dejavnosti in njihov vpliv. Vključevanje in posvetovanje z zainteresiranimi stranmi mora biti postopen proces pregledovanja, povratnih informacij, razprav, interakcije in utrjevanja.

Mreženje in sodelovanje za razvoj podjetništva s poudarkom na povezovanju študentov z industrijo in lastniki malih podjetij bo okrepilo podjetniško izobraževanje. Izobraževalce je treba na novo usposobiti in izpopolniti, saj sedanjemu sistemu upravljanja izobraževanja primanjkuje podjetniških veščin. Partnerstva med visokimi šolami in industrijo lahko potencialno okrepijo podjetniško izobraževanje in omogočijo učinek integriranega ekosistema, ki bo omogočil nemoteno povezovanje med različnimi institucijami. Fokusna skupina je razpravljala o pomanjkanju poudarka na osebnem mojstrstvu in poslovnem razvoju v obstoječih programih kot dodatnem dokazu pomanjkanja sinergije med cilji in izidi.

Osebno mojstrstvo, koncept Petra Sengea, se nanaša na lastnosti in vedenje, ki so bistvenega pomena za uspešnost in izpolnitev: "Osebno mojstrstvo je izraz, ki ga uporabljamo za disciplino osebne rasti in učenja. Ljudje z visoko stopnjo osebnega mojstrstva imajo občutek za namen, ki se skriva za njihovimi vizijami in cilji ..." ¹¹⁵ Te prirojene lastnosti vizije, namena in ciljev so tiste, ki podjetnike naredijo uspešne. Osebno mojstrstvo je temelj učinkovitega vodenja in podjetniške miselnosti. Zato je treba učne načrte podjetniškega izobraževanja prilagoditi tako, da bodo razvijali stališča, spretnosti in dispozicije, ki jih posamezniki potrebujejo za preobrazbo in inovativnost. Na podoben način so za uspeh organizacije bistvene tudi veščine za razvoj poslovanja. Osebno mojstrstvo in veščine za razvoj podjetja so med seboj povezane. Ciljno usmerjena, vizionarska in odločna oseba lahko spodbuja razvoj poslovanja v organizaciji. Dobra osnova osebnega mojstrstva in izpopolnjevanja na področju poslovnega razvoja za iskanje novih priložnosti in sklepanje strateških partnerstev za uspeh sta ključnega pomena za učinkovito podjetniško izobraževanje.

Namen okvira podjetniških kompetenc, znanega tudi kot EntreComp, je uskladiti svet dela in izobraževanja. Okvir sestavljajo tri področja kompetenc: "Zamisli in priložnosti", "Viri" in "Ukrepanje". Vsako področje vključuje pet kompetenc, ki so skupaj gradniki podjetništva kot kompetence. ¹¹⁶ Podjetništvo kot kompetenca se uporablja na vseh področjih življenja. Državljanom omogoča, da skrbijo za svoj

¹¹⁵ D, Cabrera, and L, Cabrera, 'Developing Personal Mastery Systems Thinking,' in, Routledge Handbook of Systems Thinking ed. by D, Cabrera, L, Cabrera, L. and G, Midgley, (London: Routledge, 2021)

¹¹⁶ M, Bacigalupo, P, Kampylis, Y, Punie, and G, Van den Brande, EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. (Luxembourg: Publication Office of the European Union; 2016)

osebni razvoj, aktivno prispevajo k družbenemu razvoju, vstopajo na trg dela kot zaposleni ali samozaposleni ter ustanavljajo ali širijo podjetja, ki imajo lahko kulturni, družbeni ali komercialni motiv. Podjetniško izobraževanje mora koristiti posameznikom in družbi. Je veliko več kot funkcionalno usposabljanje za poslovanje in ustvarja kulturno, gospodarsko in družbeno vrednost. Kot tako zajema različne vrste podjetništva, vključno s podjetništvom znotraj podjetja, socialnim podjetništvom, zelenim podjetništvom in digitalnim podjetništvom.

Model EntreComp pojmuje podjetništvo kot kompetenco, sestavljeno iz različnih gradnikov, in se uporablja na vseh področjih življenja. Hitro spreminjajoča se in kompleksna družba, za katero so značilni nenehna digitalizacija, podnebne spremembe in postpandemični svet, predstavlja nove izzive za podjetniško izobraževanje in daje zagon za inovacije pri poučevanju, usposabljanju in orodjih za podjetništvo. Ustvarjanje trajnostne prihodnosti zahteva izobraževalni sistem, ki vključuje spretnosti, znanja in vrednote, na katerih temelji trajnostni razvoj. Izobraževanje za trajnost (ESD) kot okvir podjetniškega izobraževanja opolnomoča učence, da prevzamejo odgovornost za ustvarjanje trajnostnega sveta.

Podjetniško izobraževanje, ki vključuje ESD, učencem omogoča, da si predstavijo poslovanje kot silo za dobro in blaginjo kot napredek. Usklajevanje podjetij s cilji trajnostnega razvoja je močno in transformativno. ESD tako pomeni učni in pedagoški proces, ki temelji na trajnostnem razvoju in spodbuja trajnostni človeški razvoj: "Običajno se ESD obravnava kot poseben način povezovanja izobraževanja in trajnostnega razvoja, čeprav se opisuje in pojmuje na različne načine glede na različne razlage trajnostnega razvoja in izobraževalnih ideologij. Z vidika poučevanja in učenja se ESD razume kot nastajajoča paradigma, ki omogoča celostne, systemske, povezovalne in ekološke načine razmišljanja in učenja."¹¹⁷ V skladu s tem ESD presega učenje zaradi znanja in se izvaja v transdisciplinarnih kontekstih ter se uporablja za trajnost, da bi spodbudil pridobivanje spretnosti, znanja in vrednot za trajnostne družbe.

Simulacija EEVT in njenega vpliva na zeleno družbo je temeljila na štirih scenarijih, ki so temeljili na modeliranju zelenega gospodarstva. Ocene podjetniškega izobraževanja v fokusnih skupinah z vidika ustreznosti namenu, odzivnosti, relevantnosti in integriranega učnega načrta so razkrile različne poglede, ki temeljijo na razlikah v hitrosti in stopnji prehoda med institucijami. Učinkovitost orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v šolah za poklicno

¹¹⁷ M, Pavlova, & C-S, Chen, 'Facilitating the development of students' generic green skills in TVET: an ESD pedagogical model' in: TVET@Asia, 12, 2019), str.1-23
Pridobljeno iz: <http://www.tvet-online.asia/12/issues/issue12>.

izobraževanje in usposabljanje je povezana z učenjem in poučevanjem, ki je potopljeno v resnične izkušnje, posodobljenim učnim načrtom in izkušenim predavateljskim osebjem za izboljšanje učinkovitosti podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja. Te bi moralo spremljati vključevanje strokovnega znanja iz sektorja malih podjetij, da bi izboljšali poklicno usposabljanje in ustvarili uspešne podjetnike.

Ocena učinkovitosti EEVT mora vključevati koncept kakovosti. Oxfordski slovar opredeljuje kakovost kot stopnjo odličnosti nečesa. Kakovost pomeni nekaj izjemnega, transformativnega, doslednega, dragocenega, primerneza za svoj namen in ponovljivega.¹¹⁸

V tabelah 4 in 5 so kazalniki kakovosti, uporabljeni v fokusnih skupinah, razvrščeni glede na *proces usposabljanja in izide ali rezultate* ter primerjani z mednarodno študijo o kazalnikih kakovosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju iz leta 2003.

Tabela 4: Indikatorji kakovosti procesov usposabljanja

VET študija	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2003	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	N	Y	N	Y
EEVT-FG												
2023	Y	Y	Y	Y	N	N	Y	Y	Y	Y	Y	N

¹¹⁸ Blom and Myers, Quality indicators in vocational education and training: International perspectives, (Adelaide, Australia: National Centre for Vocational Education Research (NCVER), 2003)

Ključ: 1 podpora učencu; 2 programi usposabljanja; 3 infrastruktura; 4 učitelji; 5 ocena; 6 upravne strukture; 7 upravljanje; 8 finančno in strateško načrtovanje/trženje/sodelovanje; 9 komunikacija; 10 poučevanje; 11 povezave industrije/skupnosti; 12 vrednotenje in raziskovanje

Tabela 5: Indikatorji kakovosti izidov/rezultatov

VET študija 2003	1 Y	2 N	3 Y	4 Y	5 Y	6 Y	7 Y	8 Y	9 Y
EEVT-FG 2023	Y	Y	Y	Y	Y	N	Y	N	Y

Ključ: 1 rezultati zaposlovanja; 2 zadovoljstvo deležnikov; 3 doseganje poklicnih kompetenc; 4 doseganje generičnih spretnosti; 5 vseživljenjsko učenje; 6 prisotnost/dokončanje/zadržanje; 7 dostop in pravičnost; 8 stroškovna učinkovitost/financiranje; 9 družbeno (učinkovitost, želje, osebne lastnosti)

Vzajemno delovanje in močna skladnost med kazalniki kakovosti sta dober referenčni okvir za ocenjevanje učinkovitosti EEVT. Vključuje štiri medsebojno delujoče podsisteme sistema poklicnega izobraževanja in usposabljanja, in sicer kakovost programov, kakovost učnih izkušenj, kakovost politik in kakovost uprave.¹¹⁹ Strategija ustanove mora obsegati opredelitev in socializacijo ključnih deležnikov, pedagogike in upravljanja izobraževanja v učinkovitem in uspešnem podjetniškem izobraževanju in poklicnem ekosistemu za pospeševanje podjetniškega izobraževanja.

S sprejetjem učinkovitih orodij, kot so praktične aktivnosti, digitalizacija za podporo in razširitev programov ter metodologije, ki so pomembne za industrijo, skupaj z ustreznim financiranjem, bodo institucije poklicnega izobraževanja in usposabljanja lahko dosegle cilje podjetniškega izobraževanja.

Ugotovitve ponovne ocene podjetniškega izobraževanja s timskim pristopom na škotski univerzi se v veliki meri ujemajo s podatki fokusne skupine v tej študiji: predmete podjetniškega izobraževanja bi bilo treba izvajati v okviru vseh študijskih programov; predmeti, ki izvajajo podjetniško izobraževanje, morajo vključevati

¹¹⁹ Blom and Myers, 2003

izkušnjo podjetništva v realnem svetu; povezovanje s sedanji podjetniki med poukom bi znatno povečalo podjetniške namere in dejavnosti; nadaljnje izobraževanje bi moralo sprejeti sodobne tehnologije, ki pozitivno prispevajo k učni izkušnji; tečaji lahko ponujajo podjetniške učne metode, vendar pomanjkanje izpostavljenosti dejanskim podjetjem omejuje izkušnje; predmeti ali izobraževalci lahko še vedno učinkovito izvajajo za podjetniško izobraževanje relevantne predmete brez uvedbe ali pridobivanja ustreznih izkušenj z malimi podjetji in podjetništvom; lastniki malih podjetij in podjetniki bi se morali bolj redno povezovati z univerzo.¹²⁰

Vloga podjetja v družbi je ustvarjanje gospodarske vrednosti, ki vključuje odgovornost in zaupanje. Podjetja so bila vedno učinkovit dejavnik sprememb, usklajevanje njihovih strateških interesov s potrebami družbe pa se je izrazilo v družbeni odgovornosti podjetij. Družbena odgovornost podjetij omogoča organizacijam vseh oblik in velikosti, da razmislijo o okoljski, družbeni in gospodarski trajnosti svojih dejavnosti. Z zavestnim in etičnim ravnanjem lahko te organizacije spodbujajo trajnostni razvoj. MSP in izobraževalne ustanove, kot so TVET, imajo tudi družbeno odgovornost v zvezi z ESG (okolje, družba in upravljanje). Zato morajo vsi subjekti vključiti trajnostni razvoj v svoje podvige. Izobraževanje za trajnostni razvoj prek socialnega podjetništva je ključnega pomena za doseganje ciljev trajnostnega razvoja. Kombinacija finančne trajnosti in družbenega namena je jasen poziv za uspešno preoblikovanje.

¹²⁰ Block et al., 2023

8. poglavje: Zaključek

Namen te študije je bil izvesti regionalno raziskavo o podjetniškem izobraževanju in poklicnem usposabljanju s sekundarno raziskavo obstoječih orodij in vsebin podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja v treh državah SSA, formalnih in polformalnih. Poleg tega je bila izvedena namizna raziskava, ki je vključevala fokusne skupine s podjetji TVET in podjetji zasebnega sektorja o naravi obstoječega podjetniškega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (EEVT).

Študija je pomemben korak k vzpostavitvi učinkovitega razvoja spretnosti za vključujoče in trajnostne družbe; poleg tega meni, da sta podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje nepogrešljiva pri podpori podjetjem iz vseh sektorjev in velikosti pri okrevanju in prihodnjem razvoju. Raziskovalni pristop te študije je pomemben prispevek k zbirki znanja, s spodbujanjem vključujočih strategij na področju spretnosti pa bo podprl inovacije in trajnostni razvoj.

Ta študija je izpostavila različne pomanjkljivosti sistema EEVT v treh državah. Kakovost učenja in poučevanja je slabša zaradi razkoraka med teorijo in prakso. Ta razkorak zamegljuje najboljšo prakso EEVT ter tako ni primeren za ta namen. Teorija pogosto podpira prakso ter zagotavlja okvir za izvajanje in izvedbo. Učenje in poučevanje sta transformativni dejavnosti, ki sta usmerjeni na individualno, organizacijsko in družbeno raven za družbene, gospodarske in okoljske koristi. Podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje imata pomembno vlogo v družbi znanja. Ugotovitve študije odločno potrjujejo pomen podjetniškega izobraževanja in usposabljanja za pripravo učencev na resnični svet. Zaposljivost in podjetniške spretnosti so bistvenega pomena za trajnostni razvoj.

V študiji je bil uporabljen model izvajanja za oceno učinkovitosti EEVT in ugotovljeno neskladje med cilji, metodami, učnimi načrti in viri učenja in poučevanja. Te so bile opredeljene kot neločljivi izzivi, in sicer neskladen učni načrt, neintegriran pristop k poučevanju, pomanjkanje praktične izpostavljenosti, neučinkovite metode poučevanja, pomanjkanje podjetniških spretnosti v akademskih programih in proizvodnja kvalificiranih delavcev le za plačano zaposlitev. Zato je treba politike izobraževanja in razvoja spretnosti uskladiti s potrebami družbe. Na primer, to mora biti skladnost med načeli zelene družbe in družbe znanja ter politiko izobraževanja in usposabljanja.

Ključna ugotovitev te študije je, da mora biti EEVT usmerjena v trajnost. Vključevanje podjetniškega izobraževanja in izobraževanja za trajnostni razvoj je predpogoj za ureditev inovativnosti, ustvarjalnosti in ustreznosti. Za trajnostni razvoj je nujno potreben razvoj spretnosti 21. stoletja. TVET mora pripraviti delovno silo na

spreminjajoče se gospodarske razmere, zato je potrebno sodelovanje z industrijo. Zato so potrebne celovite reforme TVET v skladu z ESD, da se zagotovijo ustreznost, privlačnost in vključenost. Poleg tega je za uskladitev z nastajajočimi novimi trendi bistvena prilagoditev obstoječih in razvoj novih poklicnih profilov.

Čeprav je bila v tej študiji raziskana narava obstoječega EEVT v treh državah SSA, ocenjevalni okvir še ni bil vzpostavljen. Vendar so bili za analizo treh sistemov EEVT uporabljeni kazalniki kakovosti. To je zahtevalo pregled kazalnikov kakovosti na mednarodni ravni. V mednarodni študiji, ki sta jo izvedla Blom in Meyers, so bili po pogostosti pojavljanja razvrščeni naslednji kazalniki kakovosti: dosežki v izobraževanju, napredovanje, človeški viri, učno okolje, podpora učencem ter demografija in vključenost.¹²¹ Izobrazbeni dosežki se nanašajo na pridobivanje akademskih, tehničnih in splošnih spretnosti kot univerzalnih kazalnikov kakovosti, ti pa so povezani z ustreznimi človeškimi viri, financiranjem in podporo učencem ter učnim okoljem, ki spodbuja podjetniško razmišljanje.

V fokusnih skupinah je bilo ugotovljeno, da pridobivanje ustreznih znanj in spretnosti ni bilo v celoti uresničeno. V zvezi s tem je bila kakovost učenja in poučevanja preverjena z uporabo 11 predlogov o prihodnosti podjetniškega izobraževanja, kot so jih oblikovali Block et al. Čeprav so se podatki iz različnih fokusnih skupin nekoliko razlikovali, je bilo soglasno mnenje o ciljih, ciljnih skupinah, vsebini in vlogi izobraževalca ter o dostopu do virov, ki so se izkazali za pomanjkljive. Študija priporoča, da je treba preučiti dve široki kategoriji kazalnikov kakovosti in jih oblikovati v ocenjevalni okvir za pripravo intervencij na ključ.

Glede na naravo kvalitativnega raziskovanja se zavedamo omejitev te študije. Subjektivna narava podatkov lahko poslabša kakovost samih podatkov. V tej študiji so imeli udeleženci možnost pregledati ugotovitve zaradi pravilne razlage in tako zmanjšati pristranskost raziskovalca. Majhen vzorec omejuje posplošljivost ugotovitev, vendar je bil namen kvalitativne analize doseči poglobljenost za pridobitev bogatih podatkov. Zaznave udeležencev niso prinesle le dragocenega vpogleda v življenjske izkušnje in stališča, temveč so ustvarile tudi obsežno vsebino in znanje o EEVT v treh državah.

Močna značilnost te študije je bila razpoložljivost udeležencev za sodelovanje v časovno zahtevnih fokusnih skupinah. Zaradi posebnih zahtev po strokovnem znanju in izkušnjah je bilo zaposlovanje primernih in voljnih udeležencev ključnega pomena. Sumarna analiza vseh udeležencev petih fokusnih skupin razkriva poglobljenost in primernost udeležencev. To je pozitivno vplivalo na kakovost podatkov, saj so

¹²¹ Blom and Meyers, 2003

Co-funded by
the European Union

udeleženci lahko govorili na podlagi izkušenj, znanja in statusa. Ugotovitve in priporočila so obogatili obstoječe znanje o EEVT in vzpostavili novo konstruktivno znanje.

9. poglavje: Priporočila/omejitve

Spreminjanje gospodarske moči, tehnološki preboji, demografske spremembe in hitra urbanizacija, pa tudi podnebne spremembe in pomanjkanje virov so nekateri od megatrendov, ki zaznamujejo sodobni svet. Ti premiki povečujejo kompleksnost, turbulentnost in negotovost, kar ogroža blaginjo in napredek človeštva, če ne bomo obvladali sprememb in motenj. Izobraževanje kot sistem ohranjanja znanja, spretnosti in vrednot je ključnega pomena za ustvarjanje, ohranjanje in prenašanje znanja na prihodnje generacije. Prekvalificiranje in preusposabljanje ljudi za spreminjajočo se naravo dela in širjenje novih tehnologij je tako bistvenega pomena za izravnano vrzeli v spretnostih in neusklajenosti, ki se je pojavila.

Poklicno izobraževanje in usposabljanje ima ključno vlogo pri odpravljanju vrzeli v spretnostih in neusklajenosti. Sodelovanje z industrijo je nujno za izobraževalne ustanove, da lahko ponudijo izobraževanje, ki temelji na povpraševanju, na raziskavah temelječe poučevanje in učenje ter eksperimentiranje. Zahteve po večinih 21. stoletja zajemajo tehnološko usposobljenost, ustvarjalnost, pobudo, kritično mišljenje, pogajanje, odpornost, prilagodljivost, reševanje problemov, analitičnost in osebno mojstrstvo.

Ta študija je raziskala naravo poklicnega usposabljanja v podjetniškem izobraževanju in je bila namenjena vključitvi učinkovitega razvoja spretnosti za vključujoče in trajnostne družbe, hkrati pa je podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje (EEVT) prikazala kot nepogrešljiva pri podpori podjetjem iz vseh sektorjev in velikosti pri okrevanju in prihodnjem razvoju. Raziskovalni podatki pomembno prispevajo k zbirki znanja; s spodbujanjem strategij za vključujoče spretnosti bodo podpirali inovacije in trajnostni razvoj. Podjetniško izobraževanje in poklicno usposabljanje imata pomembno vlogo v družbi znanja. Ugotovitve študije močno podpirajo pomen podjetniškega izobraževanja in usposabljanja za pripravo učencev na resnični svet. Zaposljivost in podjetniške spretnosti so bistvenega pomena za trajnostni razvoj.

Priporočila

V poročilu so bile izpostavljene različne pomanjkljivosti sistema EEVT v teh treh državah. Kakovost učenja in poučevanja je slabša zaradi nepovezanosti teorije in prakse. Cilji in naloge niso bili doseženi, kar zamegljuje najboljšo prakso v EEVT in zato ne ustreza namenu.

Priporočljivo je, da se razvije izvedbeni model, ki bo zagotovil skladnost učnih in pedagoških ciljev, metod, učnega načrta in virov. Politike izobraževanja in razvoja spretnosti je treba uskladiti s potrebami družbe in trga dela, da se zagotovi skladnost med načeli družbe znanja ter politiko izobraževanja in usposabljanja. Poleg tega je treba ustanoviti usklajevalni organ, ki bo nadzoroval izvajanje, spremljanje in vrednotenje.

Učni načrt je treba pregledati in ga uskladiti z družbenimi potrebami. Zato je priporočljivo, da se prednostno obravnavajo partnerstva med javnim in zasebnim sektorjem ter sodelovanje s civilno družbo. Priporočljivo je, da se vzpostavi ustrezen mehanizem za lažje vključevanje zainteresiranih strani in posvetovanje z njimi pri oblikovanju učnih načrtov.

Za trajnostni razvoj je treba v programe vključiti podjetniško izobraževanje, da bi spodbudili inovativnost, ustvarjalnost in ustreznost. Poleg tega je treba izvesti celovite reforme poklicnega izobraževanja in usposabljanja, da se uskladijo z izobraževanjem za trajnost. Prav tako je treba prilagoditi obstoječe poklicne profile in razviti nove, da se uskladijo z nastajajočimi novimi trendi. Podjetniško izobraževanje je treba poučevati na vseh ravneh in ga omogočiti vsem študentom, ne le študentom poslovnih ved.

Zelo priporočljivo je razvijati veščine osebnega mojstrstva.

Priporoča se tudi, da se kakovost učenja in poučevanja ocenjuje v okviru dveh splošnih kazalnikov kakovosti: procesov usposabljanja in rezultatov usposabljanja.

Za zagotovitev učinkovitega izobraževanja se predlaga večstranski pristop k sodelovanju, da se okrepijo cilji, ciljne skupine, vsebina EEVT ter vloga izobraževalca in dostop do virov. Deležniki, ki jih je treba aktivno vključiti, so podjetja zasebnega sektorja, vladne institucije, organizacije skupnosti in visokošolsko izobraževanje. TVET mora aktivno sodelovati z MSP, podjetji zasebnega sektorja in drugimi akterji prek industrijskih partnerstev, pripravništev, vajeništva, vključenih svetovalnih odborov, inkubacijskih centrov in usposabljanja.

Priporoča se tudi vzpostavitev povezav in programov izmenjave z mednarodnimi institucijami.

Vloga izobraževalcev je ključnega pomena, zato je zelo priporočljivo redno izpopolnjevanje, krepitev zmogljivosti in strokovni razvoj, da bi zagotovili ustreznost in sodobne pedagoške prakse.

Inovativnost in podjetništvo sta povezana. Priporoča se tudi ustanovitev inovacijskih središč in tehnoloških parkov za okrepitev EEVT.

Obravnavati je treba izzive vključevanja in raznolikosti. Urediti je treba posebne programe in spodbude za manj zastopane skupine.

Odličnost na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja je treba okrepiti s podeljevanjem priznanj in nagrad, ki jih bodo skupaj zasnovali in gostili strokovnjaki s področja poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter podjetja.

Bibliografija

Ahamat, A., 'Patterns of Sustainopreneurship in Green Technology Ventures: The Conceptual Study', *Journal of Technology Management and Technopreneurship*, 9. 1 (2021), str. 25-31

Adejimola, A.S and Olufunmilayo, T., 'Spinning off an entrepreneurship culture among Nigerian university student; prospect and challenges', *African journal of Business Management*, 1. 3 (2009), str. 80-88

Allais, Stephanie, 'Skills for industrialisation in sub-Saharan African countries: why is systemic reform of technical and vocational systems so persistently unsuccessful?' *Journal of Vocational Education & Training*, 74.3 2022, str. 475-493,

Anwana, Emen, and Tima, Anwana, 'Enhancing the Entrepreneurship Framework in South Africa', *International Journal of Entrepreneurship*, 24. 3. 2020

Babaci-Wilhite, Z. and Geo-JaJa, M.A, 'A Critique and Rethink of 'Modern Education' in Africa's Development in the 21st Century.' *Journal of the School of Education*, 30 (2011), (University of Dar es Salaam, Papers in Education and Development) Badawai, Aboubakr, Abdeen, TVET and entrepreneurship skills, Geneva: UNESCO-UNEVOC, 2013

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G., *EntreComp: The Entrepreneur-ship Competence Framework* (Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN, 2016

Bergami, R. Schüller, A., and Vojtko, V., 'Uniting classroom and industry: placements for Czech academics', *Journal of the Worldwide Forum on Education and Culture*, 2. 1 2010, str.107–116

Block, Joern, H., Halberstadt, J., Hogsdal, Nils., Kuckertz, Andreas., and Neergaar, Helle, *The Future of Entrepreneurship Education and Training: Some Propositions*, (Cham, Switzerland: Springer, 2023, <<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-28559-2>>

Blom and Myers, *Quality indicators in vocational education and training: International perspectives* (Adelaide, Australia: National Centre for Vocational Education Research NCVET, 2003

Bukit, M. 'Strengthening TVET teachers' education through teacher–industry linkages', in *Collaboration TVET*', unpublished paper delivered at the 'Proceedings

of the 2nd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training', (Bandung, West Java, Indonesia, 4–5 december, 2012 ed. By Dittrich, J., and Abdullah, A.G.,

Burns, Heather, 'Meaningful Sustainability Learning: A Study of Sustainability Pedagogy in Two University Courses', *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 25.2 2013, pp.166-175 <<http://www.isetl.org/ijtlhe/>>

Certification in Entrepreneurship,
<<https://www.kim.ac.ke/kimsom/courses/certification-in-entrepreneurship-1544884423-gpdo7wg>> [dostop 18. september 2023]

Clayton, B., 'Keeping current: the industry knowledge and skills of Australian TVET teachers', in unpublished paper delivered at *Collaboration TVET, Proceedings of the 2nd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training*, ed. by J. Dittrich and A. Abdullah, Bandung, West Java, Indonesia, 4–5 December 2012

Colombo, E., Rebughini, P., & Domaneschi, L., 'Individualization and Individualism: Facets and Turning Points of the Entrepreneurial Self among Young People in Italy.' *Sociology*, 56.3 2022, str. 430–446.
<<https://doi.org/10.1177/00380385211037857>>

Executive Talent Development - Entrepreneurship Programmes,
<<https://sbs.strathmore.edu/executive-education/executive-talent-development/entrepreneurship-programmes/>> [dostop 21. september 2023]

FRN, National Policy on Education Lagos, NERDC Press, 2004

Gachathi, *National Commission on Educational Objectives and Policies*, Nairobi: Government Printer, 1976

Goldsmith, L. J., 'Using Framework Analysis in Applied Qualitative Research.' *The Qualitative Report*, 26.6 2021, pp.2061-2076. <<https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.5011>>

Gorski, S. E., 'The swot team - Focusing on minorities.' *Community, Technical, and Junior College Journal*, 61.3 1991 str. 30-33

Government of Kenya (GOK), *Sessional Paper No. 2 Towards Industrialization by 2020*, (Nairobi: Government Printers, 1992

Hancock, Mary E; Amankwaa, Linda; Revell, Maria A; Mueller, Dale, 'Focus Group Data Saturation: A New Approach to Data Analysis,' *The Qualitative Report; Fort Lauderdale*, 21.11 2016, str. 2124-2130

Isaacs, E., Visser, K. Friedrich, C. and Brijlal, P., 'Entrepreneurship education and training at the Further Education and Training (FET) level in South Africa.' *South African Journal of Education*, 27. 4 2007

Jesselyn Co, M. and Mitchell, B, 'Entrepreneurship education in South Africa: a nationwide survey.' *Education + Training*, 48. 5 2006, str. 348-359

Kamunge, *The Presidential Working Party on Education and Manpower for the Next Decade and Beyond*, Nairobi: Government Printer, 1988

Kenya News, *Universities Embrace Entrepreneurship Courses* (nd),
<https://www.kenyanews.go.ke/universities-embrace-entrepreneurship-courses>
[dostop 11. september 2023]

Kenyaplex Institute of Technology (KPIT), <<https://www.kpit.ac.ke/>> [dostop 18. september 2023]

Khan, M. E. et al. 'The use of focus groups in social and behavioural research: some methodological issues.' *World Health Statistics Quarterly. Rapport Trimestriel de Statistiques Sanitaires Mondiales* 44.3 1991, str. 145-9

Koehn Commission Report, <<https://www.scribd.com/document/486630497/Koehn-TIQET-Report-1999-pdf>> [dostop 21. september 2023]

Kostoglou, V. & Siakas, E. 'Investigating Higher Education Graduates' Entrepreneurship in Greece' *Annals of Innovation & Entrepreneurship*.
<<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>> [dostop 22. june 2016]

Laurie, R., Nonoyama-Tarumi, Y., Mckeown, R., & Hopkins, C., 'Contributions of Education for Sustainable Development (ESD) to Quality Education: A Synthesis of Research.' *Journal of Education for Sustainable Development*, 10.2 2012, str. 226–242

Liñán, F., Moriano, J. A., & Jaén, I., 'Individualism and entrepreneurship: Do the pattern depend on the social context?' *International Small Business Journal*, 34.6 2016 str. 760–776. <https://doi.org/10.1177/0266242615584646>

Mackay, *Presidential Working Party on the Establishment of the Second University*, Nairobi: Government Printer, 1981

Madumere-Obike, C. U., 'Reposition Education for Employment: Implications for educational management', *Multidisciplinary Journal of Research Development (MIKJORED)*, 7.3.2000, str. 43-52

Matu, J. *Entrepreneurship Skills Development through Technical and Vocational Education and Training in Africa* (2019),
<<https://cies2020.org/portfolio/entrepreneurship-skills-development-through-technical-and-vocational-education-and-training-in-africa/>>

Momo, O. A. (2012). "Revitalization of Technical Education in Nigeria as a Vehicle for Transformation", unpublished paper delivered at (Proceedings of COREN 21st Engineering Assembly, 2012, str. 53 – 81

Mosweunyane, D., 'The African Educational Evolution: From Traditional Training to Formal Education.' *Higher Education Studies*; 3. 4 (Published by Canadian Center of Science and Education, 2013

Mouton, N., Louw, G.P. and Strydom, G., 'Critical Challenges of The South African School System.' *International Business & Economics Research Journal*, 12.1.2013
© 2013 The Clute Institute <http://www.cluteinstitute.com/>

Musa, M.Y. & Adewale, R. S., 'Effects of entrepreneurship education on willingness to own personal business among Nigerian university graduates.' *European Journal of Academic Research*, 3.1.2015, str. 19-30

Ndedi, A.A., 'Challenges and perspectives facing the development of entrepreneurship education and training in South Africa. ' *World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, 9. 2/3, 2013, str. 126-132

North, E., 'A decade of entrepreneurship education in South Africa.' *South African Journal of Education*, 22.1.2002, str. 24- 27

Nwokeocha, S. Africa's Educational Development in Perspective. Transforming Africa through Education: *Readings on the Continental Education Strategy for Africa* ((Addis Ababa: African Union Commission, 2022, str. 16-25

Obura, A., 'Skills and Technology Requirements in Kenya's Small Enterprises: Implications for Curriculum Development, Ed. by D, McCormick and P, Patterson Nairobi, Kenya: 1996

Okojie J.A, 'Policy Framework and Strategy for Entrepreneurship Development for Nigerian Universities', unpublished paper delivered at the conference 'National Sensitization Workshop' (nd).

Olaleye, F.O., 'Repositioning youth for self-employment through entrepreneurship education for sustainable development.' *International Journal of Social Science*, 1.2. 2009, str. 48-52

Ominde, S., *Kenya Education Commission Report*, Nairobi: Government Printer, 1964.

Onwuegbuzie, A. J., Dickinson, W. B., Leech, N. L., & Zoran, A. G., (' A Qualitative Framework for Collecting and Analyzing Data in Focus Group Research.' *International Journal of Qualitative Methods*, 8.3.2009, str.1–21

Orr, David, *What Is Education For? Six myths about the foundations of modern education, and six new principles to replace them* (The Learning Revolution (IC#27, 1991, < <https://www.context.org/iclib/ic27/orr/>>).

Owusu-Ansha and Poku, 'Entrepreneurship Education, a Panacea to Graduate Unemployment in Ghana?' *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 2. 15. avgust 2012

Powell, L and McGrath, S., ' Exploring the Value of the Capability Approach for Vocational Education and Training Evaluation: Reflections from South Africa.' *Education, Learning, Training: Critical Issues for Development*, 2014, str. 126-148

Rabiee, Fatemeh, *Focus-group interview and data analysis*, (Proceedings of the Nutrition Society, 2004, 63, str. 655–660

Republic of Kenya. *Education Sector Medium Term Expenditure Framework 2023/24 – 2025/26 Education Sector Report (nd)*, <<https://www.treasury.go.ke/wp-content/uploads/2022/12/Education-Sector-Report.pdf>>. [dostop 18. september 2023]

Saha, L.J., ' Durkheim's Sociology of Education: A Critical Assessment.' *Education and Society*, 19. 2. 2001, str. 21- 31

Samuel O. Olutuase, Pradeep Brijlal & Bingwen Yan, ' Model for stimulating entrepreneurial skills through entrepreneurship education in an African context,' *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 35.2 (2023), str. 263-283

Shamsuri, A., 'Entrepreneurship Education in Technical Vocational Education and Training (TVET) and Models.', unpublished paper delivered at the conference 'Entrepreneurship_Education_in_Technical_Vocational_Education_and_Training_TVET_and_Models_Of_Implementation'

<https://www.researchgate.net/publication/344526944>

Technical and Vocational Education and Training Authority (TVETA)
<<https://www.tveta.go.ke/>>. [dostop 18. september 2023].

TechnoServe, Kenya (nd), <<https://www.technoserve.org/our-work/where-we-work/kenya>> [dostop 20. september 2023]

Terblanche, Tercia, Blitzer, Eli, 'Leading curriculum change in South African technical and vocational education and training colleges,' *Journal of Vocational Adult and Continuing Education and Training*, November 2018

The Youth Banner (nd), 20 September 2023]

Then, Karen L. et al., 'Focus group research: what is it and how can it be used?' *Canadian Journal of Cardiovascular Nursing = Journal Canadien en Soins Infirmiers Cardio-vasculaires*, 24. 1. 2014, str. 16-22

Traynor, Michael, 'Focus group research.' *Nursing Standard (Royal College of Nursing (Great Britain))* 29.37 2015, 44-8.

Uwaifo, V.O., 'Technical Education and its Challenges in Nigeria in the 21st Century.' *International NGO Journal*, 5. 2. 2009, str. 40-44

World Bank, Data on Literacy Rate (nd),
<<https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS>>. [dostop 18. september 2023]

